

УЗ
Г59

МИКИТА
ГОДОВАНЕЦЬ

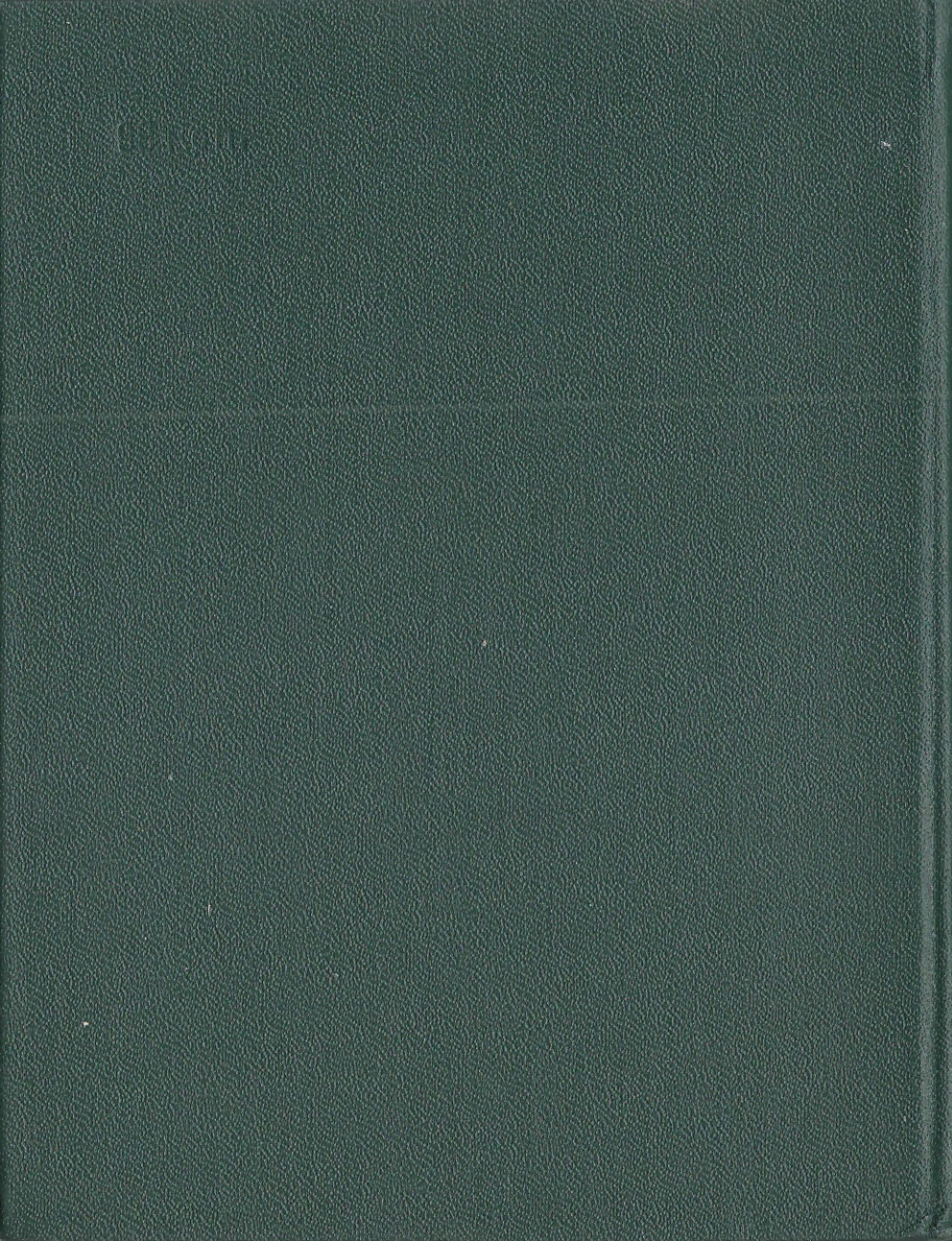

« ДНІПРО

МИКИТА
ГОДОВАНЕЦЬ

2

МИКИТА
ГОДОВАНЕЦЬ

БАЙКИ

У ДВОХ
ТОМАХ

МИКИТА
ГОДОВАНЕЦЬ

БАЙКИ

ТОМ
2

РІКА МУДРОСТІ

За сюжетами Езопа

ПРОЛОГ

Наслідування Федра

Не задрість нам страшна — глупота,
Обмеженість, короткий зір.
Їх суд — то сухий з-за плоту,
Він може засушить найкращий твір.
Не здатний вдуматись, пірнать у глибині,
Готов мерзить байки до лопу,
Що варте пам'яті — віддать Езопу,
Чорнило і папір zostавити мені...
Езоп їх вигадав і ввів у моду,
А я їх вдруге народив
І духом рідним збагатив,
Подарував коханому народу,
Щоб він у праці, в боротьбі
За людське щастя, за свободу
Мав на озброєнні собі.

РОЗУМ
ВІТЧИЗНА
ТРУД

РІКА МУДРОСТІ

Зевес людей із глини натворив
І милувався на нову породу:
— Геракле, глянь,— бог сиңу говорив,—
В нас не було таких ще зроду.

Одна біда: бракує їм ума.

Де розуму питає дарма,

Там слово — темне,

Там діяння — нікчемне...

Збери-но їх юрбою,

Жени до водопою,

Та не сюди-туди —

До Річки Мудрості чудовної води:

Поп'ють води — розумні стануть люди,—

Хто як поп'є — так розуму набуде.—

Погнав Геракл, як те велів Зевес,

До Річки Мудрості, до джерела чудес.

Одні радісінькі були:

У Річку забрели,

Пили-пили-пили;

Хто так собі — разок сьорбнув, байдужий,

За добрим розумом не побивався дуже;

А хто для ока людського, тик-мик,

У Річці Мудрості лиш помочив язик:

— Нащо нам розум той, гарячий, всюдиокій,

Який бунтує дух, породжує неспокій?

Без розуму душа у тихім сні дріма

І кращий апетит, тривожних дум нема.

ЛИСИЦЯ І КРУК

Щасливий Крук зустрів веселий ранок:
Знайшов м'ясяця шматочок на сніданок.

Аж тут Лисиця звідкілясь

Взялась.

Нюхнула — пахне щось. Зирк-зирк — ага!

— День добрий, пташко дорога!

Тебе шукаю днем із ліхтарем:

Ти чув? Тебе обрали в нас царем!

Коли б ти голос мав та вмів співати,

То кращого царя нам не шукати...—

Крук скік на гілку із сука:

— Ти ще не бачила такого співака!

Хто порівняється зі мною? —

Роззявив дзьоба, як гукнув —

Аж лист на дереві здригнув,

І далина озвалася луною...

Упало м'ясо на траву.

Пірнула Лиска в хащу лісову

З поживою смачною.

Так птаха підвели бажання нездорові.

Святі слова, хоч зовсім не нові:

Як хочеш бути царем в діброві,

Царя потрібно мати в голові.

ПАПУГА СТАВ ЦАРЕМ

- Що? Мавпу на царя? — кричать. — Негоже!
Поважною й на хвилюку бути не може!
- Ну й ваш Верблюд поганий кандидат:
Він раз на тиждень п'є, колючкам рад.
- А Слон? Ха-ха! Слони культурні,
Та їздять на Слонах і ледарі, і дурні!
— А може, той... Папугу оберем?
- Хай! Хай! — погодились всі чисто.—
І голосно кричить, і вдягнений барвисто! —
Так Попка став царем,
Не думав не гадав.

Про розум там ніхто і не згадав.

Зібралася Лисиця за ріку
У рідні верболози.
Але біда: немає перевозу.
Не кидатся ж у бистрину таку!
Аж тут Осел:
— Куди Кумі спішитесь? —
Лисиця:
— На тому березі в гаю
Копицю сіна продаю
І зовсім за дрібницю.
— Продай! — блага Осел Лисицю.
— Щоб гроші брать за ту дрібницю?
Тобі за милу душу віддаю! —
Нашкрябали умову
І рушили в дорогу.
Осел пливе, пірнаючи в воді,
Лисиця вклалась на хребті.
Минули бистру воду —
Лисиця плиг і — ходу.
— А договір? Кума!
— Який там договір? Печатки там нема.
— Шкодá! — сказав Вухатий.—
В юриспруденції я слабуватий.

Не в договорі суть:
Коли ума
Нема,—
То факультети не спасуть.

КРУК І ВОРОНА

Стояв могутній дуб, високий та крислатий.
До нього люд щоденно учащав,
Бо жив там мудрий Крук, на витівки багатий,
Майбутнє з висоти він кожному віщав.
І слава Віщуна в світах витала.
Юрба навкруг зростала і зростала.
Якось поживи Крук подавсь шукать.
А заздрісна Ворона язиката
На дуба — фіть! — і стала долю прорікать.
Про себе дума: «Славу хочу мати!
І славу ту мені
Дадуть віщання голосні!..»
Та хто віщання слухав — вуха затикали,
Мерщій тікали:
— Сидиш-то ти на сідалі Крукá,
Та... голова у тебе не така!

У курнику вакансія була.
Лисичка-зłodійка найматися прийшла.
— Спізналася! — сказали їй відразу.—
Оформили вже Мавпу по наказу.
— Щаслива ти, сестрице! —
Плете улеслива Лисиця.—
Посада в курнику — то честь висока.
На місце на твоє усякий був би рад:
Утіха там для ока,
А для душі там мармелад!
Поглянь: он на краю города
Поклали курочку — для тебе нагорода! —
Хоч Мавпа до курей не ласа,
Подумала: «Скуштую м'яса!»
Потрапила в сильце.
А Лиска їй: — Ну, як? Смачне м'ясце?
Не треба забувати:
До щастя й розум треба мати!

ЛИСИЦЯ І КОЗЕЛ

Ловчилась Лиска на співочу птицю,
Потрапила, не глядячи, в криницю.

Козли на теє надійшли,
Поглузували та й пішли.

Лише один Козел, поважний, головатий,
Поглянути лишивсь, як буде потопати.

Лисиця до Козла: — Мій брате!

Невже у тебе серце з рогами?

Врятуй мене заради рідної Кози!

Адже і в мене милі діти плачуть,

Загину тут, і рідні не побачать.

— Та як же визволить з біди?

— Плигай сюди!

Я вилізу тобі на спину

І вискочу умить, в щасливу ту годину,

А ти мені плигнеш на спину влучно

І вистрибнеш і швидко, й зручно...—

Козел стрибнув у воду,

Лисиця — скік і ходу.

— Кума-а-а! — Козел нещасний бека,

Але Кума була далеко.

Козли родились не в такій годині,
Щоб їздити в розумного на спині!

ЖАБИ І СОНЦЕ

В болоті лемент, рух, турбота:
Настав кінець для мешканців болота!
Є чутка: Небо хоче Сонце одружить.
Це значить — будуть в Сонця діти,
Болото висушать, кінець настане світу,
А без болота їм не жить...

І Жаби рушили війною на Світило:
— Убить його, щоб більше не світило! —

Завзята шамотня
У жаб'ячій юрбі:
Стає до лав Жабня,
Відважні болотяни
Готові в бій,—
Їм не страшні
Ні смерть, ні рани!..

Та восени короткі дні —
Схилилось Сонечко до небосхилу,
У хмару вкуталось і спать лягло.
— Ура! — кричали Жаби.— Наша сила!..—
Минула ніч — знов Сонечко зійшло,
Ще веселіш, ще краще засвітило.

Рятуючи свою трясовину
І вихваляючи свою болотну гніль,
Капіталісти тчуть на нас війну,
Готові з'їсти нас холодними очима.
Але стоїть, мов скеля серед хвиль,
І сонцем світить наша Батьківщина.

ЛИХИЙ СУСІД І ЛИСИЦІ

Був чоловік — багатий, дужий, ситий,
Та страх його почав мутити;
Він спать не міг і їсти не хотів:
Сусід ліворуч швидко багатів;
Його сім'я — щаслива і велика,
Її не роз'їда гризня і чвара дика,
Весела раз у раз, сівба а чи жнива —
Працює та співа!..

Лихий на поле йде:
Серед його пшениці
В рові плодилися Лисиці;
Він з ними довгу річ веде
І факели чіпляє до хвостів.
На поле до сусіди гнать хотів,
А звірі, вирячивши очі,
Мов факели живі у пільмі ночі,
Метнулись в рідний рів.
Лихий Сусід геть погорів.

Живі і чесні свідки слави,
Ми можемо твердо говорити:
Хто не поткнись до нас із наміром лукавим,—
Горить, горить!

ГАДЮКА І БАТЬКО

Хлопчина спав, згорнувшись у калачик.
Гадюка десь взялась і гаспидським жалом
Торкнула Хлопчика в чоло.
А Батько це побачив.
Вмиваючись слізьми, так каменем упік,
Що хвіст гадючий начисто розсік:
— У, гадино немила!
Чим та дитина завинила? —
Гадюка мовчки поповзла у рів,
Над Хлопцем виросла могила...
У серці Батьковім недовго гнів горів,
Бо забуття в людей — непереможна сила.
Якось Гадюку він зустрів,
Як та короткий хвіст носила,
Подумав: «Ах, боюсь! Укусить ще колись!
Найкраще з нею, мабуть, помирись!»
І ворогу сказав: — Навіщо нам сваритись?
Давай миритись! —
Але Гадюка на добро не та.
Цурпалок-хвіст показує навмисне:
— Миритись нам? То вигадка пуста:
Могилу ти згадав — біль груди тисне,
Я глянула на хвіст — палає в серці мста.

В нікчеми у душі боязнь траву косила:
За власну шкуру він тремтів,
До рідного любов — величну світлу силу —
На дружбу гадини мінять хотів.

КАБАН І ЛИСИЦЯ

Кабан до дуба як підскочить,
Мов бойові ножі, завзято ікла точить.

Лисиця дивиться здаля,
Смішком до нього промовля:

— Що діється з тобою?

У лісі тиша скрізь німа,

Про напад чутки ще нема,

А ти готуєшся до бою.—

Кабан одказує: — Кума!

Говориш розуму наперекір.

І Вовк, і Тигр — лукавий звір,

Наскочити зненацька може.

Тож треба бути насторожі.

А тиша? Тиші ти не вір,

Буває, знай, обманна тиша:

Десь ворог за кущем лежить, не дише

І вибирає зручну мить,

Щоб ікла в черево всадить...

Хай вороги не мають гадки

Мене зненацька обійти

І положити на лопатки,—

Я розпорю їм животи!

В нас пильний зір, натура хвацька,
Нікому нас не обійти зненацька!

ДОРОЖНЯ ЖАБКА

— Куди ти пнешся, Жабенятко?
Тут у ставку і ненька, й татко,
А на шляху тебе чекає доля зла —
Загинеш од вухатого Осла! —
Ставкова Жабку умовляла,
На добру путь сердечно наставляла.—
Шлях — добрий світ, та не для нас,
Бо чужина не дуже вдячна.
Лиш вилізеш із ставу, необачна,
Дивись — і світ погас.
— Та чужина, говорять, не біда,
Як є питво там та їда!..—
І вилізла на шлях... Осел наскочив,
Дорожню Жабку розтолочив.

Я за Езопом поморалю,
Скажу вам річ одну:
Хто рідне проміня на чужину,
Історія розчавить їх без жалю.

Вівчар любив свою роботу:
 Овечок пас, співав пісень,
 Нажива в серце не знавала ходу,
 Душа його була ясна як день.
 Прожив би так життя безжурне,
 Якби не грало збоку Море бурне:
 Колишеться, хлюпочеться, живе,
 Виблискує, ласкавиться, зове:
 — Збирайся за Море до базару,
 Вантаж на корабля отару!
 Твої овечки — вовняні, гладкі,
 Одержиш золота мішки дзвінкі,
 Тут купиш три отари отакі! —
 І налягли думки, як хмари.
 Ой три отари, три отари!
 А Море, кляте, кликало й мутило,
 На корабля, обманне, посадило.
 Надулося, немов свекруха,
 Враз заревів вітрисько-бурегін,
 Ні скарг, ані благань не слуха,
 Вали смертельні гонить навздогін.
     Б'ють хвилі вперті,
     Б'ють хвилі навісні,
 Аж поки корабель поліг на дні...
 Старий Вівчар урятувавсь од смерті.
     Хвилясте Море грає, мов живе,
     Виблискує, ласкавиться, зове.
 Та, гірко навчений, Вівчар: — Ні! Ні!
 Нема дурних добра шукать на чужині!

ЛИСИЦЯ-ВИНОГРАДАРКА

Бреде Лисиця через сад.
Сумна, шляхів не розбирає.
Живіт голодний бубном грає.
Аж гляне: спілий виноград!
Немов глузує з гості:
— Ану, Кумасенько, дістань!
Стань гопки, люба, стань! —
Лисиця піниться від злості:
— Якись дурні садівники, —
Садили б по лисичій книзі:
На тичках — кабаки,
А виноград — в пониззі. —
Їжак Лисицю взяв на сміх:
— Ума у тебе скриня!
Ти в виноградарстві майстриня.
Повчи людей. Ось я покличу їх.
— Нехай їм з виноградом! —
Швиденько зникла поза садом.

Хотів би дехто нас повчить,
Як нам садить свій дивний виноград.
Та знаємо, чого в них в животі бурчить:
Зловмисні їх поради нам невлад.

ГАДЮКА І ПИЛКА

Знадвору

Гадюка заповзла в комору.
Аж гляне — Пилка на стіні.
Гадюка просичала люто:
— Ти на шляху стоїш мені,
    Зі світу хочеш збути?! —
І Пилці скочила на груди,
    З великим злом
Штрикала в зуби їй жалом.
Злостилась, жалила, кляла,
Аж поки... збулася жала.

Гадюкам, що сичать на нас так люто,
Ми скажемо: — Створіння зла!
Не боїмось гадючої отрути,
А ви, глядіть, позбудетесь жала!

БДЖОЛА

Давно-давно, коли Бджола

Жила

Ще дика,

Вона була

І зла,

Й велика.

А до труда така ледача,

Подібної ніхто не бачив.

І горе для Бджоли

Було безкрає:

Коли

Кого укусить,— він не помирає...

Зевеса просить:

— Нехай Бджола в собі отруту носить,—

Кого укусить, :

Той вмерти мусить.—

Зевес зирнув на капосну Бджолоку:

— Утну їй штуку! —

Бджола

Зробилася мала,

У злі себе карає:

Кому дала

Жала,—

Сама вмирає.

Наука в ліс, як кажуть, не пішла:

Набралась розуму Бджола,—

В порядності тверда,

Тепер вона цариця чесного труда.

КОВАЛЬ ТА ЙОГО ПЕС

Стук та стук,
Дзень та дзень!
На всю силу дужих рук
День у день
По ковадлу бив-кував,
Гірко гроші добував.
Від тих дзвонів,
Передзвонів
Світ, здавалося, дрижав.
За ковадлом Пес лежав.
Горно дише та сопе,
Тисне пригарами груди —
Псу байдуже: спить, хропе,
Грім, здавалось, не розбудить...
Ось скінчив Коваль роботу,
Обітерши краплі поту,
Плямкнув ротом,
І запахла ковбаса —
Де і сон подівсь у Пса.

Інші люди вдачу мають:
Де гримить важка робота,—
Сплять,
Хроплять,
Подібно Псу.
Роззявляють
Зразу рота,
Як зачують ковбасу.

КУРКА І ГОСПОДАРКА

Чудова Курочка в Господарки була:
Сокоче у дворі, немов музика грає,
Гребеться, черв'ячки збирає,
Гуля по обійсті.
А головне — несла
Ячка золоті.

Хазяйка в радості, мов мак, цвіла,
Не шкодувала зеренця:
— Їж та носи мені по два яйця! —
А Курка жиром обросла,
Ні одного вже не несла;
Не здатна ні нестись, ані квоктати,
Розкривши дзьоб, ходила коло хати,
Мов та бридка мара,
Сміховисько двора.

За чесний труд у всіх в пошані,
А жиром обросте — діла погані!

САДІВНИК І ХЛОПЦІ

Навпочіпки Дідусь зігнувся над дичкою,
Любовно шепотів, кріпив непевний низ,
Прищепу приладнав насмоленою мичкою
І золотий ренет в уяві гриз.
Збитошні Хлопчаки вертілись за плечима,
Сміялися лукавими очима:
— А чи розумно це? Чекають роками,
Коли ця щепка зашумить гілками?
Ти не діждеш тих років,
Покуштувать червонобоких...
— Ей, Хлопчики! Не завжди добре те,
Що швидко нам росте:
Плід щепи запашний,—
То не кислинець дикий;
Прославить він наш чесний труд великий.
Коли в трудах хто сіє піт рясний,
Не завжди урожай сьогодні бачить,—
Прийдешнє все покаже і відзначить:
Чи не впусне пройшло твоє життя?
За труд і за любов з подякою відзначить
Правдиве Майбуття!

Слугуючи народу, ллем поти,
А Хлопці отакі, роззявивши роти,
За спиною гудуть...
І ждуть...
Коли їм в пельку яблука впадуть?

МУРАХИ І СТРИБУНЕЦЬ

Мурахі в осінню пору
В зимову свою комору
Переносили запас:
— Поспішаймо, не вгаваймо,
Днів гарячих не прогаймо,
Поки доля бавить нас! —
Аж повзе до Мурахів
Стрибунець із реп'яхів:
— Дорогі мої брати!
Щиро прошу допомоги,
Бо лишився без кормів!
— А не думав, хлопче, часом,
Як на зиму бути з припасом?
— Запастись я не зумів.
В нас, голубоньки Мурашки,
Влітку танці, співи, грашки.—
Мурахи на мову цю
Так сказали Стрибунцю:
— Хто улітку грає, скаче,
Топче в забавках траву,
Той узимку гірко плаче
Під музику снігову!

В нас такі є Стрибуни,
Танцюристи-співуни:
Влітку — п'янки, танці, жарти,
Підкидного б'ють у карти,
Забавляються в садку,—
Взимку ходять по муку.

КОЛЕСА І БИКИ

Тягнули віз Бики з великою вагою.
Колеса скрип та скрип, аж голосна
Над степом поплила луна.
Питаються Бики, хитнувши головою:
— Чом, навіжені, скрипите? —
Колеса їм на те:
— Чого ми скрипимо?
Хай люди скажуть:
Тягар ми веземо,
А нас не мажуть!?

Де чується скрипуха,—
Туди серця і вуха.

ПРОБА НА ОВЕС

Дбайливий Покупець придбать Осла хотів,
Та мав свою він думку про Ослів:
Не купувать вухатої худоби
Без проби.

А Продавець: — Не дам. Залучиш —
Роботою замучиш.

— Та ти не бійсь! — Дбайливий промовля.—
Ходи зі мною й ти, подивишся здала.—

Привів Осла у хлів,
Насипати звелів
Ослові корму,

А поруч дав Коню подвійну норму.

Осел реве, Коня штовхає і куса.

Вмостивсь коло його вівса.

— Візьми своє добро! — сказав Дбайливий.—

Веди з хліва і будь ти з ним щасливий!

Він заглядає в сусідські ясла звик.

Такий мені не любий:

І б'ється, як рогатий бик,

І на сусідське шкірить зуби.

Осел дурний, де треба потрудиться.

Де йдеться про овес,— він перший лізе биться.

Воли
Везли

Поклажу претяжку,
А поруч Вівці йшли
По моріжку.

Так юрбище кричало,
Аж у вухах ляцало.
— Чого ви кричите?

Рвете

Надсадно голоси,
Уткнувши в куряву носи?
— Ми кричимо на всі роти,
Щоб легше вам було тягти!

Отак одні живуть трудом великим,
А інші — поруч — намагають криком.

НИКОДИМ І ЖАЙВОРОНКИ

На полі Никодим говорить Клим: —
Пшениця на порі, вже час косить!
До Друзів треба йти просить:
Як ланкою прийдуть, — зметуть в одну годину.
— Тікати! Тікати! — пищать Жайворонята,
Що їх гніздо було на тім лану.
— Не кваптесь, дітки! — каже Мати. —
Тут проспимо ще нічку не одну. —
На ранок Никодим по полю ходить знову:
— Стоїть, дивись, пшениця, як дуби!
Прийдеться звать Сусід на допомогу.
Посиплеться зерно — що хочеш, те й роби.
— Тікати! Тікати! — пищать Жайворонята. —
Біда над головою нависа!
— Куди спішить? — спокійно каже Мати. —
Навряд чи й завтра тут гулятиме коса! —
Назавтра знов господарі виходять:
— Отак надійсь на Друзів та Сусід!
Вже сиплеться зерно і ждати годі,
Бо матимем саму солому та послід. —
Сміється Клим:
— Чудний ти, Никодим!
Казав я: не морочте голови,
Самі давайте закачаєм рукави! —
Гукнула Мати-птиця:
— Тепер пішли! Сиділи б — не сидиться!
Тут завтра задзвенить весела косовиця!

ОРЕЛ І КУРИ

З своїх висот злетів Орел похмурий
І сів у двір, де порпалися Кури.
Поглянув на Курей спогорда і велично
Та й каже іронічно:
— Ох Кури, Кури! Живете
Ви надто бідно
І, бачу, умрете
Так само жалюгідно.
Вас не згадає світ...—
— Ну що ж,— почув одвіт.—
Отак і живемо:
Сокочем потихеньку,
Яєчка помаленьку
Щоденно несемо,
Кормів хазяйських не марнуєм
І дяку від народу чуєм.
А скільки ми на людях не були,
Не чули вам ні дяки, ні хвали.

Таке-то, дорогі Орли!

ДБАЙЛИВІ СИНИ

Зібравшись мандрувать, Синам
Дбайливий Батько коней здав глядіти:
— Для мене коні — діти,
Тому заповідаю вам:
Як будете здорові та живі,
Пантруйте їх, як ока в голові! —
Клянуться Батькові Сини:
— Не коні — звірі будуть до весни!
Святий для нас твій заповіт! —
Ось Батько їде в світ,
Самі лишаються вони.
Той п'ять разів на днину напуває,
Щоб не зажохлися, буває;
Той чистить стайню щодоби
І прибирає жолоби;
Той гриву розбере і хвіст розчеше,
Ще й для розваги казку збреше;
Четвертий збоку вихваля,
І так і с'як на них ласкаво гляне:
— Доглянутих таких не бачила земля!
Так мати діток не догляне!
Відомо, ми — сини, не наймити! —
Хвалили коників щосили,
А коні ребрами світили
І підтягали животи...
Весна позвала коней на поля,
А їх нема: взяла земля.

Багато слів було масткіших масла,
Але слова — то... не овес у яслах.

Господар вік прожив, тепер не зна —
 Кому добро лишить? Синам?
 Так ледарі, що тільки світ каляють,
 Не хочуть працювать, а п'ють, гуляють.

Позвав синів:

— Подзвонять скоро по мені.

В свій час

Подбав

Про вас.

В саду великі скарби закопав.
 Щоб не ходити вам з торбами,
 Пораджу річ одну:
 Ви пополюйте, хлопці, за скарбами! —
 Помер старий. Всю осінь і весну
 Лопатами сини лоби кропили —
 На винограднику робили.
 І скарб знайшли — був кожен рад:
 Невиданий вродив їм виноград.
 — Спасибі батькові! — казали діти.—
 Він нас навчив скарби глядіти!

ВІСЛЮК НА ВУЛИЦІ

По вулиці Віслюк-дивак
Ледь плентався, безсилий,
І лементів нудливо так:
— Мій батько милий,
Напевне, був заморений Ішак.
Діставши від батьків ознаки роду,
Не лізу я в глибоку воду,
Не чванюсь силою перед Волом,
Не залізаю до Коня у ясла,
Не вимагаю, щоб мене хазяйка пасла;
Дружу собі з Козлом,
Тим рад, що маю голос дикий
І хвіст великий...
Мій рай — в гною коло коша.

От гемонська душа!

ГЕРМЕСОВА ДОПОМОГА

Хурщик тягар провадив на волах.

А, знаєте, який у горах шлях?

Загнав важенну хуру

В страшну баюру.

Півдня промучивсь чоловік,

Волів батурою посік,

А вибратись незмога,

Потрібна допомога.

«Гермесе! Ти з людьми в ладу:

Допоможи, бо пропаду!»

Гермес люб'язний взявся.

«Захряс візок? — спитався. —

Щебінки пошукай!» — «Шукаю».

«Засип баюру!» — «Засипаю».

«Тепер підстав плече!»

«Підставив, аж в хребті пече».

«Поцвигай на волів!» — «Цвигаю».

Віз — ф'ю-ф'ю-ф'ю! — став на горбі.

Хурщик: «Спасибі, боже наш, тобі!»

В баюру сяде віз, а вибратись не зможеш,—

Плечем не підпирай,

На бога напирай,—

Гермес поможе.

КАЖАН

Домашня Миша заздрить Кажану:
— От де ловкач! От де хитруха!
Такому скрізь житуха,
Такий ссе мамку не одну.
Вбереться, де Мишва:
«Я,— каже,— ваш рідненький брат!»
До птахів залетить, бува,—
І там йому,
Крилатому,
Всяк рад...—
Так Миша заздрить Кажану,
Та доля втішила короткозору:
Побачила картину пресмішну,
Як Птахи Кажана
Випроводжали з двору:
— Геть, геть, тварино ти чудна!
Якого з тебе ждати нам добра,
Як на тобі ні пуху ні пера?!

Ця байка — Кажанам,
Які під боки труться нам
І накликаються ріднею.
Ми не втішаємося нею:
Розпізнаєм рідню свою
У творчій праці і в бою.

ГОЛОВА, ЖИВІТ І РУКИ

— Чого ти розшумівсь, як в бурю ліс? —
Питає Голова, задравши ніс.—
Вари, що я тобі наклала,
Не думай — ти усіх начал начало! —
Живіт забуркотів:
— Давно сказать хотів:
Живеш ти зависоко,
А хто тебе годує добрим соком?
Не думай — ти начало всіх начал,
Над нами генерал!
Ой, чи була б розумна натще?..—
Озвались Руки трудівні:
— Дозвольте слово і мені!
Ми — руки роботящі,
Від вас не кращі,
Але без нас Живіт приріс би до хребта
І Голова була б пуста...

Всі трудимось, достойні всіх похвал,
На місці на своїм з нас кожен генерал!

ЗНАХАР НА ПОХОРОНІ

Хоч Знахарі ховать померлих не ходили,
Бо Знахар там — як мертвому кадило,
А ось прийшов — хто скаже геть іти?

Померлого брати
Його вітали любо,
Хоч, поки брат не вмер,
Їм Знахар не дивився в зуби —
Чотири шкури дер...

Коли спускали мертвого до ями,
Підпилий Знахар до рідні
Звернувся ікаючи з жалями:

— Повірте, родичі, мені,
Якби не пив вина міцного,
Приймав побільше проносного,
Та не курив, та не тужив,
То й досі б жив! —

Рідня присікалась до нього:

— Сховай слова
Свої хороші!
Його ж ти лікував?
— Я лікував тоді за гроші.

Добра шукати годі,
Як совість мертва при роботі
І ожива,
Бува,
Коли спиртне булькоче в роті.

ВОВК МІЖ СОБАКАМИ

Як хмара в темну ніч рядном повисне
І зірка в небесах ані одна не блисне,

Життя в селі
Поволі завмирає,—
Підходять злі,
Голодні вовчі зграї.

В пільмі північній скавуління
Звучало грізно, як веління.

В однім дворі зчинилась метушня,
Гарчання і гризня...

Господарі прокинулися вранці:

Овець нема — забрали сіроманці.

— А де ж наш сторож Головатий? —

Дарма шукали коло хати...

В дворі тім Вовчика держали,

З малого за свого вважали,

Всім серцем вірили йому.

А Вовчик, як почув своїх,

Накинувсь на Собак і всіх

Порвав-погриз по одному,

Став вовчій зграї на підмогу

І до овець відкрив дорогу.

Пустили чужака в своє подвір'я?

Карайтеся за легковір'я!

ГЕРАКЛ І ПЛУТОС¹

Зевес сьогодні бенкетує,
Справляє свято весняне.
Булькоче піняве хмільне,
І стіл заставлений парув.
Геракл на святі — голова:
При вході всіх гостей стріва,
Бокали пінної підносить,
І пити-їсти щиро просить,
І силне ввічливі слова.
Аж ось всі гості пораділи:
З'явився Плутос пишнотілий.
Геракл не йде його стрівати
І не запрошує до хати:
Він про діла розмову заведе —
Про труд, про крам, про дачі,
Про успіхи в ділах та про невдачі,
На всіх нудьгу, мов хмару, наведе.
Той ворог є,
Хто радість нам псує!
— Ех, білоручко, ледарю, гуляко! —
Промовив Плутос, — ставлять вам на стіл,
Істе й п'єте. Для вас однако,
Який його створив вам чорний віл!

□

¹ П л у т о с — за старогрецькою міфологією, бог багатства.

ЛЮБОВ
ДРУЖБА
РОДИНА

ЗАКОХАНИЙ ЛЕВ

Могутній Лев, підкорений любов'ю,
Покинув рідний кут, в незаймані ліси
Прийшов, стекти готовий кров'ю

Заради юної краси:

Кохання сила

Левине серце підкосила.

А Батько любої, лукавець і хитряк,

Сказав йому з поклоном так:

— О друже наш, могутній друже!

Ти нам припав до серця дуже,

Ми приймемо тебе, але...

Подумай сам: яке там щастя буде?

Таке тендітне і мале,

Ну, як вона тобі впаде на груди,

Притулиться і мовить слово любе,

Коли назустріч пазури і зуби?

Як там являть сердечні почуття,

Коли всякчас боїшся за життя?

Хто б міг любить і віддано, і сміло,

Коли в обіймах кігті лізуть в тіло?

— Замовч! — гукнув гривастий Лев,

Аж листя бризнуло з дерев.—

Ще, може, хтось звелить

І гриву поголить?

Коли б усе так повернулось,

Щоб силу я й красу свою віддав,

Саме б дівча від мене відсахнулось,

І ти б мене, мов ішака, гнуздав!

Любов — висока сила чиста,

Але найвище — гідність особиста!

ВІТЕР І СОНЦЕ

— Ось я його, обийбоку, притисну!
За носа укушу, під вухо свисну.
Не тільки свиту латану здеру,
А й сорочину скину, заберу,
Царя природи гордого скорю! —
Гукнув морозний Вітер-свистопляс.
Подув, сердитий, буйний, грізний,
Прохожого схопив, мов богатир залізний,
Що в того мало й дух у тілі не погас.
Прохожий шапку ще тісніш натис:
— А щоб той Вітер, — каже, — скис! —
Над обрієм знялось Світило яснолике,
Над світом розлилось великим,
Пливе веселою рікою,
Прохожому заглянуло в лице;
Торкнуло, граючись, блискучим промінцем,
Стан обняло гарячою рукою...
Людина піт рясний обтерла із чола,
Всміхнулась Сонечку, мов нені люба дочка,
Розхристалась, свитинку ізняла,
А далі й піджака, зосталася сорочка...
Сердитий Вітер занімів:
— Дивися, сила дивовижна! —
По вербах люто зашумів...

Перемогла там ласка ніжна,
Де лютий гнів
Здолати не зумів.

ЛЮБОВ І БЕЗСОРОМНІСТЬ

Зевес створив Людину для життя,
Але забув надати їй почуття.
Без почуття яке життя людини?
Як деревини.

Покликав бог Увічливість,
Розсудливість
І Обережність,
Любов
І Безсоромність.

Три перші кажуть богу:
— Шануючи Любов, їй даємо дорогу.—
Любов з подякою в Людину увійшла,
А Безсоромність — вслід без спросу.
Богині три: — А ти куди пішла?

Тягни її за косу! —

Зевес: — Отак в житті виходить:
Без двійника свого Любов не ходить! —
Промовили на те Увічливість,

Розсудливість

І Обережність:

— Покінчимо, Зевесе, полюбовно:
В Людину ми вселяємось умовно.

Де розум тратить владу над чуттям,
З Любов'ю Безсоромність верховодять,—
Полум'яніючи за людську ваду, там
Богині людяні з Людини геть виходять.

ДБАЙЛИВИЙ МУЖ

Оса вподобала Жука-гнойовика:
— Вже досить з горем битися
І для солодкого куска
І день і ніч трудиться!
Настане рай мені тепер! —
Дбайливий муж на перший ранок
Коханій жінці на сніданок
Балабушку припер...
Оса — холодна, люта, зла —
Гнойовика за горло узяла:
— Ой, з ким я пов'язала руку?
Давай мені мерщій розлуку!

Ми бачим виручальну моду:
Увечері — любов,
На ранок — до розводу.

ОБРАЖЕНИЙ ВОВК

Вовк на село побіг під Бабине вікно.

Почув: розмова йде в хатині,
Говорить Баба капосній дитині:
— Марудишся! Пора вже спать давно!
Не вередуй! Он вова близько,
Віддам тебе вовчиську! —
Вовк жде та й жде,
А Баба щось не йде.

Вовк на село побіг під Бабине вікно.

Підслухав: мова йде в хатині,
Говсрить Баба лагідно дитині: —
Отак вело б себе давно!
Ти миле дитиня, хороше, любе!
Як прийде Вовк, — повибиваєм зуби! —
Образивсь Вовк,
В ліси тікає дикі:
— Піду звідціль,
Бо люди тут дволикі!

Тікайте, хижакі, в свої ліси!
Бо де любов і дружба квітне,
Де серце ніжне і привітне, —
Там чорта лисого з'їси!

ГАДЮКА І ЛИСИЦЯ

Несе бурхлива повінь кущ калини.
Гадюка на кущі по річці плине.
Кричить Лисиця з берега, здаля:
— Привіт мій капітану корабля! —
Гадюка в крик: — Рятуй, голубко, душу,
    Бо погирати мушу!
— Не смію я, хоч як тебе люблю,
Бо що ж тоді робить без тебе кораблю!?

Хто в час біди
Не йде на дружні зови,
Той знайде приключку завжди
Для хитрої відмови.

ПАСТУХ І ЛЕВ

Пастух отару пас в долині
І походжав у затишку дерев,
Не думав об лихій годині.
Аж раптом десь узявся Лев.
Пастух — на плечі ноги,
У жертву обіцяє богу
Вівцю найкращу принести,
Як бог pomoже утекти.
А Лев стає уже на п'яти,
На шию дихає, проклятий.
— О боже, жертвую десятьома! —
Ладен вже й сотню дати,
Та... пізно. Лев бере за комірець:
— Ох, дурнику, не вмів молитись!
Було б одразу одкупитись
І починати з тисячі овець.

Розумний Лев сміятись з Пастушати,
Коли в того душа забила в п'яти.
Який би голос цар звіриний мав,
Щоб дужчий хто за комірець його тримав?!

ДИВНА ДРУЖБА

Ворона мовчки слухала Шпака.
Ворону Шпак сердито розпіка:
— Ти в дружбі нерозбірлива така!
Кого собі обрала другом? Віслюка?
Зв'язалася з цим ледарем і дурнем.
Дружила б з ким розумним і культурним!
— Та ні! — Ворона з усміхом Шпаку. —
Я думку маю не таку.
Він лагідний, смиренський,
Слухняний і тихенький,
А я таких люблю:
Вмощуся на хребті, клюю,
Довбаю й шкуру часом,
Живлюсь гарячим м'ясом
І кров гарячу п'ю,
А він розвісить вуха,
Покірно слуха...

Хитренькі є такі,
Немов Ворони ті:
Шукають Віслюків,
Щоб жити в них на хребті.

КІНЬ І ВІСЛЮК

Поклажу претяжку
З далекої дороги
Кінь ледве ніс на гострому хребті:
Губив сльозу гірку,
І підгинались ноги,
Немов стеблинки ті.

Насилу
Говорить Віслюку,
Товаришу в путі:
— Ох, друже милий,
Валюсь, безсилий,
З ніг.

Чи ти б мені
Хоч трошки не поміг? —
Віслюк, що ніс хазяйську сірячину
І дуже так гордився з того чину,
Задрав чванливо ніс:
— Чого б це я тягар за тебе ніс? —
За кілька кроків Кінь в знеможі
Простягся трупом на дорозі,
І вся поклажа нелегка
Лягла на спину Віслюка.

МИШАЧА ДРУЖБА

Якось-то Миша Польова
Відвідала подружку Домову:
— Ну як, здорова та жива?
— Спасибі, гарно я живу.
Перебирайсь до мене, друже мій!
У мене їстівне й напій,
М'ясце, гречана каша...—
У гості й слинка потекла:
— Нехай живе навіки дружба наша!
Дивуюсь, як без тебе жить могла!
Ми дружбою поклянемось...—
На цьому слові щось
З-за печі як стрибне,
Таке невидано-страшне,
Сіреньке, волохате.
Тут Миші блискавкою з хати.
Дрижить нещасна Домова.
— Ох, бачу,— каже Польова,—
Тобі не дуже мило жити...
Хоч дружба — радість для душі,
Хороше діло дарові книші,
Але... давай на віддалі дружити!

У дружбі при книшах багатих
Клянеться серцем молодим,
А як з-за печі щось полізе волохате,—
Мишача дружба тανε, наче дим.

СОБАКА І ЗАЄЦЬ

Застукавши у польовому стані,
Собака Зайця згріб, торсав;
То в очі зазирає, немов юнак коханій,
То за хребта кусав,
То смикає за хвоста,
То солодко уста
Лизав;
«Хороший мій!» — улесливо казав.
Знуцанням, ласкам і кінця не видно...
Зробилось Зайцеві без краю бридко:
— Роби, Собако, щось одне:
Чи їж, а чи пусти мене!

Премудра ця Езопова байчина
Мені стає перед очима,
Коли двонога собачина
І в очі зазирає, і цмокає в уста;
Одвернешся — кусає за хребта.

ДРУЖБИ РАДИ

Схопив Хижак малого Солов'я.
Нещасний умирать не хоче:
— Шановний Яструбе! Який наїдок я?
Он велетень Орел під хмарами клекоче,
    Так ти
    На нього налети! —
А Яструб: — За великим не ганяю.
А потім же — я друзів не міняю,
Умію шанувать таланти і серця...—
    Тут ради дружби з'їв Сівця.

До хижака у руки попади —
Безсилі і таланти і труди.

СОЛОВЕЙ І ГОСПОДАР

І не хотілось Соловейку їсти,
Та здумав на городі сісти
(Горобчики там крали зеренце).
Потрапив Соловей в сильце.
— Пусти мене, Господарю города!
Я — Соловей. Яка від мене шкода?
— Ти — Соловей, а дружиш з Горобцем? —
І почвалав Господар за дубцем...
Злетів Співець, пустив на місці пух.
Радій, що залишився дух.

Учіться друзів обирати,
Не довелось би чуба драти!

ЛЕВ І ВІСЛЮК

Віслюк і Лев у спілці у великій:
Худий Віслюк шаленим криком
З ущелин кіз вигонить диких;
Лев на дорозі переймає,
Що зловить — поїдає.
Награвся Лев, наївся, більш не хоче.
А помічник? Той ноги ледь волочить,
До Лева йде;
Гадає — за послугу
Дасть їсти другу.
А Лев немов того не зна:
— У тебе голос — дивина!
Хоча б і в опері співати,
Всіх голосищем дивувати!

Така-то дружба в світі є:
Хвалити хвалить, їсти не дає.

ВЕДМІДЬ І ЛИСИЦЯ

Опасистий Ведмідь розлігся на травці,
Погіржливо хваливсь кумі своїй Лисиці:

— Я з давнини людині другом був.

Про лагідність мою пісень вона співає.

Ось і тепер: в куцах відпочиває,

А я пройшов і навіть обминув.—

Лисиця: — Обминув. Це так,

Бо то... мертвяк?

Та й їсти ти не хочеш.

А на живих, я знаю, зуби точиш!

Добродіїв таких і лагідних друзяк

Минайте. Загризуть. Ще й як!

МИШКА І ЖАБА

Весела Мишка над ставком жила,
А легковажною була:
Не радилося серце з головою,—
Із Жабою здружилась ставковою.
Здружилася, злюбила так її,
Що кинула і береги свої,
Закривши очі, в грудях сперши дух,
За Жабою у воду — бух!
І захлинулася водою...
Загинула
        безславно
                        молодою.

Коли горить душа нестримним почуттям,
Ти, дружбі даючи навіки руку,
До розуму подайся по науку,
Бо відай: важиш ти життям!

РЕВНИВИЙ ОСЕЛ

В Хазяйки був веселий Котик,
Пухнастий хвіст, тепленький ротик.

То ніжно він
Полащиться коло колін,
Не боячись осуди,
Тихенько вилізе на груди,
Воркоче

І вусами лоскоче.

Хазяйка тішиться, регоче,
Ласкає Котика між вух...

Осел те щастя бачить,

Від ревності ледь-ледь не плаче:

— Ух,— каже,— клятий дух! —

Та до вікна ураз підскаче,

Давай ревти: —

Дивись і ти,

І всяк хай бачить,

Осел в ділах любовних теж щось значить! —

Осел кричав.

Показувать почав,

Як буде він ласкатись, обіймати.

На той неладний крик

Хазяйка вийшла з хати:

— Ага! Це ти — мов сто музик?

Ану, мерщій в обору

Папай із двору!

Бач, вивалювсь у будяках! —

Та ожогом його по стегнах, по боках.

Що можна тут сказати?

Яка любов, такі і результати!

БОГИНЯ СЛІЗ

Прийшла весна — година жениханья.
Під кожним кущиком і шепіт, і зітханья,
Троїста голосна музика виграє —
    Дівчат Венера заміж видає.
Для всіх богинь — веселих і принадних —
Знайшла чоловіків хороших, ладних.
Лише Богині Сліз лишилися одні
Самотності нудливі дні:
Ніхто плаксиву брать не хоче,
Мовляв, проплачеш з нею очі...
Знайшовсь один похилий Удівець,—
Його вмудрили горе й муки,—
    Закоханий мудрець
    Звів до Богині руки:
— Як не лякає сива борода,
Єднаймося для щастя і труда!
Здолавши почуття одвічної покори,
Потопчем безнадію, муки й горе! —
Богиня Сліз, обласкана, щаслива,
Любові щирій серце простягла
І узи вірності та дружби, наче диво,
Сльозами радості та щастя залила.

Любов! Як солодко про тебе говорити!
Ти щастям повниш душу вщерть!
Ти здатна чудеса творити,
Долати сльози, муки, горе, смерть!

ДІДОВА СМЕРТЬ

Передчуваючи кінець свій неминучий,
Один Дідок так голосив, презлючий,

Аж навкруги гула луна:

Видима смерть страшна!

І день, і два минає —

Дід не конає.

Тут Баба Дідова взялась собі ревти,
Куди вже так слабому потягти?!

— О Смерте лютая, немила!

Чи чуєш ти? Терпіль несила! —

Смерть з-за плечей гука:

— Чого ви кричите? Яка біда така? —

До ніг страшних вклонилася небога:

— Бери його мерщій та осели в раю,

Щоб не вернувся, ради бога,

На голову мою!

Бува, обридне вкрай,

То посилають друга в рай.

НАДІЯ

Зібрав колись Зевес усі народні Блага
І в скрині заховав, безжальний скупердяга.
І не благай, не плач і не молись,
Бо відповідь одна — на потім, на колись.
Жорстокосердий бог мов той куркуль багатий.

Але найшовся чоловік Завзятий:

— Піду, підлізу тихача
І випробую долю,
До скрині доберу ключа,
Всі Блага випущу на волю.—

Він скриню відчинив, тікати звелів,—
Не чують Блага приятних тих слів.
Одна Надія випурхнула з скрині
І досі служить правдою людині.
У час, як жити сили не стає,
Коли в очах в'юниться стежка темна,
До серця гостя заліта приємна:
Надія в грудях сонцем виграє!

Завзятому — хвала! Завзятому — любов!
Хай все в душі згорить, немов стерня пожнивна,
А іскорка Надій світитиме їй дивна —
І ти — багач, ти — велетень, ти — бог!

ЛИСИЦЯ І ТЕРНИК

Лисиця посадила чагарник.
Мовляв, дивіться всі: Лисиця — трудівник.
А може, думка та була: в годину скрути
Прекрасним порятунком може бути
(Чи не беруть Лисиці приклад з нас,
Як нори рятівні готують про запас?).
Під сонечком кущі зросли чудово —
Скрізь непролазна гущина.
Лисиця впевнена: за нею є стіна,
Тепер біда ніяка не страшна,
А про собак не може бути й мови...
Та ось нагналася біда —
Собак страшна орда.
Лисиця — верть, у чагарник тікає —
Туди для ворога шляхів немає.
Але й Лисицю вкрили рани.
— Нащо плекала вас, таких поганих?

Батьки! Подумайте про те,
Кого ви ростите!

МАТЕРИНА НАУКА

Олениха, пускаючи в світі
Кохане Оленча,
Так сина навча:
— Будь, сину, мудрий ти,
Умій себе вести:
У бійку сам ніколи не встрявай,
А здачі не вагаючись давай.
Сміливий дух у нас ознака роду.
Сміливістю прославимо породу
І в мирний час, і в дні війни тяжкі,
Щоб не казав ніхто: «Олені — боязкі!»
Ми носим буйні роги,
І доля наша — перемоги.
Твій батько вмів за себе постояти.
Не боязка у тебе й мати...—
На слові цім за річкою вниз
Загавкали Собаки поблизу.
Олениха, забувши й Оленча,
Метнулася навікача.

Найблагороднішій науці гріш ціна,
Коли з життям не в'яжеться вона.

ШЛЮБ БОГІВ

Марс — всемогутній бог війни —
Все воював і довго не женився,
У рай життя родинного спізвився
І горював без вірної жони.
Так, може, й смерть його б застала,
Але Венера в поміч стала
І чобота до чобота знайшла —
Богиню різного безчинства й зла.
Прийшласть Богиня Марсу до смаку:
— Здається, кращої не знайдеш на віку! —
Бог на фронтах життя розквітле косить,
Богиня по тилах за ним бешкети носить;
Бог кров річками пролива —
Богиня горе й сльози розсіва;
Купаються в сльозах, радіють з муки...
Отак собі живуть у згоді без розлуки,
Ненависні усім і прокляті вони —
Богиня бешкету і Бог війни.

Мерщій до суду! Розлучити!
Біда, коли дітей почнуть родити!

ВІДКУШЕНЕ ВУХО

Матусю, плач! Прийми смертельну муку!
На Сина кат здіймає руку:
За вбивства, за крадіж, за злочини важкі
Сьогодні настає страшна відплата.
Всім нелюди такі

Бридкі,

Але ж тобі... То ж — Син, ти ж — Мати!..

Як з Матір'ю прощатись захотів,
То попросив він дозволу в катів
Останній раз Матусеньку обняти.

Кати дозволили, як Син просив.

А він... мерзотник! Каїн непрощений!

Стоптав закон любові пресвященний:

У Неньки вухо відкусив.

— Дивіться, — каже він, — це Мати!

А хто штовхнув мене до смертної розплати?

Мене вона

Псувала з маленькості;

Любов Матусина дурна

Без розуму і злості.

Якби мені з дитячих літ не потурала,

Рука б катів сьогодні не карала! —

Син, повний мук, і відчаю, і страху,
Спливаючи сльозами, схилився на плаху

Коло ганебного стовпа.

Матусина любов, як часто ти сліпа!

ДРОВОРУБ І ДУБ

Бідкується невдаха Дроворуб:
— От Дуб, так Дуб!
На нім сокира скаче
І пилка не бере. Ну, сталь!
Тут добре натапцюєшся, козаче! —
Іде Дідок. Йому невдахи жаль:
— Послухай, Дроворубе!
Потрібно знати діла суть:
Зроби клинки із Дуба —
Вони його на тріску рознесуть. —
Дуб стогне, сльози лле:
— Нестерпний біль, що рідний завдає!

ЦІКАВА УДОВИЧКА

Бідненька ти, голубонько моя!

Таке ще молоде,

А вже Вдовиця.

І сонце не сія,

Кусок у рот не йде,

А щастя дороге і не присниться:

На смертну лаву ліг коханий чоловік.

Лишається одне — проплакати весь вік.

Ніхто не впросить, не вговорить,

Нещасна гірко плаче.

Ох, горе — слізне море!..

Старий Татусь, що зна жіночу вдачу,

Сказав, між іншим: — Вчора бачив

Знайомого сусіду, юнака,

Що знав тебе, коли була в дівках;

Веселий, чепурненький,

Стрункенький та гарненький.

Питав: «Як донечка? Скажіте — я зайду».

Знаць, добре серце має...

Ну, дочко, я піду,

Робота-бо не жде! —

Дочка всміхнулась, Батька переймає:

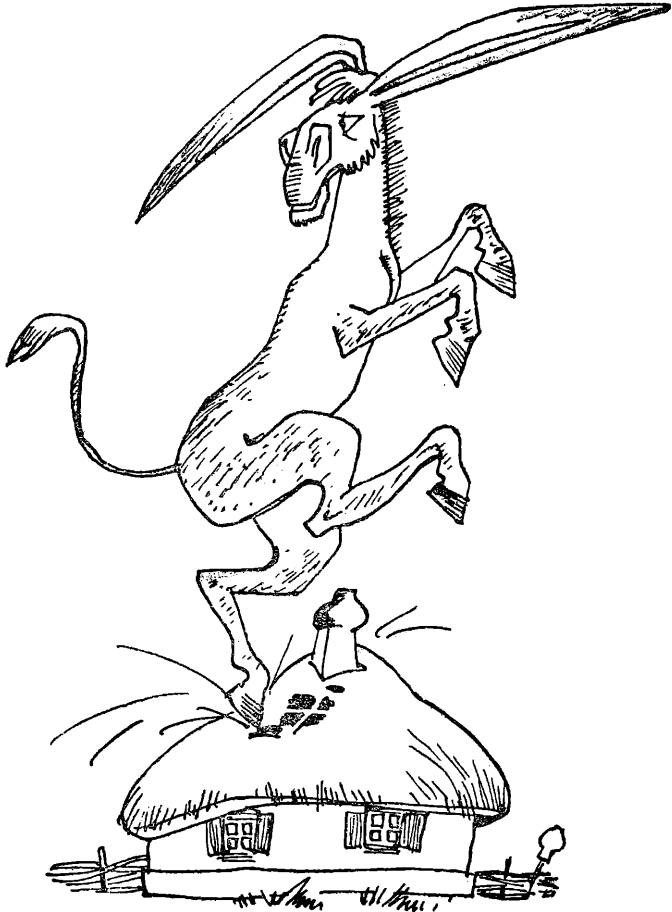
— Де ж той юнак? Чому не йде?

У серці молодім цікавість верх взяла —

І дружбу, і любов, і горе замогла.

ВЧАТЬ ЛОЖКАМИ
ЇСТИ МЕД,
ХОДЯТЬ ЗАДОМ
НАПЕРЕД

РАЧИХА ТА ЇЇ СИН

На світі здавна рідна мати —
І вчителька, і друг свого дитяти...
Рачиха вчить маленьке Раченя,
Що лиш стає на власні ноги:
— Гляди, з сьогоднішнього дня
У тебе, сину мій, свої дороги.
Ти переймай всю мудрість життєву,
Якою я живу:
Люби в житті
Прямі путі,
Вперед дивись,
Вперед ходи,
Не наживи
Неслави та біди!
— Як саме, ненечко, мені ходити?
Ти не могла б повчити? —
Просив маленький Рак.
Рачиха вчить: — А так... —
І рушила звичайним ладом —
Вперед... задом.

Буває: заклика вперед ходить,
Любить
Нове життя, нові порядки,
А сам він... ходить задки.

СОВА

— Ох, пташечки! — Сова кричить.—
Погляньте — дуб росте в діброві!
Хто хоче жить —
Зломіть його обов'язково!
Як люди з нього вистружать дубці —
І буде вам з усіх кінців.

Розцвів на ниві льон — блакитне море,
До сонця тягне личко молоде,
А вже Сова нахмурена гуде:
— Понищіть льон, то — горе!
На ваші голови посіяне воно...

Мисливець в луг іде на полювання.
Сова шепоче: — Чує серденько моє —
Стрілою, птахи, серце вам проб'є,
Від нього вам не ждати рятування...

Мисливець, мов на зло, на річ таку
У груди стрілив кобцю-хижаку...
Про себе думає Сова:
«Сова — пророк, Сова — премудра голова!»

Є між людьми — біду пророчить,
Усе паплюжить.
регоче,
Похмуро тужить
І думає — суспільству служить.

РОГИ І НОГИ

Якось-то Олень у ріку забрів,

Милується на власну вроду:

— Красною ми царі з царів!

Рогами славимо природу.

За Роги ми і в почесі, і в славі,

За них я перший в лісовій державі! —

Аж тут мисливці де взялись,

З Собаками на Оленя неслись.

І Олень в ліс тікати скільки змоги: —

Ну,— каже,— виручайте, Ноги!

Рятуйте, братики! — благав.

І врятували ті, за кого забував

В часи щасливі й радісні, тоді,

Коли стояв, гордливий, у воді...

Хвали, звичайно, Роги,

Не забувай про Ноги!

ПРАВДИВА МСТА

Широкі Завць робить скоки,
Коли над вухами біда:
Орел на нього навіда,
Хапає лапами за боки.
Пищить, нещасний, утіка.
Враз налітає на Жука:
— Ой братику-рогачику крилатий!
Невже допустиш другу погібати? —
Жук розумів чужу біду
І обіцяв підмогу:
— Не бійся! Відведу
Хижацьку ногу! —
Та ось Орел над ними прошумів.
— Оце твій друг? — всміхнувся ласо.—
Попробуєм, яке у нього м'ясо! —
Друг Зайця врятувати не зумів,
Та дружба у Жука свята.
І закипіла в серці мста:
— Хто слів не знає «дружба» і «люблю»,
Не знатиме собі пощади і жалю! —
Відтоді, де Орел гніздо не в'є,—
Жук знайде ворога і яйця геть поб'є.
Нахабу хижака
Усюди дістає
Караюча рука.

Маленький Жук, а як за правду стане —
Жорстокого Орла на висоті дістане!

ЗАЄЦЬ НА ТРИБУНІ

Діждався Заєць у діброві
Свою всю правду вилити у слові.
На пенъ високий став,
Образу й кривду з серця вивергав.
Дісталось Вовчику, Лисицю ганив,
Казав — їм Лев на п'яти стане...
Наїживсь Вовк — чекало Зайця горе,—
Та Лиска стиха ткнула Вовка в бік:
— Облиш! Хай поговоре.
Від нас не втік!
Он Лев розлігся серед трав,
Давай проголосуєм: «Заєць прав!» —
Голосували правильно, дволикі,
А ввечері загризли в лісі дикім:
— Тривожив ти дарма
Високу честь Левину,
І за таку провину
Пробачення нема!

Вовків лукавих досить єсть —
Так бережуть Левину честь.

АСТРОНОМ

Іван Сова

У нас — учена голова:

Вивчає небо неозоре.

Книжок навколо — гори!

Обклався картами небесних тіл,

З родиною ні слова не говорить,

Лише сопе, як віл.

Працює Астроном, недосипає ночі

І вдень на небо жмурить очі.

Що й говорить — учена голова!

Але дурне й з розумними бува:

Якось Сова зір в небо утовкмачив

І перед носом рову не побачив,

Упав —

Пропавав.

Скажу Сові по-доброму, без злості:

Шукатимеш зірок у високості

В одвічній млі —

Пильнуй! Бо рів під носом на землі!

КВАКУХИ І ВИДРА

Здоровий розум мавши,
Живи собі, як завше,
Так ні — царя їм, Жабам, дай,
З царем напевне буде рай!..
Погнали посланців до неба,
Щоб дав Зевес, чого їм треба.
Послав їм Видру царювать.
Ця раду зможе дати!..
Не сподівалися Квакухи
Такої завірюхи:
У цвілищах води
Пішла ловитва і суди.
Нещасним Жабам туть макуху,
Найменшій спуску там нема,
Бо Видра і суддя, і прокурор сама:
То пізно сплять, то рано встануть,
То на царя недобрим оком глянуть.
Метнулись Жаби до небес
Поскаржитись на грізний суд,
Так Видра: — Спить Зевес!
У мене все по правді тут... —
І чинить суд свій безборонно,
Ковтає Жаб, в болоті живучи,
По правді все, усе законно,
А ти терпи й мовчи.
Просили ви царя?
Хай сльози на очах — кричть «ура!».

ПОГІРДЛИВИЙ ВІСЛЮК

В степу гуляв Віслюк, веселий, крутобокий.
Погіржливо ревів, хвалився пустий брикун:
— Мій батько був гладкий, високий,
Блискучий красень бистроокий,
Породистий скакун!
Такий величний, гордий, дужий,
Що навіть Лев його боявся дуже.

Хвалився Ванько Безносий,
Що батько чин високий носить;
Про те язик не повернувся хлопчині,
Що з класу в клас
його везуть
на тому чині.

МУДРА ПОРАДА

Іван Орла піймав
І крила обламав.
Гриць змилювався на кляту долю:
Орла забрав,
Підлікував
І випустив на волю.
Орел, щасливий, полетів у ліс,
Зловив і Зайця Грицеві приніс.
— Дурний ти! — мовив Лис йому. —
Дарунок милий
Неси тому,
Хто підрізає крила! —
Порадника Орел у лоба довбонув:
— Спасибі! За науку — плата.
Чого ж ти впав і ноги простягнув?
Ти ж руку цілувать навчав у ката!?

СОЛОВЕЙ І ЛАСТІВКА

Вернувся Соловей до рідної оселі.
Дбайлива Ластівка гніздо вила:
— Давай кінчати те, що почала,
І житимем, щасливі та веселі! —
А Соловей: — Чи я собі хотів би зла?
Боюсь життя поставити вверх дном,
    Бо жити під чужим вікном —
    Це по чужій струні ходити
    І думать: як би догодити?
    Це жить без власного лиця...
А гірш нема як фальш у голосі співця.

На яворі в гаю, на гілочці повище,
Веселий Соловей і тьохкає, і свище.

ЛЕВИЦЯ І СВИНЯ

У будень серед дня
Левиця і стара Свиня,
Зустрівшись, стали на розмову
(А під ногами не горить,
Як неньки говорить
Почнуть про діток:
Є час для жартів і для пліток!).
Вже й сонечко сповзло
До небосхилу,
На хмарку прилягло,—
Розмова не втихає мила...
— Левице! Гарно б як було,
Щоб по дванадцять ти, як я, родила!
А то на сміх — одне! —
Говорить з посміхом стара Свиня.
Левиця й оком не моргне:
— Одне, та... Левеня!

Хвалився один, що любить віршувати,
Що пише кілька віршиків щодня.
А я б сказав, як та Левиця-мати:
— Роди одне, та... Левеня!

КРІТ У БІДІ

Кроту біда:
Прийшлося тікати із рідного гнізда,
А в нього вічна сліпота.
Маленький Іжачок говорить до Крота:
— Чіпляйся мені скоренько до хвоста!
Я знаю, як шляхи в життя шукати,
Я вмю від біди втікати.—
І Кріт, старий вже, учений життям,
Пішов покійно за дитям.

Де мудрість життєва
Безсила,
Дерзання там, бува,
Чіпляє горді крила.

ОРЕЛ І ЧЕРЕПАХА

- Благаю, Орле, піднеси мене,
Де хмари зграями летять,
Де сонечко ясне,
Де зорі миготять! —
Благає Черепаха.
- Кортить у височінь, невдахо? —
Сміється гордий птах. —
Обридло жить в калюжі? —
Узяв на крила дужі,
І полетіли по світах.
Попоносив, пустив.
Упала з висоти.
- Нехай я, — каже, — поламала кості,
Та не боюсь на той світ одійти:
Я побувала в високості,
Я бачила невидані світи!

Не дав Езоп премудрий маху
У басці про Черепаху.
Безкрилу він підносив недарма,
Він проти нас націлив вила:
В душі є в Черепахи крила,
Що в декого із вас таких нема!

ДУБ І КОМИШІ

Сердитий Вітер повіянув,
Тремтливе листя сколихнув.
Набігло хмар, немов лихі примари.
Світ спалахнув
Від грізних блискавиць,—
Дуб мужньо витримав важкі удари,
Не впав, злякавшись, ниць.
Вітрисько знов загув,
Мов шквал прибою,
У бій послав снагу
Свою важку,—
І Дуб, подоланий в двобої,
Упав у збурену ріку...
А буревій вже далі гнався,
Топтався по спині Комишу.
Комиш тремтів,
Низесенько вклонявся,
Покірно шелестів:
— Шу-шу, шу-шу!
Найшов з ким битись!
Було б, як я, скоритися, схилитись...
— Скоритись ворогу? Схилитися в борні?
Зломитись — так,
Схилитись — ні!

ПЕС НА СІНІ

Голодний Віл коло копиці ходить,—
Почув сіңця звабливий дух.
На сіні Пес лежить і ловить мух:
— Чом, мов мара, навколо бродить,
І не підходить,
І не відходить? —
Гукає Пес Вола.—
Ходи
Сюди,
Личино зла!
Нав'яз, мов мухи ті осінні.
На сіно важиш? На, бери!
А що м'ясце заховане у сіні —
Гляди, ані гугу, не говори!

Є в декого закон життя,
Що в нім «ані гугу» — неписана стаття.

ДИКІ КОЗИ

Байка І. А. Крилова
за сюжетом Езопа

Найшов Пастух в печері Диких Кіз.
Від радості богам він дякує до сліз,
І тішиться, і бариші вже лічить
(Отара збільшиться удвічі!):

— Я не доїм і не досплю,

А Диких Кіз приваблю, прикормлю,
На всю округу стану паном!

Радіє Хлібороб зернистому снопу,

Що стане над широким ланом,

Пастух — отарі в пишному степу.

Податки вовною бере

(Бува, і шкури з них дере).

Пастух всіляко Диких Кізок вабить:

Гребе їм корму від своїх,

Одвідує щоденно їх.

По кілька раз заходить, чистить, гладить.

А свійським кине жмут сінця —

Мовчи та їж! Коли ж яка беркоче,

Роззявить рота, — дасть їй штурханця,

Щоб менше лізла в очі...

Прийшла весна, а з нею — горе:

Розбіглись Дикі Кози в гори.

А де ж свої? Кістки попід горбами...

Пішов Пастух з торбами.

ВУЖ І РАК

Хвляючись (таку вже мав природу),
Приповз до річки Вуж по воду,
А трапив на біду:
Він на ходу
Наповз на Рака,
А той за шию — хвать.
— Ой-ой! За віщо загибать? —
Конаючи, питає бідорака.
Затерп, не писне.
А Рак за горло тисне:
— Ага! Потрапив на обід?
Ходи, дурний, як слід!

Рак дума, що комусь він годить,
Та сам він... задки ходить.

ЗЕВЕС І ЗВІРІ

Хотів Зевес якось-то перевірить:
А чи вдоволені собою звірі?
Якщо він допустився вад,—
Свої помилки виправити рад.
Зевес гадав, що, може, Слон попросить
Подовжити хвоста, бо закороткий досить;
А може, Кріт — нещасний темний звір —
Захоче мати добрий зір;
Жирафа скаже шию вкоротити
І ноги порівнять, зручніш було б ходити;
Можливо, схоче хтось поліпшить голоси
Або додати краси...
Зійшлися звірі. Почалися збори.
Ніхто про скарги не говорить.
І навіть Мавпа пребридка
Із себе страх вдоволена така,
Навколішки з подяки пада:
— Сердечно дякую! Я дуже рада! —
А всі мовчать, і не питають дарма,
Лиш кліпають очима...
Зевес: — Яка причина?
Вдоволені? Невже?! Претензій в них нема?!

Вам пояснить картину цю німу?
Боялися Зевесового духу:
Колись Верблюд просив, щоб роги дав йому,
Зевес, на сміх, утяв у нього вуха.

ЧЕРЕДНИК І ЛЕВ

В недбалого Чередника
Украдено любимого бичка.
Засмучений,
Розлючений,
Обходить ліс, луги, поля:
— Клянусь своєю головою,
Впіймаю злодія — впокою!
Зевесе! — бога умовля.—
Допоможи найти пропаще,
У жертву дам ягня найкраще! —
Аж гляне — серце мре,
Дрижать, німіють ноги:
В кущах зелених, край дороги,
Злодюга Лев бичка дере.
Бичок реве, аж б'є навкруг луна.
Пастух злочинця обмина,
Шепоче сам до себе стиха:
— Чого це я осліп, до лиха?
Зевесе! — бога умовля.—
Нехай вже біс бере теля.
Клянусь: як визволиш од зла,—
У жертву дам найкращого вола!

Розприндиться хвалько, на злодія іде,
Клянеться — покарати хоче,
А як на Лева набреде,—
Відразу сліпнуть очі.

ОСЕЛ НА ХАТІ

Осел не раз, бувало, бачить,
Як Курочка на хаті кудкудачить,
Як Кищечка не раз, бува,
Із даху друзів іззива.
А Мавпа раз, прорвавши стріху,
Гасала по даху. Всі хазяї
Лягали покотом від сміху,
Втішались з витівок її;
Хвалили, аж пищали,
Цукерками вгощали...
— Я також на цукерки ласий! —
Сказав Осел поважно басом.
І телепень вухатий
Попхавсь на хату.
Там кілька раз, дуріючи, плигнув
І дах понівечив, прорвав, погнув.
Була йому подяка —
Вже постаралася ломака.

Казали люди нам старі:
Біда, коли Осел опиниться вгорі!

ПАСТУШОК І ВІВЦІ

Вигадник Пастушок
Під грушею послав новеньку свиту
І вибрався на самий на вершок
Грушок
Втрусити.

А Вівці — ласуни до спілих груш —
Почули, пада щось — туди чимдуж.
Смачні грушки поквапливо хапали,
Свитину дорогу копитцями стоптали.

Лютує Пастушок:
— Заради тих грушок
Стоптали на онучу.

Я вас поб'ю і викину під кручу! —
Гирлигою по крижах б'є,
Собаками цькує...

Побиті збилися у кучу:
— Ми думали, що можна потоптати,
Бо ж вовна та
Не з нашого хребта!

Ледачий Внук рубав сади.
Йому байдуже — хай іде горіти!
Мовляв, Дід дерево садив —
Я можу спину гріти!

СИН ЗЕВЕСА

Зевесів син Гермес
Злетів якось з небес,
Чванливо випнув груди:
— А гарно це, коли тебе
Шанують красно люди! —
Іде до Скульптора, що статуї готує,
В крамниці продає.
Там на полиці батько й мати Гера є.
Та й сам Гермес, мов журавель, чатує: —
Почім богів, хазяїн, продаєш?
— А це, синок, якого обереш:
Зевеса бога мушу дорого продати,
Та не дешева й Гера, божа мати.
А це — Гермес, Зевесів син;
Гермеса дам тобі в придачу
І не заплачу.—
Образився Гермес: — Неправильно це, бачу.
Чому Гермеса ти безплатно віддаси?
На світі й він що-небудь значить —
Торгівлі бог, сам божий син! —
А Скульптор каже жартома:
— На нього покупця нема,
Гермес в народі не в пошані:
Де часто ідуть на обмані,
Багато лиха там і зла!

І в нашого народу
Не за посаду чи породу —
Ціну складають за діла.

ЛАСТІВКА І ГАДЮКА

Раділа Ластівка і вихваляла долю:
Де ж місце їй зручніше для гнізда,
Як не перед вікном верховного суда?
Тут матиме і правду, й волю!
Та несподівана біда
Забралась до гнізда:
Як полетіла мушок наловити,
Гадюка встигла діток вбити.
Лишилась Ластівка, нещасна сирота,
І сліз гірких не вгамувати.
— Не плач! — Горобчик підліта.—
Не ти одна дітей примушена ховати.
— Та так-то так,— відповідає мати.—
Та чом цей злочин стався тут,
Де інші мають правий суд?!

Гадюка часто там залазить в хату,
Де і не ждеш на неї, кляту.

ДОБРЯК І ЗЕВЕС

Стояв Добряк над озером великим,
Дививсь здаля:
Людина впала з корабля.
Кричить людина криком —
Ніхто з біди не визволя.
Людей нема і хтозна-де земля.
Гукнув Добряк: — Людина гине!
А де ж Зевес? Чому
Нещасному тому
Хоч мотузка не кине?
Однаково йому — людина чи трава.
Рятуй! Рятуй! Істота ж то жива!? —
Стояв Добряк на кучі мурашиній.
Один мурах поліз йому по спині.
Добряк: — Ви в шкіру лізете мені? —
І потоптався по мурашні.
Зевес з'явився за плечима:
— Ти змушував мене покліпати очима,
Що я когось не рятував з води.
А сам ти луччий?
Навіщо потоптався по мурашиній кучі?
Карай того, хто завдавав біди!

ЯСТРУБОК І ГОЛУБКА

Страшненько Яструбку: у цвіті літ
Зове його той світ
В одвічну тьму.
Вмираючи, просив Голубку помолиться,
Щоб бог сприяв йому
В раю на небі оселиться.
За голову Голубка узялась:
— За віщо рай тобі присудять?
Чи бог дурний? Одразу скаже «зась!».
Тебе усі ганьблять та гудять,
Матуся не одна сльозами залилась.
Добра не жди,
Коли усім ти завдавав біди!

В нас хитрий Яструбок, відчувши край,
На зборах так вертівсь: йому б у рай!
Хотів людей брехнею ошукати —
Прийшлось у пекло стежечки шукати.

КОМАР І ЛЕВ

У полі чистому, в бою одвертім,
Не сподіваючись лихої смерті,
Могутній цар пустині Лев поліг:
Його Комар маленький переміг!

Комар у гай вертає,
Там всяк його вітає,
Гай славою гуде...
То хто з нас знає,
Коли, і як, і де
Йому накаже доля впасти,
На чий поріг покласти
Життя своє?!

Прийшлося Комару до Павука попасти,
І кровопивець кров героя п'є.

Над Левами в кривавому бою
Одержуєм звияту нележку,
А в рідному спокійному гаю
Життя, бува, здаєм нікчемі Павуку.

ПАПУГА І ЛАСОЧКА ¹

— Чому,— говорить Ласочка нудливо,—
До мене ставляться несправедливо?
Мене кийком, як тільки завищу,
А ти кричиш, аж закладає вуха,
І всяк тебе охоче слуха,
Шанують, кормлять досхочу...—
Папуга: — За що честь мені?
Кричати я кричу,
А зайвого — ні-ні!

□

¹ В давнину ласочок приручали ловити мишей.

ЧЕРВ'ЯК І ГРАК

В калюжі, випроставши спину,
Черв'як повчає без ушину —
    Про серця висоту,
    Про мислей чистоту.
А прямодушний Грак
Сказав: — Учителю Черв'як!
Не до лица тобі ота
    Висока чистота
    На язика у роті,
Коли ти сам брудний,
Нікчемний і нудний
    Живеш в болоті!

ЛЮДИНА І ЧОРТ

З Людиною Чорт якось подруживсь
І разом з нею жити оселивсь.

Якось побачив:

Друг їсть холодне — з рота дме гаряче,
Гаряче їсть — душа холодна студить...

Чорт друга гудить:

— Тікати! Нехай йому зла путь!
У ньому дві душі живуть!

І Чорт не міг з таким дружити,
То як же нам з дводушниками жити?

.

.

НЕВДЯЧНИЙ ПЕС

Укравши м'яса шмат в різниці,
Пес утікав і трапив до криниці.
— Чекай! Не йди до дна, псяюхо! —
Господар зверху каже Псу.—
Ось я драбину принесу.—
В криницю зліз — хап злодія за вухо,
Щоб визволить з біди
І витягнуть з води,
А Пес вчепився кланцаками в руку.

Наш колектив брав ланця на поруку.

БІДАК І БОЖОК

Жив-був собі давно колись Бідак,
Тяженько працював, а жив погано так.

Уся надія Бідака

На дерев'яного Божка:

Йому вклонялись прадіди й діди,
Щоб рятував від горя та нужди,
Йому несли благання у молитві,
Щоб успіх дарував у праці й битві.

Тож і Бідак в життєвій боротьбі
В Божка шукав полегшення собі...
Шукав, благав — не бачив допомоги.

Не стерпів, зозла ухопив за ноги,

Як вдарить об колоду —

Цурпалки бризнули на всю господу.

І рясно випали монети золоті,

Що сховані були в Божковім животі.

— От бач,— сказав Бідак з докором.—

Коли я день у день

Звертався до тебе з горем,—

Ти був глухий як пень;

Вхопив за ногу —

Ти золотом заслав усю підлогу...

Мораль тут вийшла б ще й яка
(Дістала б в лоб не одного Божка!),
Та... промовчу. Я не боюсь,

А просто — обійдусь.

ЧЕРЕПАХА І ЗЕВЕС

Зевес позвав усіх тварин до двору,
Хотів побачити покору.
З'явилися добрі, вірні,
Зевесові покірні.
Лиш Черепаха стала проти:
— Не мала б я роботи!
Мені за комір не тече,
І не горить, і не пече! —
Розгнівався Зевес, прокляв Нескору:
— Вік на собі носи свою комору!

Покличуть на громадську справу —
Такий шурує в задню лаву.
Де на дурничку пити-їсти —
Він перший хоче влізти.

ЧОРНЕ ПОРОСЯ

Господар на базар в чуже ходив село,
Купив там Порося, гладченьке та моторне,
Та дітлахам не до душі прийшлось:

Було

Занадто чорне...

Лиш Батько з Матір'ю з двора,

А дітвора

Взялась до діла —

Хотіла

Із чорного зробити біле.

У хід пішло і мило, й гас:

Шкребли, водою поливали,

Та тільки час

І силу змарнували,

Бо колір чорний не відстав,

А Підсвинок іще чорніший став.

І в нас так одного білили —

І шкрябали, й хвалили,

Аж заболіли язики.

А побілів? Та де там — навпаки!

БЕЗХВОСТИЙ ЗАХВОРІВ

В Лисиць украв хтось хований припас.
— Хто скривдив нас? —
І не знайшли б, можливо, винуватця,
Коб не один старий бувалий Лис.
Кричить: — Дивіться, братця,
Роздувсь Безхвостий, щоб ти скис!
Обжерся нашого добра,
Лежить, немов гора. —
Сусідки зразу співчувати:
— Він здувсь! Він умира!
Швиденько Знахарок позвати! —
З'явились Знахарки злодюгу рятувати,
Одна — води Безхвостому притьмом,
А друга на Лисиць насілася рядном:
— Ви знаєте ганьбить лиш та картати!
У вас того нема, щоб співчувати,
У корінь зазирнуть, про душу розпитати! —
А третя галасує: — Став припарки!
Масаж робіте! Дайте проносне! —
Бувалий Лис: — Ану, пустіть мене! —
Безхвостому одразу стало жарко —
Іде розплата зла!
В куці метнувся, мов стріла.

Впіймають злодія — роздувся в животі —
І, замість дати, щоб стало жарко,
Аж умлівають в співчутті
І ставлять банки та припарки

ПІВНІ

Побилися два дужих Півні.
Були їх сили майже рівні,
Та завжди у борні
Один перемага, а другий — ні.
Подоланий у бур'яні
Сховався,
Затих,
        завмер,
                не озивався.
А другий, гордий з перемоги,
Оббігав з радості усі дороги,
Злетів на пліт
І кукурікає на цілий світ.
А Шуляк — хитрий біс! —
За шию співуна і — в ліс.

Здобувши верх у боротьбі,
Не лізь на пліт, на зло собі!

ВОВК І ВІВЦЯ

Ходив голодний Вовк посватати Ягницю —
Насилу ноги приволік.
Він там і душу б спік,
Коли б не втік.

Лежить, бідак, уткнувся у копицю,
Скавчить і мріє про водицю:
Щоб хто хоч крапельку подав —
Відразу б став
На ноги...
Іде Вівця
Коло сінця.

Вовк просить допомоги:
— Сестричко, визволи з біди,
Подай хоч крапельку води!
Я закроплю жагу погану,
Води нап'юсь —
Одразу встану,
За тебе, грішну, помолюсь.—
Вівці — вогонь у п'яти,
Вівця від Вовка задкувати:
— Боюся, Вовчику, боюсь!
За кого ти молився,
Від тих лиш слід лишився.

Де завдавав біди —
Не жди,
Щоб там дали води!

Волочить Голова хвостате довге тіло.
Якось-то їй довідатись скортіло:
— Як ззаду там діла? — пита Хвоста.
Хвіст гордо підроста:
— Гаразд! Веди, коли ведуча!
Де я — там не страшна біда пекуча!...—
Стомилась Голова. Схотіла прилягти:
— Я, Хвостіку, засну. Пильнуй вже ти! —
Хвіст думає: «Мені б водити,
Поперед Голови ходити!
Хай слуха голосу мого!..»
А згодом Голова порад в Хвоста просила,
Повіривши, що він — розумна сила.
А той і ждав цього.
Розрахував, нахаба, вірно:
Хвостові Голова скорилася покірно,
І тіло поповзло, з голодним животом,
За самовпевненим Хвостом.
А Голова — позаду, глупа...
І що ж? Під скелею лежить нікчемна купа;
Ворушиться побите тіло стиха,
А Голова скривавлена ледь диха,
Ледь, бідненька, жива...

Для всіх лиха напасть,
Де легковажна Голова
Хвостові владу передасть.

САТИРИЧНІ РЕП'ЯХИ
ПРО ОГРІХИ І ГРІХИ

ОРЕЛ І СОРОКА

Орел царем був обраний Орлами.
Обтяжений державними ділами
І, знемагаючи у праці й боротьбі,
Помічника
Шукав
Собі.

Сорока перша прилетіла,
Ще на льоту заскрекотіла:
— Візьми мене, скреке-скреке!
Моє крило і жваве, і легке.
Прониклива я, пам'ятлива,
В почині всякому щаслива,
Завзята, спритна, чепурна,
На всякий труд готова;
І господиня я зразкова,
В трудах — ні спокою, ні сна...—
Аж тут Орел не дав їй слова
(Він правду говорити звик!):
— Я знаю, ви — хороші птиці,
Були б з вас гарні помічниці,
Одна біда — слизький язик.

Слизький язик гаразд на перелазі,
В державній справі — ні в якому разі!

КРАДЕНА КОВБАСА

Пес з ковбасою крався через кладку.

У воду зирк: ой диво, та й усе!
Його двійник! Ще й ковбасу несе,
Украдену з хазяйського достатку.

— Віддай, злодюго, ковбасу! —

Гукає Пес чужому псу,
Немов господар з ганку,

І в воду плиг — узяти за горлянку...

Сміялись збоку пси:

З води вернувсь мов хлющ. Без ковбаси.

По кладочці життя хто з краденим іде,—

Від того пахне звичкою гнилою,
Йому ввижається: з ким дружбу заведе —
Ковбаска крадена у того під полою.

ПАВІАН НА ЦАРСТВІ

Хвостатий Павіан, покинувши гарем,

Намислив стати десь царем.

Шукав-никав, піднявши грізні брови,

І трон знайшов у глушині діброви.

Дочулись звірі: цар новий з'явивсь.

Всяк на царя б дививсь.

В володаря мороз по шкірі:

Хто зна, що мислять звірі?

А може, в них непевний дух

І пустять по землі з владики пух? —

Недовго думавши, цар прудко по гіллі

І притаївсь подальше від землі...

Сміються і великі і малі:

— Ви бачили таких от недоладних?

Лякаються своїх підвладних!

ТРИ ДУЖЧИХ

— По силі, по хоробрості й уму
Я поступаюсь Леву та Слону! —
Хвалився Віл, розлігшись на току.
Віл дивував Козу безрогу.
Щур укусив Вола за ногу.
Схопився Віл, Щура уздрів.
З тих пір боявся трьох звірів.

Нахаба Щур не дав, як кажуть, маху,
Коли кусав Вола без страху:
Вкусив і — в сховище своє.
Авторитет вже й є!

СТІНА І ЦВЯШОК

— Ой-ой! — Стіна стогнала. —
Навіщо колеш спину? —
Цвяшок: — Коли б ти знала,
Як б'ють мене
У голову безвинну!

Так інший б'є тому,
Що дістається і йому.

ГАДЮЧИЙ ЯЗИК

Була Гадюка смирна і добряча.
— Ніхто не поважає! — плаче. —
Зевесе, батьку мій! Хоч ти
Мене від кривди захисти!..—
Сміється бог: — Тебе учить?!
Язик у тебе є — служити мусить:
Хай слабшого укусить,
На дужчого хоч посичить,
Могутньому — мовчить...

Підслухав дехто цю науку —
Перевершив Гадюку.

ЇЖАК, ГАДЮКА І ЖАБИ

У Їжака з Гадюкою війна.
В них ворожнеча спредковіку:
Чи він Гадюку з'їсть, а чи вона
Назавжди зробить з Їжака каліку.
А Жаби, що жили в трясовині,
Цілком на Їжаковій стороні:
— Гадюка завжди нас тривожить.
Іди та бий, гидку-бридку,
А ми поможем! —
Говорять Жаби Їжаку...
Скінчивши бій, здобувши перемогу,
Прийшов до Жаб знеможений Їжак —
Розбитий ніс і викручені ноги:
— Ви чом не слали допомоги?
Вона була потрібна так.
Ви, приховавшись, верещали? —
А Жаби в відповідь йому:
— Ти й переміг лише тому,
Що ми кричали!

Рятуйте нас від спільників таких,
Бо то облудники і ланці:
Вся сила в них
У голосній горлянці.

ЗАЗДРІСНА КІШКА

— Подумаєш! Чи й дивина яка! —
Говорить Кішка Суці про Корову. —
Родила одного бичка!
А всі забігали. Ну, сміх, ей-богу!
Я трійку навесні,
Ти п'ятку привела в катразі.
Якщо забули честь віддать мені,
Тебе прославить слід, у всякім разі.
Немає правди в світі цім!
Не мусим далі це терпіти!

Та не інакше: лихо в тім,
Що родяться у них сліщими діти!

ВОВК І СОБАЧА

З села тікає Вовк. За Вовком — Собача.
— Гав-гав! Злякавсь? Подавсь навтікача? —
Вовк обернувся, на задні сів:
— Вовк не боїться Псів.
Вовк має мудру звичку —
Тікати з шляху перед тим,
За ким
Несуть рушничку!

Буває, Псам даєш дорогу,
Та не тому, що гавкають, ей-богу!

ЗОЛОЧЕНИЙ ЛЕВ

- Матусенько, це — Лев? Він золотий?
Ой, я боюсь до нього підійти,
Він може покусать малого?!
— Не бійся! Дутий він! Покраска золота,
Але душі нема у нього,
А замість серця пустота. —
Ще мати не моргнула оком,
Як на шляху широкім
Лев розчереплений лежав.
Хлопчина з радості аж задрижав:
— Ей, хлопчики! — покликав. —
Дивіться: той, що так страшенно рикав!

Скажу вам (тільки-но секрет):
Цей Лев — золочений авторитет!

ШКУРА І НАТУРА

Шукаючи царя для звірів для своїх.
Зевес послав до спритної Лисиці.

— Ця на царя годиться:

Мудріша від усіх!..—

Розсілася на троні

У золотій короні.

Царя шанують теплими словами...

Аж хрущ загув над головами.

Забувши чин і честь свою,

Хруща Лисиця ловить по гаю.

Зевес: — Я понадіявся на шкуру,

Забувши про натуру!

МОРЕПЛАВЦІ

Море, збуджене, гуля.
Хвилі топлять корабля.
Мореплавці молять бога,
Щоб минулася тривога.
Сяє сонце, вітер стих,
А щасливі мореплавці
П'ють, гуляють, водять танці.

К е р м а н и ч

— Не спішіть хвалить богів,
Ще не видно берегів! —
І сказали мореплавці:
— Ми не злі, ми не лукавці.
Пий та їж, коли їси,
А надії не гаси!

НА ОГЛЯДІ КРАСИ

— Куди спішиш, сусідко? —
Ворона Мавпу якось-то пита.
— Хіба не чула? — каже та. —
В Зевеса нині огляд діток,
Дістане нагороду красота.
Туди несу своє дитя хороше,
Я премію візьму — великі гроші!
— Невже обдуриш ти самого бога?
— Бач, твердо вірю я, що перемога
Вже забезпечена мені:
В жюрі я маю друга —
В барвистому вбранні
Там засіда Папуга!

Я б Мавпу осміяв: «Дурне передчуття!»
Коли б хоч трохи менше знав життя.

САКВИ

А що таке сакви?
Не знаєте? Ех ви!
Мішок через плече на дві торбини:
Одна — на груди, більшенька — для спини.
У тій, що на хребті,
Свої гріхи ховаєм,
А спереду — чужі складаєм.
Чужі гріхи прекрасно бачим ми
І щиро їх вмиваємо слізьми.
А про свої? Нехай вогнем горить!
Не бачим їх, про що ж і говорить?!

Пораду б хитру дати —
Частіш торби перекладати:
Передню — на хребет,
А задню — наперед
І в неї пильно заглядати.

ОСИЧИНА

— А я б її зрубав. Це ж паразит городу:
Затінює навкруг, ні запаху, ні плоду!

— Та веселить мене
Сумної ночі:
Лиш вітер подихне —
Вона моргне
І зашепоче.

Такі чудні:
Не можуть кілька днів
Прожить без шептунів!

ВЕЧІР ТАНЦІВ

У лісі на полянці
Улаштували танці.
І будуть премії, і грамоти дадуть,
Як скаже суд...
Тепленько. Місячно. Ласкавиться трава.
Сама природа танцювати просить.
Лисиця — голова —
Правдиві вироби виносить.
Ведмідь у коло вийшов, мов артист,
І показав свій безперечний хист.
Вовк вискочив лапатай
І коло проскакав, як дурень коло хати.
Аж тут Верблюди гука:
— Ану пустіте козака! —
Узявся спритно в боки,
Зробив дрібушечки і скоки,
Хотів ударить гопака,
Так Лиска, бісова осуда,
Звеліла вигнати Верблюда:
— Нехай до танців не стає,
Як бог таланту не дає!..

У нас є люди:
Танцюють, як Верблюди.
Різниця: їх не б'ють,
Бува, що й премії дають.

— Пусти мене! — благав Співець Шуліку. —
Я можу проспівати тобі пісень без ліку.

Хороша пісня краще, ніж м'ясе! —

Шуліка був прозаїк ласий:

Йому найперше діло — м'ясо,

Бочок смачненький чи крильце.

Відмовивсь від пісень, лайдак останній:

— Ми, — каже, — тут не в ресторані,

Де музика й пивце...

Ех, дав Співець на цей раз маху,

Як всі, хто голову склоня!

Хоробрий раз кладе життя на плаху,

А боягуз — щодня.

ВОВКИ І СОБАКИ

Вовки страшні, голодні, як примари,
Добрались до овечої кошари.
Мов переможець, гонить їх зима,
Голодний плунок їх на ноги підніма.

— Не гавкайте і не кусайте! —

Собакам мовили. — Лежіть в норі.
Повірте нам і руку дружби дайте:
Дозвольте нам зайти хоч за поріг!
Не цінять ваших ні старань, ні праці.

Пустіть! Ну, візьмемо по ягнятці,

І буде всім з печінкою пиріг... —

Здалися сторожі, пустили за поріг.

Вовки взялись до діла:

Собак поїли,

А потім з вівцями робили, що хотіли.

Щоб зняти перепони на путі,
Гра ворог на душі й на животі.

БАЗАРНІ СТАРЦІ

Вшанований, у биндах та квітках,
Ведмідь возив Старців по ярмарках.
Під реготи юрби, в пилюці чи в пороші,
Під спів Старців, під смішки й похвалу,
Усякі штуки він показував за гроші
І танцював, як панна на балу.
Ніхто не знав, хто бачив спритні штуки:
Старці з ним мали горе й муки,
Не раз кляли свою долю злу:
То він танцює, головою ходить,
То раптом в лапи загребе,
І валить з ніг, і смикає тебе,
Качає по землі, до сліз доводить.
Готовий кожну мить
Із тебе кров пустить...
Та враз прийшов кінець лихої долі:
Ведмідь в дорозі здох на полі.
І раді як Старці були:
З Ведмедя шкуру ізняли,
Зробили барабан з артиста,
Всяк зневажали танцюриста:
З палючим гнівом на чолі
Кляли із скреготом зубовним,
Лупили палками, гнівливі й злі,
Хоч перед тим із почуттям любовним
Покірно гнулись до землі.

Голодний Вовк долиною никав,
Ще гірше посірів від злості:
Погризти щось шукав —
Здохлятинки чи хоч старої кості.
Аж глядь, не сподіваючись біди,
Ягня чвалає до води.

— Так он хто чинить шкоду?
Ягня!

Без сорому, отак от серед дня
Мізерія овеча каламутить воду!
— Ой батечку! Яке в тім зло?
Води не нюхало, ще й не пило.

— А хто в минулім літі
Мене мерзив, мов гіршого на світі?
Згадається — гнів горло перейма...

— Мені півроку ще нема,
Я ще мале.

— «Мале»! Мале, а язикате,
Нешанобливе, зле...

(Вовк підступає ближче до ягняти).
Ви всі святі, як прийде до біди,
А пальця в рот вам не клади,
Коли б могли, усіх би нас пожерли.
Недавно три вівці

Аж сім Вовків роздерли.

За їх гріхи в яру

Тебе, мов жабу, роздеру.

Налякане, стає Ягнятко навколінці:

— Таж м'ясо не смачне?!

Не їли зроду м'яса Вівці.

Помилуйте мене!

— Мовчи уже, дурне!
Чи винне ти, чи ні,
Одначе мушу з'їсти:
Не треба в очі лізти
Голодному мені!.. —
Ніхто не бачив і не відав,
Як смачно Вовк Ягнятком пообідав.

Езоп учив: не попадайся Вовку в зуби,
Як сила власна не бере;
Нехай сто раз твоя там правда люба —
Одначе роздере.
Пораду дам таку:
Хоч кісткою стань в горлі хижаку!

БЛОХА І ПАСТУХ

Здіймаючи пилюки хмару,
Пастух із поля гнав отару
І так кричав-репетував,
Мов хто його на частки рвав.
— Що трапилось? — питають люди.
— Ой-ой! Блоха куса за груди!
Дві ярки з'їла й барана.
Взялась за мене, сатана!
— Тю! — кажуть люди. — Дивина! —
Озвалася Блоха:
— А ви спитайте Пастуха,
Чи ярки ті
Не бекають у нього в животі?

В нас є ще Пастухи,
Що звалюють на Бліх свої гріхи.

Матуся Жаба гулянок шукала
 І до куми-сусідки поскакала.
 Їй кажуть: Віл, що воду пив,
 Дитяті лапу розчавив.
 Тут Жаба в боки узялася,
 На задні гордо зіп'ялася:
 — Віл? Пхе! Та я, як схочу,
     За правду за свою
 Його на коржик розтолочу,
 Як комара, уб'ю!
 То слава лиш — великі роги,
 Важкі товстенні ноги,
     А взятись згаряча —
     Одразу дасть навікача! —
 Ураз слова завмерли в роті.
 Велика тінь простерлась на bagno:
 Віл! Віл до них чвалає по болоті. —
 Ой, кумоньки, мерцій на дно!

Є Жаби в нас широкороті:
 Кричать і хвастають в болоті,
 За правду стати до борні —
 У твань ховаються на дні.

ДІД І СМЕРТЬ

Біда старенькому велика:
Живе й живе, мов груша дика.

Дід Смерть покликав.

Смерть стала за плечима,
Всміхається холодними очима.

Дід з остраху закликав,

Біду відводить так:

— У мене є кума, весела молодиця,
Яких вона пісень напідпитку співа!
Візьми куму, до всього знадобиться! —
А Смерть стоїть, макітрою кива. —
Не хочеш брать куму? Я друга маю:
Коваль і чоботар, усякі штуки знає. —

Смерть не відходить. —

Що, друг тобі по фаху не підходить?
Що замість себе дати? Говори!

У мене є... онука є... Бери! —

Здригнулась Смерть,

Сердита, як оса:

— Умри! — Мов блискавка, звилась коса.

Живе собі на двох ногах свиня
І ходить між людьми і добра, й чемна,
А хай біда її з косою доганя —
Ураз відкриється душа її нікчемна.

ЛИСИЦЯ І ЛІСНИК

Лисиця від Мисливця утіка.
Нагналася на Лісника
І почала благати
Урятувати.
— Урятувать? Чому б і ні?
Ховайся швидше в курені! —
Ледь встигла зачиниться,
Ні мертва, бідна, ні жива,
Аж тут Мисливець мчитьсья:
— Не бачив тут Лисиці?
Не бігла тут, бува?
— Ні-ні, хто знає де ганя. —
Лісник, лукавий, здвигує плечима,
А сам на мигах хитрими очима
Показує до куреня
І слова підлого не каже.
Мисливець мигів не завважив
І геть помчав, Лисицю здоганя.
Кума мерщій до лісу з куреня:
— Уста, спасибі, й слова не казали,
А очі... очі щоб повилізали!

Так інший на словах
Добро творити прагне,
А душу з вас, бува,
Крізь ребра тягне.

Зевес створив людину
І милувався нею недарма:
— Попрацював яку годину
І маю радість, кращої нема!
Хай лихословець Мом приходить,
Цей витвір і йому догодить. —
    А Мом вже тут,
    Свій править суд:
— Так, витвори коштовні,
А тільки б серце я повісив зовні.
    Нащо ховати під ребро?
    Тоді б відомо всім було,
    Що в серці тім — добро
    Чи зло.
    Бо є такі людці:
На серці — ніж, усмішка — на лиці. —
    Сказав йому Зевес із перцем:
    — То, Момчику, пусте,
    Де висітиме серце.
    Важливо те,
    Що в серці тім цвіте!

ЩАСТЯ

Ситеньке Порося, задрипану Козу,
Вівцю безрогу
На возі у базар везуть.
Усю дорогу
Коза мовчить,
Вівця мовчить,
А Порося, мов найнялось, кричить.
Сказав Осел, що віз
Той віз:
— Коза мовчить,
Вівця мовчить,
Воно ж, дурне, одне
Як різане кричить.—
Сказало Порося: — Еге, «дурне»!
Осел міркує по-ослячи:
Хіба щасливий плаче?
Коза й Вівця біди собі не бачать:
Вівця дасть стригтись залюбки,
Козу посмичуть за дійки,—
Чого тут сльози лить гіркі?
А то лиха біда,
Коли на тебе дожида
Розпечена сковорода!

Усяк своє до себе щастя кличе.
Спитай Козу — та відповідь своє.
— Хіба то,— скаже,— щастя є,
Як хтось за вим'я смиче?

— Сусіде, брате мій, позичте Віслюка!
До міста — хоч заріж, до лікаря потреба.

Дорога, як на те, далека й нелегка,

А їхать конче треба:

І голова болить, і крутить в животі,

Не знаю, що й робить в житті...

— Ну, знаєш ти,

Не всім болять до праці животи.

Не можеш пішки йти? —

Сказав і геть пішов Сусід.

А Хворий за Сусідом вслід:

— Допоможи! Молю до сліз!

— Осла нема — впрягай Ослят у віз!

Всі люди на полях... —

Ледачий возом в місто стеле шлях.

Але ж біда, не радий тій їзді:

Не звичні до шлеї Ослята молоді, —

Крутилися-вертілися, падлючі,

І з возом — бух із кручі.

Конаючи, Слабий кричить:

— Кому життя я здумав доручить?

Біді сам в руки вліз:

Дивитися було, кого впрягав у віз!

Папуга з Мавпою, що з давніх літ
Жили у непролазній хащі,
Зібралися завоювати світ,
Місця засісти вищі й кращі.
Папуга вихваля що сили є:
— А ви ж такі розумні та хороші!—
І Мавпа за хвалу хвалою воздає:
— За вас на ярмарках платили гроші! —
Розважний Крук, їх бачивши здаля,
Розповідав з гілля:
— Їх задуми були пропачі —
Обсмикані, верталися до хащі.
Зневажені,
Ображені,
Тепер усе ганьблять,
Що бачать краще.

Коли де чуєш: шипуни,
То знай, що це вони.

ДЕШЕВИЙ БОЖОК

Один Митець, за прикладом батьків,
Робив на торг із дерева Божків.

Зробить не штука —

Продати мука.

— До мене, гей! Спішіть купить,

Хто хоче добре жить!

Божок у хаті — добрий знак:

Багатство в дім приносить. —

Так неборак

На весь базар голосить.

На голос зазивний

Базарний став навпроти:

— Божок хорошої роботи,

Але нащо збувать, дурний,

Коли такий він помічний? —

Всміхнувсь на те небога:

— Мені швидко потрібна допомога —

Хліб звечора, хліб зранку... —

І заволав на всю горлянку: —

Кунуй, купуй Божка!

Давай четвертака.

Хай дармоїд не витирає печі —

На день хоч хлібом забезпечить!

У лісі дикім вибрали старшим
 Вовчиська з вовчого загону.
 Понурий Вовк не був дурним,
 Одразу — скрізь свої закони:
 Хто що зловив — добича та
 Іти повинна для гурта!
 Ретельні звірі слухають закону —
 Закон несе їм щастя, оборону.
 Хто що зловив — ділитись рад.
 А Вовк старший? От гад:
 Схопив вівцю і пре у свій барліг.
 Хто й примічав, а виявить не міг:
 Зайдись — залипишся без ніг,
 Прийшлося би голову в кущах шукати
 (Вовки не люблять язикатих!).
 Та не сказати, боже борони,
 Що всі у лісі боюни.
 Їжак малий, непоказний
 Стає на бій з Вовками,
 Наставивсь колючками:
 — Навіщо, я б тебе спитав,
 Закон свій потоптав?
 Навіщо правду скасував?
 А чи її могутня змога
 Лиш до твого порога? —
 І що ж? Вовчисько спасував.

Минулися Вовкам часи щасливі:
 Усюди є в нас Їжаки сміливі!

ЩАСТЯ ПІД НОСОМ

Тікав Охрім від злиднів у світи, —
Він щастя там хотів знайти.
Звалив на горб торби,
Готовий до трудів, до боротьби.
А Доля-жартівник, глузуючи з небоги,
Дарунок золотий підкинула під ноги.
Охрім зрадив, на шлях упав,
Цілунком до землі припав:
— Нащо мені шляхи топтати
І вдалині
Непевного шукати,
Як щастя тут мені
Прийшло під ніс?.. —
Не встиг дарунок взятъ руками —
Пожартував лукавий біс:
Розпалось щастя черешками.

Охрімову цю вдачу
У багатьох я бачу:
Де кисіль —
Там і сів,
Де пиріг —
Там і ліг.

ЛЕВ, ЛИСИЦЯ І ОЛЕНЬ

Постарівсь Лев, збезсилів і змарнів.
Не ждав собі таких голодних днів.

— Лисичко! — подругу зове. —

Тут близько Олень десь живе.

Піди кивни-моргни,

До мене замани! —

Лише гіллястий ріг

Просунув Олень за поріг,

Лев кинувся на нього скільки духу.

Та Олень втік, позбувшись вуха.

Лисиця ззаду

Дає пораду:

— Вернися! Лев тебе хотів обнять,

А ти — тікай.

Ти знаєш? Лев тобі лишити хоче владу.

«Аж ось, — подумав Олень, — заживу!

Шовкову їстиму траву!»

Вернувсь... Ніхто не бачив,

Де дівся Олень. Зник.

Кістки опівночі гарячі

Виносила Лисиця на смітник.

Буває: Оленів таких частенько досить
З кістками на смітник історія виносить.

МИСЛИВЕЦЬ І ВЕРШНИК

Мисливець зайця ніс із полювання,
Назустріч — Вершник. Їде на базар:
— Продай зайцюгу! Пощастило зрання?
— Купи. Продам. Також товар. —
Мисливець тут, щоб більше взяти,
Завзявся зайця вихваляти: —
Не заєць — тигр. За тиждень не з'їси,
А поїси — іще попросиш.
А шкура? Оксамит! За вік не зносиш!
А бігав як! Конем з ним не збіжиш,
Клянусь, конем не доженеш ніколи! —
А Вершник — тю! Тікати з зайцем в поле,
Немов на крилах полетів,
Поглузувать з хвалька хотів.
Мисливець — доганять, та заміри смішні:
Догнать того, хто верхи на коні?
Мисливець крикнув навздогінці: —
Бери, бери! На подарунок жінці!
— Що? Жінці? Клятій тій тварині?
Та з жінкою ми зрання нині
Водились за чуби!
Візьми добро назад! Що хочеш, те й роби.

Так часто вдень те виріша питання,
Що хтось
Когось
Водив за чуба зрання.

— Ох, нудно! — Пес промовив з буди. —
Нехай в цій буді сплять терплячі люди! —

Сказав йому Осел, собачий друг:

— Ходім! Там ліс, і річка, й луг.

Скуштуєм зелені, що розвинулась вліті,
Побачимо самі, що діється на світі...—

Пішли. Не сподівалися біди.

Зайшли в глиб степу,

Надibalи халепу —

Ні трав, ані води.

А на шляху знайшли листа.

Осел бере, чита: —

«Там буде вдосталь їм сінця,

І стайня тепла, й підстїлка суха...

(А Пес очима кліпає, зітха,

Коли вже добереться до м'ясця?)

Зелена там шовковиста травиця,

Чистенька, як сльоза, водиця...» —

Псу слухать — сили не стає.

Хвата в Осла листа

І будцімто чита,

Та все своє:

— «Там буде їм м'ясце,

І курячі кістки, і булочка, й сальце.

Помийок завжди досить буде

І затишок приємний халабуди...»

Отак читають іноді листи:

Знаходять те, що хочеться знайти.

ДІДОВА КАЗКА

Жив Дід-сусід, що знавсь на давнині.

Якось на вулиці зустрівсь мені,
За звичаєм почав язик гострити

І казку говорить:

— Бог в шостий день узявсь людей творить,
Та був утомлений, не захотів мудрить:

Щоб вивести нову породу,

Тварин готових брав,

В людей перетворяв,

Не дуже дбаючи про досконалість роду.

Не вірю в бога я і не молюсь

(Сміявся з себе сам Дідусь),

А ось ходжу, трушусь:

На кого не погляну —

На всіх один аршин,

Підозру маю на людей погану —

Кого робив з яких тварин?

От, скажемо, ота голоколінна,

Що куштра їй припала до чола.

«Я,— каже,— вам надійна зміна!»

А бездум ув очах, як у осла.

На батьківських хлібах живе, ледача,

Єдиний зміст життя у танцях бачить,

До півдня спить, не відала роси,

До праці не проси.

Он, гляньте, преться товстомордий,

Аж очі заплили, обличчя горде-горде;

Недавнечко судилося, бридке,

Бо матері допомагають не хоче;

Він за копійку видере вам очі;

Такий не думає про щастя про людське

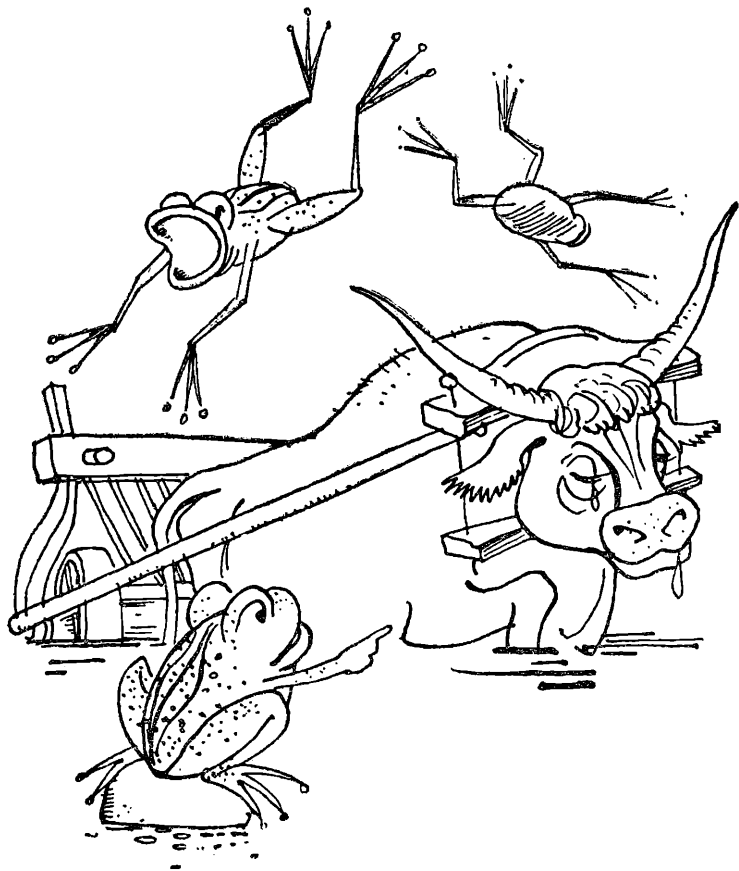
І про майбутнє не інакше мріє,
Як про кусок смачний, що плунок гріє.
Хіба він, ви скажіть мені,
Не суміш пса й свині?..
Он стрічний плентає, розмахує руками,
Цей радість життєву вимірює чарками;
Нікчема, а шипить, і ганить наше все,
І конкурує з гусаками —
Ніс вище голови несе...

На казку Дідову сміюся,
Кажу: — Радій, Дідусю!
Свиней, Собак та Гусаків
Вже гонять геть з усіх боків.

ПЛАКАЛЬНИЦІ І МАМИНА ДОНЯ

У багача Дочка в труну лягла,
То Плакальниця Матуся найняла
(Бач, багачі самі не плачуть!).
Найменша Доня все те бачить
І Плакальниця пита, наївне дитиня:
— Чого ви плачете, мої хороші?
Вона ж вам не рідня?
— Та не рідня. Нам платять гроші!
— Хіба? За гроші сльози пролились?
— На наші сльози, Доню, не дивись,
Бо дивного нема,
Коли нужда на тебе ніж вийма.
Он дивне в тім, що люди єсть,
Які купують сльози, совість, честь! —
А Дівчинка розсудлива була
(У Матінку пішла):
— А ви, мої хороші,
Так плачете... не за гроші!

БЛОХА
В ПОРЯДНІЙ ХАТІ,
СОРОКИ ЯЗИКАТІ

БАРС І ЛИСИЦЯ

Барс простягнувся на травиці
І хвалиться рудій Лисиці:
— У Барсів шкури благородні!
Своїми ви почванитись не годні!? —
Лисиця знайде виправду всякчас:
— Зате душа свята у нас!

Душа — хе-хе! — свята?
Не варт душа
Гроша,
Як за душею пустота!

Питає Лев Слона: — Коханий мій!
Чого тривожися? Здригає спина,
Вухами крутиш, мов ідеш на бій.
— Ох, не питай! Лиха мені година:
Комар дзвенить, мов похоронний дзвін.
Уранці розпочав — не втих і досі,
У вухо цілиться, сіда на носі.
А кажуть: в ухо влізе він —
Ніяка твар не витримає муки.
Невже кінчать життя нам від падлюки?! -
Слон двинув у кущі, стуливши вуха,
А Лев за ним навтіки скільки духу:
— Диви, яка мара!
...Ледь утекли від Комара!

Нікчемна твар
Комар,
А вчепиться — дзвенить і домагається,
Що й велетень його лякається,
В кущі ховається.

ЗА СКЛЯНКОЮ ВИНА

Вугляр і Сукновал в пивниці
Здружилися за склянкою вина.
В обох професія брудна,
Але душа — як та вода в криниці.
— Ти переходи до мене жить,
Довічно будемо дружить! —
Вугляр вмовляє кожен день.
А Сукновал — як пень:
— До тебе перейди —
Між люди не ходи,
Відмитися не вистачить води! —
Скривив Вугляр в усмішку рота:
— Чорнити чорного — пуста робота!

Демад, оратор, славлений усюди,
В палкій промові всіх до правди звав.
Але не слухали промовця люди,
І гомін замагав його слова.

Ображений, промову обірвав:

— Цікаву байку знаю я, громадо.

— Ми слухаєм! — гукнули до Демада.

— Я байку чув колись:

Деметра¹, Ластівка, Вугор зійшлись,

Щоб Правду в світі розшукати,

Бо Правда — душ правдивих мати.

Та сталася біда:

Їм шлях перетяла вода.

Легенька Ластівка знялась на крила,

Вугор поплив, вода йому — стихія мила.

Деметра ж... — Сплеснув крик:

— Кажи! Кажи! Чи всох тобі язик?

— Язык не всох, шановні громадяни.

Деметра... ганила поганих,

Що слухають пусті байки,

Забувши про громадські болячки.

□

¹ Деметра — за старогрецькою міфологією, богиня плодючості і хліборобства.

СПІВУН

Якийсь-то Птахолов під п'яну руку
В сильце піймав Гадюку.
В базарі галасав сп'яна:
— Купуйте співуна!
— Ти ж продаєш змію?!
— За що купив, за те і продаю.
Коли на хвіст їй добре натискати,
Почне співати й танцювати. —
Сміються покупці:
— У неї пісня в язиці!

В базарі, бачимо, закони не дурні:
Як хоч — купуй, хоч — ні.

ТАНЦІ

Загнав Козла Вовчисько в глушину.
Той бачить — край, узявся хитрувати:
— Ти, Вовчику, давай співати,
    Я гопака утну! —
А Вовк говорить так:
— Я танців не знавець.
Я маю добрий смак
До кіз і до овець.
В таких ділах не вмію хитрувати.
Я їстиму — ти можеш танцювати.

Козел змінив натуру:
Не хоче танцювать, коли здіймають шкуру.

Щеня нещасне знемага: жарота!
Протепом вигнавшись із лободи,
Побігло до ставка напиться води.

А там концерт: Жабота

Розкрила рота.

— Тю-тю! З якого дива кричите?

— Не «тю», не «тю»! — На те

Відповіда Жабня. —

Чи бач, яка парня?

А не мине півдня,

Як небо вкриє хмара темно-глива,
На землю упаде страшenna злива;
Всім, хто співа во славу хмар,
Водою виплатять багатий гонорар.—
Щеня мале, на гонорари ласе,
Взялося скиглить на всі гласи,
Щоб ласки в хмари заслужить
І язика сухого зволожить...

Уже не парить.

Летять по небу орди хмар.

Дощ як сипне, град як ударить.

Багатий гонорар

Щеняті сплачено, нівроку,

Градинами по боку.

Езопе, батьку наш! Пройшли тисячоліття.
Підлесник не засох під сонцем літ.
Приходиться і нам дивитися на сміття,
Що липне хмарам до чобіт.

Гадюка краю вже дійшла:
 Кусає всіх, глузує та ляка.
 Така біда: гадючого жала
 Боятся всі (крім Іжака,
 Але Іжак в куці зарився,
 Громадським лихом не журився).

Ведмідь боїться волохатий —

Гадюка в лоб куса;

Лисиця геть втекла,

Щоб клопоту не мати;

І Вовк зникає, головатий...

І що ж? Взялась мала

Оса:

— Неправди видержать не можу!

З смертельним ворогом поб'юсь.

Я смерті не боюсь —

Умру, а переможу! —

Гадюці в голову вп'ялась.

Клятуща трупом простяглась.

Оса жалом застрягла в голові.

Лежали трупом дві

На стоптаній траві.

Настав кінець Гадюці прездоровій.

І ось

У перший раз почути довелось,

Як плакав Соловей на гілці яворовій,

І пісня та звучала як хвала:

Умерла, як герой, Оса мала!

Вовк спить і снить, звичайно, м'ясом.

Але бувають часом

На світі чудеса:

У непролазній гущині, в діброві,

Знаходить Вовк мішок вівса,

Хай він йому — мов те сідло корові.

Але дарма,

Голодному не позичать ума:

Під лісом Кінь табун свій стереже,

І спритний Вовк коло Кіня уже:

— Я хочу друга любого відзначить,

Хай приязнь і любов на світі бачить.

Бери цю знахідку щасливу,

Не треба вам орати ниву...—

Не вслухався, який в словах душок,

Кінь зразу голову в мішок.

Вовк плига на Кіня

І загризає серед дня.

Підступність вміє слугувать,

Стелити словом приязні й любові.

А ти вслухайсь, який душок у слові,

В мішок не квапся голову сувать.

Жили-були в селі в нас два п'янички.

Підуть на все, лише б напитися до гички.

Якось забрів Кушнір в село,

Заготівник багатий,

Питає шкур продати.

П'яничкам підвезло.

Порадилися тихенько

Та й кажуть: — Є в нас чималенька.

Лише... аванс спочатку дай,

По шкуру завтра приїжджай! —

Авансик зразу ж пропили,

Уранці полювать пішли.

Мисливців справжніх щастя б не пригріло,

А цим одразу в руки діло:

Ведмідь на них бреде.

Отут-то й бий, так де:

Один мерцій на дерево злетів,

А другий в бур'яни упав, не диха.

Ведмідь його понюхцював, до лиха,

І геть подавсь, бо їсти не хотів.

— Він що тобі на вухо шепотів? —

Питає той, що був на дерево злетів,

А полюбляв із друга кепкувати.

Відповідає той, що був у будяках:

— Він радив шкуру продавати,

Коли вона в руках.

КІНЬ, КАБАН І МИСЛИВЕЦЬ

Жив Дикий Кінь у лузі на роздоллі.
Шовкову їв траву, пив воду з джерела,
Благословляв своє життя на волі,
Не знав, яка біда на нього стерегла:
Занадився Кабан ікластий,
Не воду пить, не трави пасти, —
Потопче випаси, Коню на зло,
Покаламутить джерело,
Ще й ікла наставля сердито,
А Кінь мовчи, бо будеш битий.
Мисливець хитрий так сказав Коню:
— А хочеш, Кабана назавжди відманю?
Ти будеш гарно пити-їсти,
Забувши про біду,
Але дозвољ на себе сісти,
Закласти в рот узду.
Навік подружимо з тобою... —
Палаючи ненавистю й злобою,
Погодивсь Кінь: — Сідай!
Знущатись ворогу не дай! —
Мисливець Кабана убив,
Коня навік рабом зробив.

Засліплене чуття
Так продає свободу і життя.

ЦИКАДА І ЛИСИЦЯ

В долині на вербі співа собі Цикада ¹.

Лисиця-лакомка й такій поживі рада:

— Ось хто живе собі щасливий!

На світі ти одна така, —

Дано тобі талант вабливий,

Талант веселий співака́.

Клянуся честю я —

Не порівнять з тобою Солов'я!

Ти ощаслив мене: спустися нижче,

Я подивлюсь на тебе ближче! —

Цикада — швидше вгору по вербі:

— Охоче б я повірила тобі,

Коли б крильця

Відаки Стрибунця

Не бачила у тебе на губі!

Дивися — стелиться Лисичкою тобі

І про красу й таланти щось співа,

А ти, не глянувши, що слід є на губі,

Повір у звабні ті слова, —

Пропала голова!

□

¹ Цикада — крилатка з породи стрибунців. Живе в тропічній і субтропічній смузі. Деякі види цикад водяться і в нашій зоні аж до Ленінграда.

БЕЗХВОСТА ЛИСИЦЯ

Із мандрів затяжних в чужі подвір'я
Лисиця в ліс вернулась без хвоста.
Хвостатим дивно: та вона й не та!
В очах у всіх зневага й недовір'я.
— Новини чули ви? —
Безхвоста їх пита. —
Закон новий:
До Лева в гості
Пускаються лише безхвості.
А гостювать у Лева — рай!
Що хочеш їсти — вибирай... —
За хвилию черга виросла густа:
Вся молодь хоче збутися хвоста.
Велика сила — мода
І Левові догода!
— Не вірю я, не питаю, —
Стара Лисиця збоку стала. —
Якщо була ти в тім раю,
Чого боки позападали? --
Безхвоста зникла враз в чагарнику...
Тут був обман, та й годі:
Лисиця в курнику
Піймалася на шкоді.

ВІЛ І ЖАБИ

У присмерку, тягар великий несучи,
Поважний Віл дороги не добачив,
Загруз в болоті, лиха не ждучи,
Застряг, упав, реве та плаче.
Те Жаби бачивши глузують з бідака:
— Ах-ха-ха-ха! Кра-ка-ка-ка!
Оце той Віл, той роботяга славний,
Якого шанували так недавно?
Ми вік болоту служим,
Не тужим,
Не плачем,
Радіємо та скачем,
Мов коні, плекані на ситому вівсі.
Віл — слабодух, роззява і плаксії!

Не зрозуміть широкоротим,
Що люблять так життя болотяне своє:
Чому, потрапивши в тряске болото,
Віл гірко сльози ллє?

ДОТЕПНА БЛОХА

Василь піймав Блоху, що ногу покусала.

— Пробач,— Блоха йому сказала. —

Ти важиш, бачу я, на голову мою?

— Уб'ю!

Ти по мені гасала,

Ти кров мою пила!

— Пробач, хіба ото твоя нога була?

Я думала — твого сусіди Коваля... —

Тут зразу щось змінило Василя:

— Голубонько, мели його на вальці!

Кусай проклятого, щоб знати пальці!

У печінках мені сусіди Ковалі

І скоро догризуть мене до ручки. —

Василь пустив Блоху, рознявши пучки: —

Іди гуляй щасливо по землі!

Так паразит себе з нещастя визволя,

Намацавши болюче місце в Василя.

Лиха година на Бика:
Від Лева утікав,
А Лев по п'ятах гнався.
На щастя, повезло Бичу:
В печеру заховався
І причаївсь в кутку.
Тремтить, одводить, бідний, дух —
В печері жив Козел рогатий.
— А хто це, — каже, — вбїг до хати?
Ага, це Бик! —

І бух ріжками, бух.
Ще й насміхається: — А говорив Пастух,
Що роги у Бика — то річ жахлива.
А він — немов ягничка боязлива...
— Чекай-но, Козлику мій милий,
Вже не такий-то я безсилий.
Загрозу лихо пронесе,
Тоді ми побалакаєм про се.

Коли Бика
Спітка
Недоля зла,
Доводиться терпіть і від Козла.

Якось-то сонячного дня
Грайливе Козеня
На дах забралось: — Ме-е!
Ой як тут добре, як тут гарно!
Твори собі, що хоч, безкарно,
На тебе й вітер не подме...—
Аж гляне — Вовк внизу бреде зубатий.
Ну й зверху почало пащекувати:
— Ти, Вовк, такий,
Ти, Вовк, сякий!
Незграбний і бридкий... —
Які слова погані знало —
Усі згадало.
Вовк ікла вишкірив страшні,
Ще й головою похитав:
— Ох, побазікало б мені,
Коли б тебе дістав,
Таке тобі й не снилось...
Рятує, дурню, висота,
Глузує місце, де ти опинилось!

Так часто Козенят
Рятує дах високих хат.

МИСЛИВЕЦЬ І ЛІСНИК

Мисливець в ліс забрів
І Лісника там стрів.
— Скажи, шановний, — ввічливо почав. —
Ти Лева тут не зустрів?
Давно шукаю кляту цю тварюку,
Ніяк мені не трапиться під руку. —
Лісник — веселий чоловік з лица —
Вже знав, яка відвага у стрільця:
— Чому не примічав? По службі
Звіриний знаю в лісі кожен крок.
Кажу по дружбі:
Зведи курок!
Лежить твій Лев уже з півдня,
За тим кущем білує оленя... —
Мисливець раптом зблід
І враз душею переважив:
— Та я... Не Лева я шукаю, — каже, —
Левиний слід. —
Лісник зареготав з притичини такої:
Не бачив Лева він, для сміху говорив.

На язиці — герої,
Левиного бояться й сліду, як мари.

СТРИЖЕНА ВІВЦЯ

Стрижуть Вівцю безжальними руками,
Аж кров біжить з нещасної дзюрками.
— Хіба це стрижка, — каже їм Вівця, —
Як ножицями лізете під шкіру?
    Ви знайте міру,
    Не добувайтесь до м'яся!
    Берете вовну — я мовчу,
    А кривцею стечу,
    Тоді, невдалі мудреці,
Залишитесь без вовни й без вівці!

ВОВЧА ОФІРА

Вовк гнався за Ягням.
Ягня забігло в храм.
Жерці одразу двері на запори.
Прийшло до Вовка люте горе,
Та духом він не занепав;
Вовк на коліна впав:
— Святі отці! Молю уклінно вас —
Прийміть од мене жертву богу!
Скропив гріхами життьову дорогу,
А це настав і покаяння час —
Цією жертвою гріхи обмити
І перед богом замолити... —
Жерцям відомо: то — брехня,
Але чому не взяти Ягня?
— В спасінні душ одмовити не можна,
Приємна богу жертва кожна. —
Собі м'ясце взяли,
А Вовку тельбухи дали.

Такий та на таких наскочить —
Ягняті повилазять очі.

СОЛОВЕЙ І ДІВЧИНА

Веселий щебетун, покірливий весні,
Співав коло гніздечка в глушині.
А Дівчина, закохана в його пісні,
Внизу, коло кущів, як пташка билась:
— Ой, хоч би раз на тебе подивилась!
Мабуть, невидана, печувана краса,
Коли пісні — всесвітні чудеса? —
Аж глядь — очам не вірить:
Малий, мізерний, сірий... —
Не бачить би тебе, співця весни,
Я свято мріяла б про тебе з далини!

О соловію наш! Поете сладкогласний!
Тобі плетуть мереживо вінків.
Так будь же і в житті прекрасний,
Щоб побут твій не вбив твоїх рядків!

ХЛОПЧИНА В ОПОЛОНЦІ

Хлопчина й не гадав ускочити в біду:
На ноги ковзани і — вітер не здогонить.

Враз проломився на тонкім льоду

І в ополонці тоне.

Якийсь Дідусь іде. Притишує ходу,

Очима злими на хлопчину блима:

— Годинонька лиха із пустунами тими!

На збитках скрізь — на пасіці, в саду.

І тут ось шкодиш, на льоду?

Гляди, як попаду,

Ой буду бити! —

Гукає Дід сердито.

— Дідусеньку! Та ви ж мені рідня!

Чи ж на очах у вас топиться мушу? —

Зубами цокотить невдале дитиня. —

Спочатку, рідний, порятуйте душу,

А потім бийте хоч щодня!

Діди, Діди,

До рани добрих вас клади!

В смертельну ж воду попади,

Почнуть вичитувать науку,

А от, піди-но, не простягнуть руку!

КОЗА І ПАСТУХ

Коза до річки одійшла напиться
Чи на красу козячу подивитись.
Пастух, що мав на неї зло,
Як каменем жбурне їй у чоло,
    Так рога наче й не було.
    Заплакала небога —
У голові болить, немає рога...
Одумався Пастух: — Не плач і не тужи!
    Господарю нічого не кажи!
— Передамо цю справу небесам,
    Надійсь на бога,
Але господар наш не дурень: гляне сам
І здогадається, чого Коза без рога. —
    Господар додививсь
    Колись:
    — Байдуже, що без рога,
    Аби була жива-здорова;
    Хай буде вже й така,
    Аби побільш
        давала
        молока!

Про молоко згадав, безпечний,
А не слитав про біль сердечний.

СЛИМАКИ НА СКОВОРОДИ

Мисливець находивсь, та не піймав шпаків.

Коли біда нашле лиху планиду,

Тоді нема ні совісті, ні встиду:

Багаття розіклав та й шкварить слимаків.

Шкварчать нещасні жертви без олії,

Невдаха зверху руки гріє:

— Танцюйте, бісові нащадки!

Бо кращої немає танцющадки!

Розумний, бач, сміятися чужій біді!

Якби тебе так на сковороді?!

КІТ І МИШІ

— Хоч ноги простягни! — нудьгує Кіт. —
При всім моїм умінні
Проклятий голод тисне за живіт:
Котячої бояться Миші тіні,
Зашилися в норі, не виглянуть на світ. —
Згадавши батьківську науку,
Кіт пробус останню штуку:
Над віркою повісивсь на стовпці,
На вірку поглядає скоса.
Одна хвостата висунула носа:
— Даремні штуки ці!
Прикинься хоч мішком з крупою —
Не підем ласувать тобою,
Бо підлі наміри читаєм на лиці.

КОРОТКА РОЗМОВА

Л и с и ц я (*глумливо*).

— Не можеш ти, подружко люба,
Жувати колючки,
Спориш і будячки:
Сколола в кров язик і губи,
А реп'яхи на гриві і на чубі!

О с л и ц я (*розсудливо*).

— Ти подивися на свої гріхи:
В душі у тебе бруд і реп'яхи!

Ослів, буває, ганять,
Мовляв, Осли дурні.
На себе ж не поглянуть —
Що в них у глибині?!

ОБМАННА КРИНИЦЯ

Болото стало висихать у спеку.
В криницю Жаби перейшли далеку.
Та ось нова біда:
Жаб не спитавши, сіла в ній вода.

Невдалим Жабам скрізь лихе —
Як глибочінь, так і сухе.

На гору Віл зволік тягар.
Комар сидів на розі.
— Прощай! — сказав Комар. —
Тепер на рівній ти дорозі,
    Лишайся сам у возі! —
Гордливо задзвенів і полетів.
Віл посміхнувся: — Лети. Не плачу.
Сердечно рад за тебе. Бачу,
Ти в праці добре пропотів.

Шука Комар Вола, хвилюється, літа:
Забув собі узять похвального листа!

Сидить Голубка у хліві —
Ані ходити, ні летіти.
В гнізді маленькі, ледь живі,
Квилять голодні діти.
Коту шибнуло в голові:
Голубка хвора...
— У тебе, — каже, — горе?
— Так, так, слаба, — говорить.
Мурличе Кіт сердечним співчуттям:
— Та я за вас пожертвую життям!
(А сам підходить ближче).
Спустися, серце, нижче,
Голубенят з собою забери,
Є в мене корм для дітвори. —
Зітхнула гірко мати,
Схилилась журно голова:
— Ось маю щось сказати:
Іди собі мерщій з хліва!

Буває, дивиться сердечно в очі,
Слова солодкі точить
І хвостиком мете,
А чує серце — щось не те, —
Вкусить, напевне, хоче.

РИБАЛКА

Завівши в річку сіті,
Рибалка рибок заганя.
Його сусід любив купатися щодня:
— Через таких не покупайся вліті! —
Рибалка дужче каламуть збива:
— Болить мені за тебе голова!
Дай рибки в сіті,
Щоб краще нам пожить на світі!

Стоять рибалки на путі,
Знай, каламутять воду:
Байдуже їм, коли болить народу,
Побільше б рибки — їх закон в житті.

МАВПА І ЛИСИЦЯ

Лисиця з Мавпою як приятелі знались.

Дорогою йдучи, якое заперечались:

Кого з них краще шанувати слід?

— У мене,— каже Мавпа,— знатний рід!

Всіх родаків цінили за натуру:

Найкращий красень перед ними блід,

З нас знатні дами носять шкуру! —

Якраз коло кладовища ішли,

І Мавпа залилась сльозами:—

Тут,— каже,— до-до-до-до ями

Мої великі предки полягли... —

Сміється Лиска на ці речі:

— Так завжди кажуть хвастуни:

Могили ці не заперечать —

Німі вони!

Коли у хвостощах поблякне совість,

А для брехні потрібна доказовість,

Тоді звуть в докази не тільки знатних дам —

Під землю риються, шукають свідка й там.

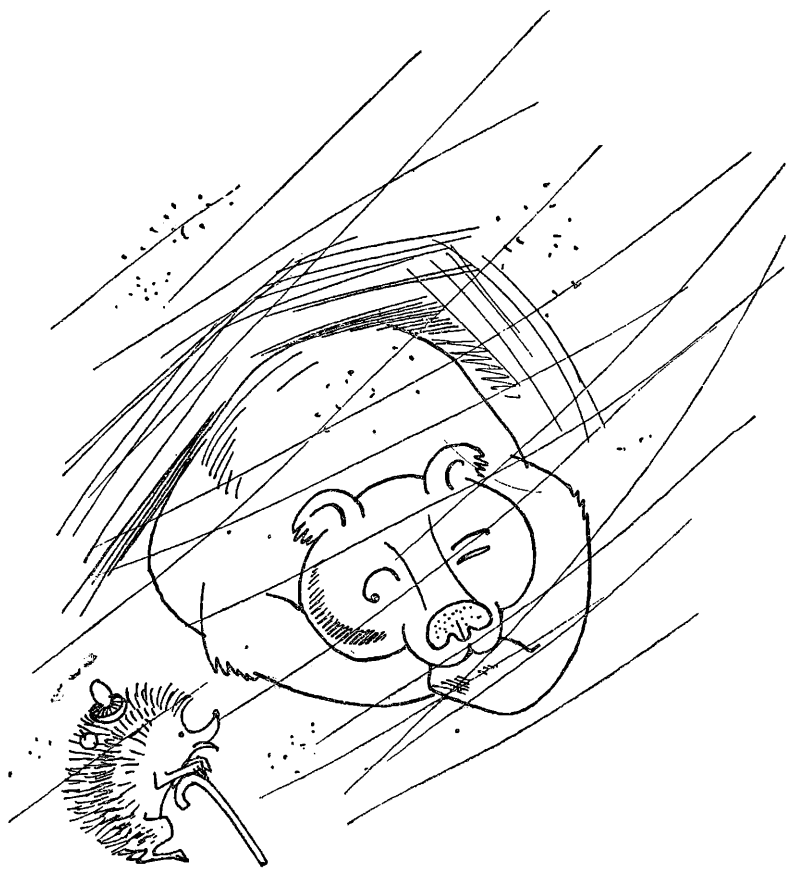
ЛИСИЦЯ І ВОВК

За зайчиком Лисиця гналась,
Біди собі не сподівалась
    (Всякчас
    Частує доля нас
    Нежданою бідою!):
    Кума упала в рів
    З глибокою водою.
На те нещастя Вовк набрів.
Лисиця вже то поринає,
    То виринає:
    — Голубчику, рятуй,
        Бо тягне вже до дна! —
    А Вовк на просьбу ту
    Випитує Куму
(Кортить, бач, страх йому),
    Звідкіль ішла,
    Куди брела,
    Чом плавати не годна
    І чи вода холодна?
Аж гляне в рів: а де ж Кума?
Лисиці й сліду вже нема.

Пораду щирю дати мушу:
Рятунку від Вовка не жди!
Чи визволить з біди,
А балачками вимотає душу.

ЛЕДАРИ І ХИТРЯКИ- СПРИТНІ ВІСЛЮКИ

КРИТ

Крит і гребтись мастак, і рити нору,
Шукать поживи без розбору.
Одна біда — немає зору;
Лиха година припече —
Без сліду не втече.

Наш Крит
(Лихий сусід)

З громадської комори натаскає —
Без сліду геть зникає.

Вертається Вовчисько із села,
В зубах несе шматок вола.
Лев стрів, не покарав,
А тільки м'ясо відібрав.
Смакує, вихваля.

А Вовк, обурений, здаля:

— Де людяність? Де дружба? Де любов?
А хто з пенька про братство розпинався?
Хто справедливості до ніг вклонявся?
Хто говорив, що ми одна з тобою кров?

— Чи ба, який трапунок!

Не нарікай, не плач.

Клянусь, не знав, пробач,

Що це тобі від друга подарунок!

Глузує Лев. А обіцяв любить.

Та важко, знать, любити натще...

Що може Вовк зробити?

У нього чин ледащій.

Здружились Лебеді і Гуси на ставку.
Кружляли по воді, купались, гелготали,
Паслись в чагарнику.

Та раптом Гуси десь зникати стали.
— Куди ви ходите? — питають Лебеді. —

Чом вас вночі не бачим на воді?

— Секрет! Є друзі в нас на полі:

Зерна там поїмо, поласуєм в капусті,

У буряках наскубемось доволі

І ходимо, важкі і тлусті.

Хоч кожен з нас непроханий там гість,

Та... хто не ризикує, той не їсть! —

Аж тут Мисливці наче тінь.

Знялися Лебеді у височінь,

А Гуси, заважкі, із краденого ситі,

Злетіти не могли, були побиті.

ОГИДНЕ БЛЮДО

Із Левом Лис пішли на полювання.

Ходили зрання до смеркання.

Нема на зуб що Левові покласти.

Лис бачить, прийдеться пропасти.

— Володарю! Я друга приведу, Осла!

Пожива буде чимала...

— Осла? Нехай. Там буде видно... —

Хоч як було огидно,

Лев спершу Лиса спотрошив,

А Ослюка надалі залишив.

ХТО НАВЧИВ?

Лисиця, Лев, Віслук вухатий
Пішли на звірів полювати.
Віслук, що голос дужий мав,
На ноги здобич піднімав,
А грізний Лев чинив нагінку —
У здобичі вимотував печінку.
Набралось всякого добра.
— Поділимось. Пора! —
Віслук, що добре потрудився,
Ділить нарівно заходився,
В аптеці ніби вчився.
— Дурило! — В Лева піна клубом.
І ліг Віслук навік під дубом.
Лисиця ділить: — Це стегно — моє.—
А решту Леву віддає.
Лев: — У тебе розум — сила!
Ти догέдила, серцю мила!
Признайся: хто навчив?
— Той, що під дубом відпочив.

Господар на товчку купив Папугу.
Без зайвих слів
Двір стерегти звелів.
— Нічний привіт товаришу і другу!
Я бачу: праця в тебе нелегка! —
Лисиця їй з-за курника. —
Я допомгти б могла
Постерегти подвір'я,
Поберегти овець від зла,
Скубти із птиці пір'я.
(Лисичка стелеться, як кіт воркоче,
Бочком до курника пролізти хоче).

П а п у г а

— Ти мели-мели, та одійди,
До курника так ласо не гляди,
А то Рябка покличу на підмогу,
Закаже він до курника дорогу!

Двоногий Лис курятинки шука,
Фальшиве слово стеле,
Та знаєм тим ціну, хто язиками меле,
А сам повзе до курника.

СКАРАНА ПОЖАДЛИВІСТЬ

Натрапив Вовк на Зайчика, що спав,
Та вздрів Козу, що гналася із лісу,
За нею кинувся, та не здогнав.
Шукає Зайця — десь подівся к бісу!

Хто на велике заздриться, буває, —
Втрачає те, що має.

ГОРОБЕЦЬ В СИЛЬЦІ

Піймався Горобець в сильце:
Хапнуть хотів пшеничне зеренце.
— Нечесно це —
Хапать за чесні ноги,
Коли втекти немає змоги!
Я ще не пожививсь,
А тільки косо подививсь.

Невдаха Вовк, немовби ненароком,
В кошару зазирнув голодним оком.
Там Пастухи вночі до каганця
Спокійно патрала гладкого баранця.
А сторожі (зовуть їх Псами)
Дивилися здаля і форкали носами.
Говорить Вовк, вертаючи у ліс:
— Мовчать ці сторожі найкращі!
Коли б це я поткнув свій ніс, —
Пороздирили б з крику паці!

Чому справля сторожа мовчуна?
Бо з нею Пастухи поділять барана.

ПЕС НА КУХНІ

Пес сусідський — жирний, ладний —
З кухні запах чув принадний.
Став він тертись під ногами:
— Згода хай живе між нами!
Слід з тобою нам дружить
І любитись, мирно жить.
Я готов не спати ночі... —
Повар глянув пильно в очі,
Відгадав, чого він хоче:
— В думці в тебе мій пиріг.
Марш швиденько за поріг!

Завжди, мабуть, Псів тих досить
(Потаємні вороги!),
Що про дружбу лиш голосять,
А на думці — пироги.

ОСЛЯЧА ПЕРЕМОГА

Над морем Ослюка веде погонич-дід:
— Пильнуйсь, внизу хлюпоче море;
У хвилі упадеш — мені накоїш горя,
Потрапиш сам ставридам на обід! —
А молодий Осел падлючий
З рук повід шарп і — бігти з кручі,
Не дивиться, що круто й висота.
Старий хапає за хвоста,
За вухо тягне що є сили,—
Дарма: Осел аж вивалив язик.
І переміг — у хвилях зник.
До столу дурня риби запросили,
А вуха й хвіст лишились край дороги.

Ой горенько з такої перемоги!

ПОМІЧНИЙ НОЖИК

Бичок ледачий не хотів робити.
Як запряжуть,— він, знай, хвицати, бити.
Господар з ним упоратись не може.
— Та що з ним панькатись, небоже?
Ось на тобі чудовний ніжик,
Він у біді допоможе! —
Прохожий
Із вулиці гука.
З тих пір ніхто не впізнає Бика:
Безпечний, мов безрогий,
У плузі — як шовковий.

Хоч ледарів ножем лякати негоже,
Та треба мати щось на нього схоже.

ЗАГАДКОВИЙ ОСЕЛ

Осел на поле йде —
Немов танок веде,
Осел в село бреде —
І дух не відведе.
Питають: — Як ви там робили?
— Обідать не дали, ще й били!
Не бачу правди тут...

З Ослом розмови не заводь про труд.

ПАВУК

В погожу сонячну годину
Павук виводив павутину.
Аж вітер — дмух!
— Ух, клятий дух!
Не дав поїсти мух.
А я хотів понищити цю скотину,
Нехай не чинить людям зла.
Яка б від того користь їм була!

Хвалився Павук: працює для громади,
Себе у жертву їй несе...
А сам єдино шлунка ради
На павутинні мух пасе.

РИБАЛКА З СОПІЛОЧКОЮ

Колись, в часи старі,
Ловили рибку просто в ятери.
Тепер рибалка спритності набрався —
До способу новітнього узявся, —
В сопілочку

воркоче

край води:

— Вилазьте, рибоньки, сюди!
Я щастя вам зроблю на сухопутті.
Ви будете в теплі, одіті, взуті.
З усіх країв дивитись припливуть,
Як друзі весело живуть. —
Слова лив солов'їні,
Гадав піймать їх на словесній піні,
А риби злякано мерщій від берегів:
— Нема страшніших ворогів,
Як ті, що на сопілку грають,
Сковороду за спиною ховають!

ТЕЛИЦЯ І ВІЛ

Опасисті, шовковисті, брикливі,
Телиці паслися у травах запашних,
А Віл, зоравши ниву,
Вертався з поля мимо них.
— Погляньте, ледь попхавсь, безсилий! —
Одна Телиця мовила крізь сміх. —
Хвалімо, сестри, світ наш милий,
Що живемо ми краще всіх!
Пустопаш ходимо, де хочем,
І трави, і хліба толочим.
Як виженуть з одної ниви, —
Ми вихром знімемо хвості,
На другу помчимось, щасливі.
І весело в душі, і повні животи. —
Віл зупинивсь і мовив до Телиці:
— Нема, нероби, чим хвалиться!
Хіба життя — то трави і гульня?
Коли б я перестав трудиться,
Вас звокли б у рів того ще дня.

ДІВЧАТА І МАЧУХА

- Бодай би не жили Дівчата бідні,
У котрих матері нерідні,
Щоб каторги, як ми, не знали! —
Дівчата плачучи недолю проклинали.
Утретє півень проспівав,
А Мачуха вже кулаками тиче,
До праці кличе:
- Вставай! Ворушишся, як нежива!.. —
Намислили Дівчата збутись лиха:
Співцеві голову скрутили стиха.
Та тішились дарма, —
Ще півночі нема,
А Мачуха вже тягне за сорочки: —
Ану, вставайте, вражі дочки!

Стривожилася Ластівка мала:
На лихо птахам, розцвіла
Шкідлива омела.
— Давайте знищим дерево оте,
Де омела росте! —
А птахи тільки посміхнулись
І тим відбулись.
Забулись,
Що клеєм з омели
На той світ їх вели. —
Гей, люди! Зріжте омелу прокляту!
Пустіть мене під хату!
— Ти віриш нам,— сказали люди. —
Хай так і буде!
Де ти живеш — щасливий, кажуть, двір!.. —
І Ластівка в людей живе з тих пір.
Зве рано до труда, пісень веселих піє.
Ледачий не проспить, дбайливий порадіє.

МАВПА І МАСКА

Чудову Маску Мавпа десь знайшла,
На себе нап'яла.
До дзеркала і — витріщила очі:
— Ой нене! Диво серед ночі!
Лю, личенько! Лю-лю, уста!
Лю, брівоньки хороші-прехороші!
Тепер по селах і містах
За показ братиму великі гроші!
Всіх мавпяча привабить красота!

І думаєте — ні? Ми платимо надміру
За маску мавпячу монету щиру.

КОЛОДИ

Чудесний день встає на небосхилі.
Повітря, мов сльоза, прозоре.
Шумить, і світиться, і грає море.
Грайливі, мов дівчатка, хвилі
Цілують береги похилі,
Лишають на піску неспівані пісні.
А над водою Люди забавлялись:
— Погляньте, що це вдалині? —
Юрбою кинулись, вдивлялись.
І кожному своє здавалось:
— Це здалеку до нашої землі
Пливають заморські кораблі!
— Ні-ні! Несуть нам хвилі сині
З перлинами коштовні скрині,
Як дивне диво з див! —
Ось дивний дар приплив:
Пригнали хвилі клятї
Гнилі колоди каракатї.

Дивитися здаля — окраса роду,
А зблизька — пізнаєш гнилу колоду.

Подавсь на лови Вовк. Не думав не гадав,
Що зла біда
Йому під вухо свисне:
Ягнятком він жививсь
І кісткою вдавивсь —
Ані дихне, ні писне.
Упав, смертельно тріпотить.
Аж гляне — Журавель летить.
— Журавлику, рятуй! — шепоче. — Помираю.
Що в мене є —
Твое!
Ти ошасливиш вовчу зграю. —
Добряга Журавель і слова не сказав,
У горло дзьобом залізав,
Урятував зажеру і гульвісу.
Вовк обтрусивсь, зітхнув і марш до лісу,
Рятівнику спасибі не сказав,
Про подарунки й говорити шкода.
— А нагорода? —
Жартує Журавель Вовчиську навздогін.
А він:
— Про нагороду мова йшла тоді,
Коли крутився я в біді.

МУДРИЙ ПРИСУД

На Лиску Вовк до суду подає:
Позичила м'ясце й не віддає.
Лисиця хрест в суді кладе:
— Коли я м'ясо брала? Де? —
Хоч слів Суддя за доказ не приймає,
Та й Вовк же доказів не має,
То як же правду суд знайде?
Суддя промовив хмуρο
(Бо добре знав обох натуру):
— Ідіте геть! Дивіться,
Удруге не судіться! —
Сказав
І з-під стола ковіньку показав.
Бував не раз Вовк у суді
(Суди — життєві школи!),
Та вироку мудрішого в житті
Не чув ніколи.
Заяву з суду забирає
І на шматочки крає.

ПЕРЕБІРЛИВИЙ ВІСЛЮК

Що краще є для Віслюка,
Як працювати в Садівника?
На місце б Віслюка усяк пішов охоче,
А він, на лихо на своє,
Там працювати не хоче,
Начальству скаргу подає:
«До груші не потрись боками,
Не посмакуй квітками.
Не хочу я терпіть ці муки,
Передавай на інші руки!»
Ура! Ура!
Уже Віслюк у Гончара:
Качає воду, місить глину,
Вивозить посуд на базар.
Клятуший був Гончар:
І без провини, й за провину
Чухрав дубцем
Ослячу спину,
І бігав наш Віслюк бігцем.
— Рятуйте! Падаю на ноги!
Вже витерпіть немає змоги:
Той пробирав слівцем,
А цей — дубцем! —
Від Гончара
Віслюк попав до Кушніра.
Всі знають, що таке Кушнір:
Йому одне потрібно — шкір!..
Не снилась Віслюку судьба загробна.

Для декого тут є наука безподобна.

ВІСЛЮК І ЗОЛОТИЙ БОЖОК

Колись у давнину, ще за царя Тимка,
Як ще земля була тонка,
Віслюк возив Божка.
Хто стріне Віслюка,
Всяк Золотому Богу
Хвалу і славу воздає
І стелиться під ноги,
Поклони б'є.

Віслюк гадав: йому честь, Віслюку.
Загордував, запінився, сказився:
— Навіщо б з Істуканом я возився,
Коли скрізь маю честь таку? —
Недовго думавши, вчинив образу Богу:
Звалив його в баюру на дорогу...
Та, знать, вже доля Віслюка
Така,
Бодай такої доленьки не знати:
Рука важка
Взялась по ребрах розуму навчати:
— А честь та, дурню, не тобі,
Божку, що в тебе на горбі!

Такий Віслюк «день добрий!» вам не скаже,
Якщо на нього тинь чужої слави ляже.

В левиній шкурі в ліс Осел з'явився
І зажадав, щоб всяк йому корився
І ніс, що міг,
В його барліг.

Лев все приймав, хитнувши головою,
Поважно так мовчав, творив свої діла;
Серед своїх ходив із славою незлою
І по чужих світах некепська слава йшла.
Лисиця-склочниця, брехуха знакомита,
Поміж сусідами плескала язиком:
— Не лапи в Лева, а копита,
Та й сам він пахне Вісюком! —
І Заєць-простачок їй жару піддає:
— М'ясного Лев не їсть — траву жує.—
Базікання, відома річ, не доказ,
Прикритий сумнів — не судовий показ...
То Лев мовчав-мовчав,
А то повчать почав.
Одного разу,
Коли мушва пекла до сказу,
Осел як зареве,—
Усі пізнали зразу,
Хто в шкурі лев'ячий живе.

І хитриків біда сідлає часом:
 У бочку Тхір упав,
 У бочку з чорним квасом,
 Що Чоботар
 Ним личкував
 Товар.

Веселий Чоботар з Тхора сміявся:
 — Ага, злодюго, доскакався?! —
 Раділи й Миші теж:

Минеться їхнє лихо,
 Сидітиме Тхір чорний тихо,
 А то їх без упину жер, без меж:
 — Перекрасивши шкуру,
 Він змінить гемонську натуру,
 Бодай він був давно іздох!
 Тепер і нам настане спокій!..—
 А Тхір сидів тихенько, поки
 На вітрі не обсох,
 Та й знову жер Мишей за двох.

Життя таким Тхорам промашки не дає:
 Як не хитрить, а трапить в бочку.
 Ну, думаєш, змінив сорочку —
 Повісить чорну вдачу на кілочку...
 Еге, дивись, обсох і — за своє!

Лев захворів. Прощай, прощай, життя!
Хоча рідня від смерті не спасіння,
Та легше на душі, як чуєш голосіння,
Як слухаєш зітхання, співчуття...
Зійшлись: Ведмідь сопе, тупоче;
Шакал зігнувся і мружить очі;
Зітхає Вовк, від Лева не відходить,
Ще й на Кумі старі рахунки зводить:
— От, батьку, бач, Куми нема?
Тебе забула, знать, Кума...—
Аж двері рип — Лисиця на поріг.
Лев розчавить зневажницю ще б міг,
Але Лисиця не злякалась,
Бо за дверима дослухалась:
— Привіт, володарю, привіт!
Оббігала весь ліс, усе дібров'я,
Питала, як вернуть тобі здоров'я,
Щоб ти ще жив сто літ.
Потішила Сова порадою такою
(У неї я сама злічилася колись):
У свіжу вовчу шкуру зодягнись —
Недугу зніме як рукою...
Ану, наш друже Вовче, повернись! —
Тут всі, які були,
Малі й великі,
Во славу й честь владики
Із шкури Вовка роздягли.

ОРЛИЦЯ І ЛИСИЦЯ

Випадком лисенят понищила Орлиця.
— Чекай же, вороже, помщусь! —
    Загрожує Лисиця. —
    Сто літ чекатиму — діждусь. —
Гніздо орлине блискавка спалила.
Лисиця чванилась: — Велика в мене сила!
    На кого гнівом запалюсь —
    Вогнем помщусь!

    Такі хвальки:
Вогню нема — є довгі язики.

СВЯТА ДУША

Зазнала Баба від життя наругу:
Зір втратила, лежить сліпа.
Поткнись до лікаря чи до попа —
Платити треба за послугу,
А бідність — хоч за голову берись.
Прийшло саме до хати щастя
(Бо доля й для сліпих не трясця).
— Бабусю рідна, не журись! —
Сам Знахар завітав до хати.—
Побачиш світ колись,
Бо правда — наша мати...—
Чи Знахар допоміг, а чи саме пройшло,
А тільки-но сліпій, нарешті, помогло,
Розвиднілось нещасній, не сконала.
Встає — хатини не пізнала:
Де з хати ділися всі речі?
Ходив наш Знахар лікувать, ходив,
Аж поки віносив добро старече,
Довів стару до крайньої нужди,
Вже нічим їй напитися води.
— Нехай тобі свята душа іскисне,
Яке у тебе серце безкорисне! —
Бідкується старенька, ледь жива,
І двері на засови закрива.

ВЕДМІДЬ ТА ЇЖАК

Ведмідь на зиму вже заліг.
Аж тут до нього на поріг
Їжак просунув гострий ніс:
— Привіт! Я щастя вам приніс!
Дозвольте завітати за поріг?!
Притулок я б знайти не міг?
Адже велить зима й мені
Проспать у мертвім сні.—
Ведмідь (Удвох ще, може, й краще?
Воно таке привітне та добряще!):
— Заходь! Знайдем куточок! —
Звернувсь в клубочок
Скромненький Їжачок
І хоп Ведмедю під бочок.
Ведмідь лягти інакше хоче —
Їжак вже шилом коле в очі;
Ведмідь аж під поріг заліз —
Їжак шпиляє в ніс... —
Оце прийняв лиху годину!
Як довгу зиму проживу! —
Барліг покинув,
Подавсь у кучугуру снігову.

ЕГОЇСТИ БЕЗДУШНІ,
ДО ЧУЖОГО ДРУЖНІ

КАЛАМУТ

Микола й Гнат виходять порибалить —
Той з вудкою, а Гнат з саком і коцюбою.

Микола Гната аж ніяк не хвалить:

— Лихе мені з тобою!

Заводиш каламуть,

І риби на гачок не йдуть.

Давай дружити,

Один одному воду не мутити!

— Та... вдачі, брате, не зламаю:

Мучу водицю — радість маю!

ЄХИДНА ПОРАДА

— Ой дядьку Знахаре! Немає сил:
Собака ногу прокусив!
Лле кров, ані лягти, ні сісти...—
Лукавий Знахар вміє відповісти:
— Візьми хлібця скибини дві,
Та помочи в своїй крові,
І дай тому собаці з'їсти —
Він сказиться. Хай зна, кого куса! —
Кричали люди: — Шкода Пса!

Чом Знахар раду дав ледачу?
Покусаний мав сам собачу вдачу!

ЗНАХІДКА

Прохожий по дорозі йшов
І дивну знахідку знайшов:
Лежало Щось, згорнулося клубочком.
Торкнув носочком —
Рухнулось, виросло удвоє.
Штовхнув, наляканий, ногою —
Воно росте, росте,
Високе і товсте.
Прохожий палицею б'є —
Воно вже вище голови стає.
— От напивав собі мороку:
Вже заступає сяйво дня!
— Облиш! — йому сказали збоку.—
Це — Сварка, це — Гризня!

ГОЛОМОЗИ І ПЕРУКИ

Два Вершники на конях вороних
Наввипередки гнались по гірській дорозі.
Враз вітер геть перуки з них:
— Ах-ах! Вони, на лихо, голомози! —
Народ сміятися почав:
— Бач, хитрики! Пішли на штуки —
Сховали лисини убогі під перуки! —
Тут Вершник закричав:
— Чого смієтеся, зубаті?
Не ми, тут коні винуваті! —
І, плюнувши в долоні,
Почав стьобати бистроногі коні.

Частенько так за лисини убогі
Безвинно терплять коні бистроногі.

ПІВЕНЬ У МІШКУ

Забрались злодії у хату.
Нічого там, крім Півня, не було,
Співця відомого на все село.
Злодіям довелося взяти —
За крила та в мішок.
А він — мовчок.
«Ось, — думає, — кому потрібний
Мій голос срібний!
Нехай господарі поплачуть,
Коли мене в подвір'ї не побачать».
А злодіям не пір'я й голосок —
Потрібен був м'ясця кусок.

Кричть і бийтеся в біді,
Як пір'я з вас деруть,
А не тоді,
Коли з тарілки в рот беруть.

СУРМА

Завзята Сурма стала на суді.
— На тебе скарга — ти байдикувала.
Як ворогів насунула навала,
Не біла ворога тоді!..
— Я списом в серце не ціляла,
А пісню для бійців своїх співала,
Відваги й сили надавала,
Про батьківщину рідну
Сурмила музику побідну!

Якщо ми ворога перемогли, розбили,
То слава й тим, які бійцям сурмили.

БОЯГУЗ І КРУКИ

Збирався Боягуз до війська воювать.
Що візьме зброю в руки,
Загелготять щось Круки,
І Боягуз лишає зброю і йде спать:
— Пророки-птахи щось белькочуть,
Напевне, їсти труп мій хочуть.
Щось боязно мені,
Не власти б трупом на війні! —
Так разів п'ять збирався і вертався,
Аж поки Крук один сердито обізвався:
— Ми кричимо,
Бо ти
Боїшся йти,
Щоб виручати друзів,
Бо зброю ти береш, немов ярмо...
А потім знай: ми боягузів
Не їмо!

СПРИТНІ ЗЛОДИЇ

Різник із другом в кості грали.
Тим часом ковбасу украли.
— Сховай, неначебто своє! —
Злодюга ковбасу дружку передає.
Зоглядівся Різник: — Рятуйте, люди!
Вас, хлопці, потягну до суду! —
Говорить той, що зцупив ковбасу ту:
— Не лай, не нарікай.
Візьми мене та обшукай!
Як знайдеш, то тягни на муки! —
А друг, що сам не крав:
— Нехай мені посохнуть руки —
Не брав! —

Р і з н и к

— Обидва ви святі, до пса.
Де ж ділась ковбаса?!

Частенько бачимо такі от викрутаси
Не тільки тих, що крадуть в нас ковбаси.

ОДЧАЙДУШНА ГАЛКА

З'явившись серед дня
З небесного простору,
Вхопив Орел ягня,
В гніздо поніс на гору.
Те Галка бачивши позаздрила, дурна:
— І я візьму з отари
І понесу під хмари
Найкращого
  гладкого
  барана!

Коли гуляти, то гуляти
І дзьоба не каляти! —
Та завжди з тих глузує світ,
У кого очі більші, як живіт:
Ушлутавшись в тяженну тушу,
Оточена людьми,
Безсило билася крильми,
Благала: — Ой рятуйте душу!

Коли Орла наслідуює тупак,
Виходить завжди саме так.

ЛЕВ І ТИГР

У Лева з Тигром неладі.
До згоди не дійшли через якісь дрібниці.
Взялися за чуби. Недовго до біди.
Злетілись хижі птиці:
Де сварка, де гризня,
То там і вороння,
Охоче
Викльовувати очі...
Говорить Лев: — Чи ба?
Ждуть, чим скінчиться боротьба,
Гострять дзьоби носаті гості.
Гасімо злість, що в нас горить:
Ми поламаєм кості,
А третій виграє, що наглядці зорить!

РАК-МОРЯК

Рак виліз на суше, не сподівався зла.
Ворона — хвать його і понесла:
— Я витрясу із тебе душу,—
Не лізь, моряк, на сушу!

ДВА СІРКИ

На березі Сірки голодні терплять муки.
Аж бачать: по воді баранина пливе.

Сірко молодший старшого зове:
— Поснідаєм! М'ясце саме йде в руки.

Робота не трудна:
Сп'ємо ріку до дна,
Нам лишиться баранина смачна! —

Завзято налягли,

Пили,

пили,

пили,

Аж поки трупами лягли.

Сірки! Було за що кістьми лягати?
Завзятість варта кращої заплати.

НЕПЕВНА ЛІКАРКА

Раз Жаба-кракавка погнала скрізь гінців,
Щоб хворі сходились з усіх кінців,—
Вона злікує їх і зовсім задарма...
— Ота в бородавках? Довіри в нас нема:
Хай спершу вилічить себе сама!

Плигало Козеня, не чуючи біди.
Аж глядь — затерпла шкура:
— Ой, Вовк іде сюди!
Із'їсть, проклятий мацапура.—
І Козеня на задні устає,
Нестримні танці виграє,
Облесно мека, радість удає.—
Ви хочете мене, шановний, з'їсти?
Дозвольте вам у пельку влізти! —
Ріжечки-мечики стирчали строгі,
А сміх в очах.
У Вовка затремтіли ноги
І дух зачах.
Сказав: — Е, ні!
Коли воно готове
У пельку кинутись мені,—
Нечисте в нього слово!..
Назад! Мерщій назад!..
Утік. Був дуже рад.

ПЕРЕДЧАСНИЙ ПЕРЕЛЯК

Вхопивши мотузом за ногу,
В долину потягли колоть Свиню-небогу.

— Ховаймося в лісі! —

Шепочуть Пси

Із переляку. —

А то заріжуть нас, як ту свиняку! —

Сміється Кінь: — Дурні ви, боюни!

Хіба із розуму походили б вони,

Щоб вірних сторожів валити під обцаси,

Не мавши совісті, робити з них ковбаси! —

А Пси — тікають по сніговій дорозі.

Замерзли в лісі на морозі.

Так часто панікери

Біжать у смертні двері.

БАТЬКО І ДОЧКИ

То щастя батьківське — хороші дочки,
Розумні, милі, як цвіточки.
Та їхня доля — йти з двора,
Батькам лишатись в самоті до гробу...
Одна пішла за гончара,
Дісталась друга хліборобу.
Ось Батько йде погостювати
(На хліборобським хуторі жила),
За звичаєм почав питати:
— Ну, як здоров'я? Як діла?
— Усе гаразд, татусю любий.
Одна журба, коли б ти знав:
Нехай би дощ нас не минав —
Посуха доведе до згуби...—
До другої пішов погостювати
(За гончарем була),
За звичаєм почав питати:
— Ну, як здоров'я? Як діла? ..
— Усе гаразд, татусю любий.
Одна журба, коли б ти знав:
Нехай би дощ нас обминав.
Дощ доведе до згуби.
Старий регочеться: — Отут і догоди:
Тій сонця дай, а тій — води!

Господар напував волів з відерця.
Улеслива Оса літала коло рук:
— Ой, питоньки! Жалійте серця,
Бо лошну від жаги, згорю від мук!
Я виноград вам стерегтиму:
Усіх, хто близько йтима,
Кусатиму до сліз,
Щоб у садок не ліз...
— Гай-гай! А хто наш виноград куса?
Хто урожай псує, як не Оса?

Псують наш виноград, обридлі як нудьга,
І завдають нам шкоди й муки,
А як за серце припече жага,
То лізуть цілувати руки.

СТАТУЯ

Дорогою ідуть Омелько й Лев.
Аж глянуть — статуя поміж дерев,
Чудова статуя стара,—
Людина Леву пащу роздира:
— Бач, Лево, ти був сперечався,
Що буцім Лев Людині не скорявся,
Що Лев Людині горло гриз,
Вона ж його не кидала наниз.
На доказ тут яку картину кращу:
Людина Леву роздирає пащу! —
Лев озирнувсь
І посміхнувсь:
— Якби цю статую робив хто з наших,
Клянусь, не був би він дурним,—
Внизу лежав би хтось із ваших,
А Лев би величавсь над ним.

СТЕПАН І ЧИНБАР

Степан щасливо жив. Любив свій тихий двір.

Чинбар навпроти оселився недавно,

Співав, шумів і грюкав безугавно.

А смороду від квасу й шкір?!
До Чинбаря іде: — Послухай, друже мій!

Назнач ціну — і говорить не стану,

Найбільшу суму видам без обману,

І з'їдь, щоб духу не було! Мерщій! —

Чинбар хвалився дружині:

— Сусід приходив нині...

— Не поспішай! Наб'є нам грішми скрині! —

Чинбар вагавсь, думками багатів,

А час минав, а час летів.

Степан не йде до Чинбаря додому —

І довелось до нього йти самому,

Хоч гірко не хотів:

— Готовий з'їхати, Степане.—

Степан захихотів,

Поганий:

— Живи собі, живи!

Купайся в квасі, друже!

А я вже звик,

Мені байдуже...—

Чинбар почервонів, мов рак:

Хотів розбагатіть — липився з квасом.

Забув він, неборак,

Що й до поганого звикають часом.

ПОРОДІЛЛЯ

Гора стогнала. Клекіт в глибині,
Мов духи там казилися земні.
Чутки тривожні ширились між людом,
Ураженим страшним і грізним чудом.
Хтось каже: — Вірте вже мені,
Чи вибухне Гора важким ударом,
Закриє небо незвичайним паром,
Чи землетрус усесвіт потрясе,
Над головою хату рознесе... —
Важке передчуття за серце тисне:
В Горі щось шкрябоне, то писне.
— За доказом далеко не ходить —
Гора вагітна. Ось почне родить! —
Сказала Баба-повитуха.
Тут, як на тее, скільки духу
Із нірки Миша вибігла руда.
— Ну от, минулася біда,
Благополучно обійшлось! —
Розважно хтось
Сказав з юрби...
Всі радо розійшлись, втираючи лоби.

У нас говорять:
Надіялись на нього, як на гору:
Натворить нам всіляких див,—
Він наробив лиш поговору —
Руденьку мишу народив.

Віслюк із Півнем попасались
 І на біду не сподівались.
 Аж бачать: Лев до них іде.
 Віслюк тремтить і милості не жде,
 Покірно похиливсь, закривши очі.
 А Півень враз крильми як залопоче,
 На купу сіна як підскачить
 Та як гукне, мов на току:
 — Ку-ку-рі-ку-у! —
 Не сподівався Лев такої здачі:
 Він звіра гіршого не бачив!
 З ним заведися, на біду!
 «Ні, — думає, — не підійду,
 Та ну їх к бісу!
 На Віслюка я інший час знайду...»
 І повернув мерщій до лісу.
 — Чи ба, ха-ха, тіка! —
 Вухатий тішиться. — Злякався Віслюка! —
 З усіх Віслючих ніг
 За Левом в ліс побіг,
 Вухами граючи, вихитуючи крупом...
 Без боротьби поліг у лісі трупом.
 Верони з карканням Віслючий труп укрили.

Наука тут для Віслюка:
 Коли розумний утіка, —
 Не завжди він безсилий.

ЗАЙЦІ ТА ОРЛИ

На Зайчиків сіреньких
Насілися Орли.
Зайці Лисиць рідненьких
Благать, щоб помогли.
А ті: — Та ми б охоче, любі,
Якби самі ви не беззубі!

Нехай тобі яка біда —
Не клич Лисицю поруч стати,
Бо перш ніж поміч дати,
Вона у зуби загляда.

ВІСЛЮК ТА ОСА

Учивсь Віслюк співати. Шкода й мови.
— Що Соловейко їсть? Співа чудово! —
Спитав Віслюк Осу.
А та на сміх: — Росу! —
Віслюк ревнув з баса:
— Нехай мені — овес, йому — роса!

Дурного, кажуть, дурість тішить:
Прекрасно знає, що смачніше!

ОПТИМІСТ

Хворіючи, Хапун благає лікарів:
— Врятуєте — дам сто волів!
— Та де ж тобі їх взяти,
Коли нема й теляти коло хати?!
— Яке до того діло вам?
Сказав, що дам воли,— і дам!

Як дістає
Зла доля до горлянки,
Охоче роздаєм
Найкращі обіцянки.

БАЗАРНИЙ ВІЩУН

В базарі шум, безладдя, метушня.
У кожного турбот і клопоту по вуха.
Усяк кричить своє і другого не слуха,
Кудись спішить, вчорашнє здоганя...
А на траві у липках за базаром
Розклався Ворожбит з своїм товаром:
Червоні й чорні карти розкладає,
Він долю кожному вгадає.
Одним — про те, що мучить груди,
Тій — про коханого, що десь війнув,
Гаряче серце обманув;
Тому — що мила ось прибуде.
Чудуються з його пророкування люди:
— І як він зна, що є,
І навіть те, що буде?! —
А Ворожбит своє веде,
В кишеню грошики кладе...
Аж хтось прибіг до Віщуна,
Кричить при всьому мирі:
— Грицько! Поранена жона!
Обкрадено твою квартиру! —
Громихнув сміх їдкий,
В юрбі почувлись жарти:
— Всім долю провіщав, меткий,
Собі не кинув, бач, на карти!

СУСІДСЬКІ ДОКОРИ

Л е в

— Ну як не соромно валятися в калюжі?

С в и н я

— Розбоєм грішно жити, друже!

Г а д ю к а

— Як треба жить,— питайтеся мене!
У мене слава й честь найлуччі.

К р у к

— Від вас усіх погано тхне...

І по здохлятину майнув до кручі.

Від чистої душі сусіду плюють докір,
А не оглянуться на задній двір.

НЕВДАЛА КАНДИДАТУРА

Зажурений Ведмідь ледь-ледь не плаче:
Царем в гаю
Нема кого призначить.
Ворона кряче
Здуру:
— Даю
Свою
Кандидатуру! —
Ведмідь схопив корону,
Коронував Ворону...
Аж бачить: між граків
Цар по ріллі шукає черв'яків.
Ведмідь її — за крила:
— Ти царську честь зганьбила!
Зневажила високий трон!
Ти здохни з голоду, але держи фасон!

КАВЕРЗНА ДОЛЯ

Понад столом обіднім носить Муху.
Дзижчала: — Страви тут смачні!
То все на честь мені
За діло, за високість духу!..—
Та раптом спритниця, не скерувавши руху,
Втопилася в підливі запашній.
Не думала — така вона добряча,
А тільки трошки... загаряча.

ПАВИЧ І ЖУРАВЕЛЬ

Курликає Павич на все подвір'я,
Всіляко вихваля
Своє барвисте пір'я,
Глузує з Журавля:
— Пень сірий ніс дере угору! —
А Журавель на мову ту:
— Я хмари ріжу на льоту,
Перелітаю море!
— А я? Я споглядаю висоту
З верха комори!

КАГАНЕЦЬ

Наш Каганець чванливо задавався,
До зір ясних тихенько піддобрявся:
— Мій світ ясніший від свічі.
Я кращий Сонця вдався,
Воно-бо світить вдень, а я вночі!
Я, звісно, не кажу про дивних вас...—
Дмухнув тут вітерець —
І Каганець
Погас.

Не встиг, підлиза, почадити
І лестощами догодити,
Сипнути зорям похвали —
Чи лою б трошки не дали?

Так безталання: пнеться догодить,
Одна його біда — чадить.

НА СУДІ

Ведмідь до суду позов дав,
Щоб м'ясо Віл позичене віддав.
Віл на суді клянеться, молить,
Що м'яса він не позичав ніколи:
— Відомо ж бо усім,
Що м'яса я не їм.
Нехай Ведмідь вам свідків приведе:
Коли я позичав і де? —
Ведмідь на те гуде:
— Найкращі свідки тутки,
Вони нам істину спасуть —
Це обіч вас довірені підсудки,
Ці за брехню руки не піднесуть.—
Суддя пристав на це охоче.
Підсудки відали, чого позивач хоче
(Надія в них була —
Поїсти ситого Вола).
Суддя, не глянувши їм в лиця,
Повірив, як в святих...

А знаєте, як звать підсудків тих?
Вовк і Лисиця.

КАЖАН І ПТАХИ

Швидкому Кажану заблаглось панувати.
Завзявсь Зевеса він канючить і благати.
— На себе подивись! — Зевес йому на те. —
Таж на тобі і пір'я не росте! —
Кажан, сумніший тіні,
Гасає по гаю:
— Кохані Пташечки! Молю,
Позичте по пір'їні! —
Пишніший Павича, гордливіший Тетері,
Уранці стукає у двері.
Старий Зевес зі сну не пізнає
І Кажану наказ-призначення дає:
Хай по лісах — яка живе там Птиця —
Віднині Кажану кориться!
І знов Кажан в гаю,
Скликає Птиць на раду,
Установля свою
Там владу.
Нещасний голопуз, діяч невдалий,
Таке там заварив, що гаряче всім стало.
Всі Птахи — проти враз:
— Ніякого довір'я!
До біса той наказ!
Верни нам пір'я! —
Обскубаний Кажан і влади не здобув,
І вирвавсь ледь живий, голісінький, як був.

ЗАЙЦІ ТА ЖАБИ

Нехай йому з таким життям поганим!

В душі самі болючі рани,

Жить сили не стає.

У лісі — страх: жить Лиска не дає;

У полі — страх: мисливець люто б'є;

В болотнім цвілищі і гнилі

Щось так кричить, що дні не милі.

Лякав їх крик той голосний.

То, мабуть, звір якийсь страшний?!

— Утопимось ходім, брати! —

Сказав один. — Нема терпіння,

Нам не життя — одне тремтіння! —

Гукнули всі: — Іти, то йти! —

Метнулись до води,

А Жаби з берега — шубовсть туди:

Бу-бух! Бу-бух!

Зарилися в багні

На самім дні

І затаїли дух.

Зраділи Вухані:

— Ще світ наш не погас!

Знайшлись такі, які бояться й нас!

ВОВК ДАС КОНЦЕРТИ

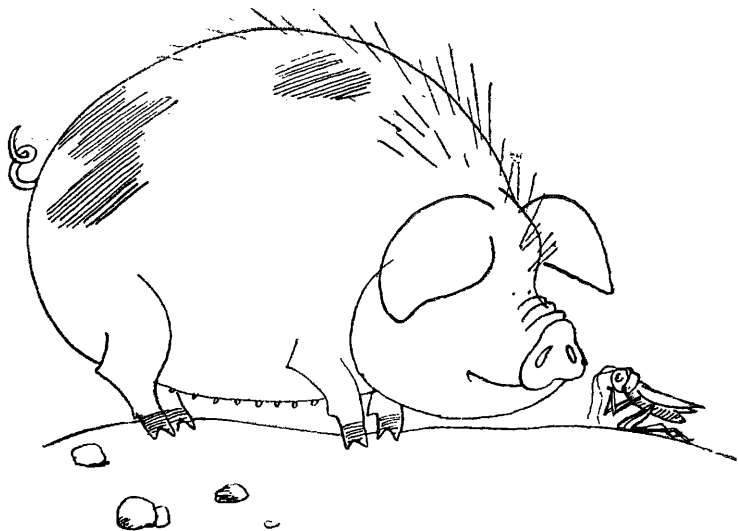
Не дуже їсти Вовк хотів,
А трапилось — на Кізку налетів.
За звичаєм повинен був із'їсти,
Та Кізка не дурна у зуби лізти
І, щоб відстрочити біду,
Взялася грати на дуду:
— Дамо концерт. Я буду грати,
А ти, давай
Не відставай —
Співай!
Після концерту — балювати. —
Вовк думає: «Ще їсти не пече,
Повеселюсь, а Кізка не втече».
Відомо всім, який-то Вовк співака.
Почули люди і собаки,
Вмить оточили співака,
Насилу вирвавсь до ліска.
— Звідкіль? — пита Лисиця Вовка.
— Концерт давать ходив,
Та голос мій не догодив:
Не та шліфовка!

КАБАН І ОСЕЛ

Осел в гаю образив Кабана.
Кабан Осла припер до деревини:
— Вмирай! Я не прощу провини! —
Кабан пощади кривдникам не зна!
    Осел вухами, знай, пряде,
        Покірно смерті жде,
            Закривши очі.
Гукнув Кабан: — Ти хоч озвись!
    Хоч для фасону боронись!
Іди! Тобою губ паскудити не хочу!

    От дивина:
Нікчемність теж буває рятівна!

ЖАРТ НЕ ЖАРТ,
А ПОСМІЯТИСЬ ВАРТ

ТРИ ЖІНКИ

Дві жінки мати — горе та біда,
Коли одна стара, а друга молода:
Та чорне вискуба, та — сивину...
Що бідному робить? Узяти ще одну?
Узяв, на горенько собі,—
Повісивсь на вербі.

ВАЖКИЙ СКАРБ

У чоловіка жінка клята:
Зробилась пеклом власна хата.
А жінка все стоїть на одному,
Не жінка — скарб попавсь йому!
Послав її з людьми на поле —
Нехай кукіль в пшениці поле.
Він просить людського суда:
Чи жінка в нього, чи біда?
Сміються люди: — Ух, і клята!
Сварлива, язиката!

Скажу, до речі,
Буває скарб, що муляє нам плечі!

СТРАШНИЙ ЗВІР

Жаба, грізно вирячивши очі,
Верещала так, що Лев злякався
І за скелю заховавсь:
«Може, з'їсти Лева хоче?
Аж мороз шкребе по шкірі.
Ох, які страшні є звірі!»

Якось я повірив крику —
Соромику мав велику!

ОДНООКИЙ КРУК

Крук у темному гаю
Шану й славу мав широку.

Раз із ворогом в бою
Збувся ока.

З того дня

Де поділась шана й слава:

Відвернулася рідня,

Стала жінка не ласкава.

Крук промовив до подруги:

— Мук ніяких не боюсь —

Виколи мені і друге,

Хай на вас я не дивлюсь!

ВРОГИ

Два кривних вороги пливли по морю.
Знялася буря, топить корабля.

— Якби знаття, — один говорить, —
Хто вмере раніш — чи він, чи я?

Скажи, керманичу: в негоду
Корма чи ніс раніш іде під воду?

— Ніс! Ніс! — той каже зло. —

А що тебе, дурного, припекло?

— Я на кормі... Знать, доля тішить!
Потоне ворог мій раніше!

ФОРМАЛІСТ

Хворіє чоловік: — Вклоняюся, молюсь.
О боже, вилікуй! Знайду що — поділюсь.—
Одужав, рушив у дорогу.
Знайшов сливки — і кісточки дарує богу;
Знайшлося яйце — до бога йде,
Крізь дірку спивши,
Покірно голову схиливши,
До ніг кладе: —
Даю наполовину!

Формально — все як бути повинно!

ВОВК-ЛІКАР

Вовк жив, як фон-барон у лісі.
Та не сиділося гульвісі:
Мотнувся на луки соковиті,—
Там випасались коні ситі.
— Я — лікар ваш, панове.
Чував — хворієте на задні ноги? —
Кінь-сторож стрепенувсь
І посміхнувсь:
— Вітаєм наміри святі,
У мене тріска в копиті.—
Вовк забігає ззаду,
Щоб дати пораду
(У носі свердликом м'ясце смачне!),
А Кінь копитом як смальне —
Вовк кров'ю вмився,
Мов п'яний поточився.
Кінь дякує, що гарно допоміг,
Що витягать тріски уміє з ніг.—
Ти перевір, чи все там до ладу! —
А Вовк до лісу плазом:
— Та хай... зайду
Вже іншим разом...

Вовк накида дешеvu допомогу —
Пошліть його під задню ногу!

БЛОХА В ПОРЯДНІЙ ХАТІ

Порядна тиха хата
Зробилася блохата.
Замучені турботою одною,
Боролися з Блохою навісною:
То під пахву залізе, шебершить,
То в рукаві лоскоче і смішить,
То вилізе на спину
І обрида — нема зупину...
Де сміх, веселощі, пісні?
Всі стали злющі і сумні.

Є люди гірш, ніж Блохи ті:
Десь візьметься Блоха потворна,
І настає година чорна —
Панує гнів і сум в щасливому гурті.

КАЛИТКА З ГРІШМИ

Обнявшись міцно, як братове,
У щирій вірності й любові
Дорогою Панас з Хомою йшли,
Калитку з золотом знайшли.
По-людськи — треба б поділиться,
Коли ж Хома, лиха душа,
Калитку взяв, Панасу — ні гроша;
За пазуху сховав, почав хвалиться:
— Бог знахідку послав мені!
Збудую гарну хату навесні,
Край двору — клуню і шопчину,
При хаті — гарну комірчину...
Тоді, Панасе, не цурайсь мене!
Гарненько справимо вхідне,
Щоб збоку видно всім було,
Що я багач на все село...—
Аж гляне: верхові з дрючками
По згубу тюпають, махають кулаками.
Поблід Хома: — Погане діло, друже.
Нас битимуть, ще й дуже! —
Сказав з усмішкою Панас:
— А входи́ни? Комори й клуні?
Змішав ти, Хомо, пиво й квас:
Про гроші ти казав: «Мені!»
Як битимуть, — говориш: «Нас!»

СКУПИЙ І ЗАЗДРІСНИЙ

Із Заздрісним Скупий ужитись не могли:
Що б не придбав Скупий,
А Заздрісний вже лічить;
Що б не купив Скупий,
А Заздрісний — удвічі.
Пішов якимсь-то під обід
Скупий до лікаря. А Заздрісний услід.
Скупий сказав: — О лікарю ласкавий!
Коли мене ув око праве! —
А Заздрісний як скочить:
— Мене коли в обоє очі!

СОБАКА НА ОКАЗІ

Наїлися весільні, напилися.
А Пес під призьбою голодний млів.
«Хіба від п'яних правду мав колись я?» —
Подумав. І пробрався до столів
Хоч кісточкою поживиться.
Та п'яний тільки зна що биться:
Насилу Пес утік через вікно.
— Ну, що там їв? Яке там пив вино? —
Сусідський Пес його питає.
— І не питай. Не пам'ятаю,
Як сп'яна втік із-за стола...
А учта... пишна там була!

БОРЖНИК І ПОЗИЧАЛЬНИК

Як позику береш, не хочеться й гадати:

А як ту позику віддати?..

Прийшли Івану дні трудні,

Платити треба борг — в кишені ні гроша;

У тілі грішному одна душа,

Та душі бідаків не покупні.

А Позичальник — туп, мов гріх, до хати.

Що діяти? Іван почав брехати:

— Причина вся в Свині!

Червінчики вхопила

І заховала, вража сила!

Хоч ріж, клятущу, на ковбаси...—

С в и н я: — Забудь, Іване, викрутаси!

Коли вдаєшся до брехні,

Не підрягай собі Свині!

Нічим розумним Кіт не відзначився:
То на печі лежав, то з Півнем бився.

Щоб ворога принизить, доконать,

Став Півню критику читать

За поведінку:

— Хто благородний, — має справжню жінку,

А ти, розбещений, — юрбу:

Червону, Білу і Рябу... —

Та Півень на докори не озлився,

До вуха, сміючись, Котові нахилився:

— Чия б нявчала,

Твоя б мовчала... —

Кіт одвернувся,

Спокійно потягнувся,

Нічого не сказав,

Лиш губи облизав...

Відтоді

Живуть у згоді:

І Півничок мовчить,

І Котик не нявчить.

Так гріховоди вчать свій язичок:

Дружок мовчить? І ти мовчок!

ЛИС І КІШКА

Лис вихвалявся басом:
— О Кішко! Я не ти!
Дивися, он Хорти;
Я викрутасом-вихилясом
Від них врятуюсь всяким часом.—
Проте крутивсь-вертівсь і сам,
Невдаха, здався Псам.
А Кішка враз дряпушки на осику,
Дивилась звідти на трагедію велику:
— Дурні ті викрутаси і знання,
Коли тебе роздерли серед дня!

СУПУТНИЦЯ ЖИТТЯ

Хвалили Бабу люди:
— У вас старенька — кращої нема! —
А Дід на те: — Ви хвалите дарма!
Хто діло зна, — казати так не буде:
Ви з нею бачитесь годину на добу,
А в мене вигоріли груди,
Рятунок свій найду хіба в гробу.

На людях — мед солодкий до коржа,
А дома, для своїх, — їдка іржа.

В ЧУЖОМУ ЖИТІ

Зловили Журавлів, що випасали сходи.
Ладнаються набить, щоб не робили шкоди.
Лелека з ними був: — Я житечка не їв.
В компанії із ними сів!

От ви й скажіть мені:
Чи бить його, чи ні?

НЕЗРУЧНИЙ ЖЕНИХ

Не сподіваючись ні капості, ні зла,
Блукаючи, Гадюка заповзла
Не хочючи до Їжака, до хати
(Не думала, з ким буде діло мати).
Господар каже: — От так да!
Сама прийшла до мене молода.
Тепер у нас дозвілля,
Гулятимем весілля! —
І кинувся за шию гостю взяти.
Гадюка блискавкою з хати:
— Ой-ой! Почне ще цілувати! —
І побрикала, мов коза.
Хвалилась між камінням
Своїм дівочим вмінням
Давати хлопцям гарбуза.
Сміявся Вуж із похваляшки:
— Їжак в нас хлопець хоч куди!
Були б тобі цілунки й грашки,
А ти злякалася біди? —
Г а д ю к а : — Правду говорити,
Хороший хлопець, та... небритий.

КІШКА, ПЕРЕТВОРЕНА НА ЖІНКУ

Не вірите? А факт. Було:
Кохання юне серце облягло,
І розум над чуттям утратив владу.
Юнак Венеру звав: — Благаю дати раду!
Я Кішку божествлю,
Як світ ясний, її люблю.
Прошу тебе, молю,
Ти маєш силу владну —
Перетвори її на дівчину принадну,
Ласкаву, як вітрець, і світлу, як роса!
Дружина буде — радість і краса! —
Венера слуха, думає — то жарти,
Чи всяким примхам потурати варто?
Але закоханий поклони б'є,
Так молить, так канючить
І криком, і сльозами мучить,
Спокою не дає,
Що мусила Венера поступитись:
— На Кішці хочеш одружитись?
Хай буде так! —
І наш дивак
Солодким щастям впився:
На Кішці-дівчині негайно одружився...
І в першу ніч тоді
На чистім теплім ложі
Заснули молоді,
На ніжні квіти схожі;
В кімнаті благодать
І тиша...
Та раптом їй приснилась миша.
Забувши всі обов'язки подружні,

Загарадила в мужа кігті дружні.
— Рятуйте! Гвалт! — Спросоння муж
З кімнати вилетів чимдуж,
Венеру проклина словами злими.
Прибіг старий Сусід, тамує кров
І гоїть рани, жалує і грима:
— Жив, наче в бога за дверима,
І — на тобі жінки,
І — на тобі любов!
Удруге, дурнику, йдучи до шлюбу,
Вивчай як треба наречену любу:
Пильнуй не губок і не брів,
Дивись, чи не сховала пазурів!

Старий Сусіда раду дав путящу,
Бо жінку має сам не кращу.

КОНИК-СТРИБУНЕЦЬ І СВИНЯ

Свиня, йдучи на Сарану клятуцу,
Вхопила Кони́ка, музику, співуна,
Що був їй на шляху в шкідницьку гуцу.

Видима смерть страшна,
Почав проситися в Свині:

— Пробач мені,

Я — Кони́к. Бавлюся, літаю,

Посівів людських не з'їдаю,

Я сам є ворог Сарані.

Не заслужив на муку...

— Але ж ти йшов до них в науку?!

Хтозна-куди твій шлях веде?

А втім, попав мені під руку —

Мій суд вину тобі знайде!..—

Свиня, жвакаючи, пішла. А Кони́к де?

- До Хворого щодень — погодить чи негодить —
 Веселий Лікар лікувати ходить.
- Ну як здоров'ячко? — питає співчутливо.
- Ой Лікарю, — той каже. — Просто диво:
 Під груди пре,
 І голова горить,
 У горлі щось дере,
 Не можу й говорить.
- Чудово! — Лікар промовля.
 Слабий ледь дише,
 А Лікар не гуля —
 Рецепт на ліки пише...
 На другий день
 До Хворого заїде —
 Знов запитання те.
 Нещасний не встає,
 Мов лист сухий, зітхає:
 — Ой Лікарю! Біда росте,
 Вже дихать не дає,
 Вже в роті висихає!
- Чудово! — Лікар знову каже,
 Хоч там нічого доброго нема.
 Знов над рецептом голову лама,
 Папірчик знов чорнилом маже.
 На третій день картина знову та:
 — Ну як здоров'я? — Хворого пита.
 Той щось би і сказав,
 Так, бідний, не здолає,
 На мигах показав,
 Що голова палає.
- Чудово! — ескулап проказує своє,

Новий рецепт на ліки подає...
Так Лікар не знайшов,
Які потрібні ліки,
Бо Хворий одійшов
В далекий світ навіки.

Частенько діло так вершать лихі кінці,
Коли, замість спочатку вивчити хворобу,
Такі от фахівці
Рецепти пишуть наздогад, на пробу.

МУЛ

Мул молодий гордився і втішався:
— Мій батько Кінь мав честь всесвітню —
Возив на променад панянку малолітню,
Жив весело, їв-пив та поправлявся...
Щасливий я, що в батька вдався! —
Підріс. Тягар возити запрягли.
Заплакав: — Ох, життя моє пропаще!
Було б для мене краще,
Якби батьки мої були Осли
Та при суді служили,—
Із мене не вимотували б жили
І батіжком безжально б не сікли.

Дарма немудрий Мул на долю плаче:
Шанують не за рід — за неледачу вдачу.

КАЖАН, ТЕРЕН І ЧАЙКА

Кажан грошви напозичав
І торгувать почав.
А Терен-честолюб не думає відстати —
Костюмами узявся торгувати.
І Чайка заходилась увесь світ
Прикрашувать у камінь-самоцвіт...
Якось компанія в чужі краї плила,
Та бог Нептун струснув морську природу,
І вся комерція пішла
В бурхливу воду.
І сталось диво з див:
Лишились торговці, в чім бог родив.
З тих пір журлива Чайка рибу виловляла,
Віддати камінці коштовні умовляла.
Став Терен при шляху, як вартовий,
До кожного чіплявсь, як той проходив мимо:
— Чи на тобі не мій костюм новий? —
І в тіло урізався колючками злими.
Кажан, щоб не зловили багачі,
Щоб не віддали боржника до суду,
В печері заховавсь від люду
І вилітав лише вночі...
Отак дурні зажили інцидента —
В Нептуна не взяли патента,
Хотіли на дурничку торгувать,
А бог як бог, не любить жартувать!

За роком рік біжить, за віком вік минає,
А в торговців ніяких змін в житті немає.

ЗАЗДРІСНІ ЛЕБЕДИ

Талант у Лебедів співочий. Що ж робить?
Співай довіку, так і будуть всі любить.
Почули: Коні ржуть якось іначе,
Схотіли і собі іржати по-конячи.

— Нас досить на ставку держати!
У стайні нас пустить, ми хочемо іржати!
Щоб їли ми овес, із завтрашнього дня
З нас кожен був би за Коня.

Ми заспіваємо, як добрі Коні,
На їхній лад, на їх мотив.

Вернулися вони із закордоння
І навезли новин, і мод, і різних див...
— Що ж,— кажуть їм,— хай буде так. Дивіться:
Живіть у стайні і вівсом живіться!..—

Минають дні, а люди ждуть,—
Щось Лебедів не чуть.

Зайшли до них у хлів якось уранці —
Лежать, подохли всі з вівсом в горлянці.

До чого заздрість довела! Хто бачив,
Щоб Лебеді співали по-конячи?!

П'ЯТИБОРЕЦЬ

— Здорово, земляки! З Родосу вам привіт!
На п'ятибор'ї був. Купався в славі.
Ви бачили б майстерний мій політ:
Як плигонував — подивувався світ.
Сказалися суперники лукаві,
Зубами скреготали, та дарма...
Ех, жаль, що свідків тут нема! —
Сміються земляки: — Ти знаменитий!
Не раз на п'ятибор'ї був побитий.
А свідки... Хай не трудяться вони!
Ми знаєм, як плигав ти досі.
Ти нам, як на Родосі,
Тут зараз плигони!

Стрівались ми не раз з такими хвастунами,
Які майстри плигати... язиками!

За звичаєм, коли кінчають мову,
Вручають кілька слів прощальних епілогу.

В Езоповім саду я мав тяжку турботу:
Пером здобувши древній клад,
Пролив чимало поту,
Щоб кладу дати лад.
— Діставши позику багату,
Багатства в землю не ховай,—
Учив Езоп,— своє до неї додавай!
Борг треба з приростом віддати...—
Здійснили заповіт цей байкарі:
Йшли мудрості в Езопа позичати,
На всесвіт їх блищали ліхтарі.
І скільки не беруть живлючої водиці,—
Не висиха Езопова криниця,
Кінця її багатству не було ще.
Гримить байкарська зброя по світах,
Зло падає, немов підбитий птах,
А вітер правди знамено полоще.
Сократ і Бабрій, Федр і Лафонтен,
Сковорода, Крилов — всім вистачило тем:
Всім шлях премудрий розкривався,
Хто до Езопа добувався,
Хто позичав сюжетів та ідей,
Щоб байкою збагачувать людей.
Купалася в байках їх правда чиста,
Ставала в бій, смілива і вогниста,
Не знала відступу, разюча, бойова...
І я свою там Музу напував,

Гарячу, неспушту,
З любов'ю посилав
В народну гущу
Будити совість, сіяти добро,
Як і належить те робити байкареві...
Напрацювалося, та не втомилося Перо,—
Шукати йде байок в новім каламареві.

ПІСЛЯСЛОВО АВТОРА

Найдавніші писані джерела (Геродот) свідчать, ніби Езоп жив десь у середині VI сторіччя до нашої ери. Пізніші автори (Каллімах, Аполлоній Софіст) говорять, що Езоп проживав при дворі царя Креза в Сардах. Включення Езопа в число семи мудреців увійшло в традицію в IV віці до нашої ери, про що свідчать фрагменти середньовічного комічного поета Алексіса про розмову Езопа з Солоном.

Немає вірогідних джерел, щоб скласти близьку до істини біографію байкаря. «Життєпис Езопа», що дійшов до нас,— дуже пізнього і непевного походження, і його не можна розглядати як історичне джерело. Але й не можна заперечувати думки, що Езоп міг бути історичною особою.

Збірка байок, зв'язана з іменем Езопа, є результат кодифікаційного труда, літературної обробки величезного фольклорного матеріалу різних часів, народів, інколи дуже давнього походження. До збірки байок, що протягом довгих віків ходили в усних переказах під назвою Езопових, входили сюжети, відомі нині і з інших джерел, зокрема індійських («Панчатантра»).

Про негрецьке походження багатьох Езопових байок свідчить уже те, що в них діють звірі і птахи, яких у Греції не було,— слон, крокодил, верблюд, мавпа, папуга тощо. В збірку напівлегендарного байкаря потрапили, очевидно, і байки єгипетські, лівійські, фірїгійські, що й могло дати підставу приписувати все пізніше зібране фірїгійцю Езопу. Доведено, що тоді, як і тепер, сюжети народної творчості кочували з одної країни до іншої.

Багатющій фольклорний матеріал — так звані Езопові байки — протягом тисячоліть використовувався письменниками і стародавніми (Федр, Бабрій), і ближчими до нас (Лафонтен, Лессінг, Скворода). Байкарі всіх часів зверталися до Езопових байок як до джерела мудрості. Байки ці ставали сюжетною основою для створення нових по ідеї байок, вістрам своїм скерованих проти

негативних сторін життя. Використовували їх відомі байкарі у віршованій формі: римлянин Федр (перше сторіччя н. е.), грек Бабрій (друге сторіччя н. е.), римлянин Авіан (четверте сторіччя н. е.).

В XVII ст. на сюжети Езопа французький поет Лафонтен написав 109 байок, давши класичні зразки поетичної байки. Він створив нову форму, що стала зразком, домігшись високої образності, музичності, сповнивши твір глибоким соціальним змістом.

Німецький філософ-просвітителі Лессінг також використовував сюжети Езопа прозою, як і наш філософ Сковорода.

Крилов пішов далі своїх попередників, у тому числі і Лафонтена. Твори геніального російського байкаря на сюжети Езопа настільки самобутні, що ми, його читачі, не відчуваємо, що то сюжети запозичені. В них яскраво відбилися національний колорит, народність, реалістична сила, сатирична гострота, властива російському народу. Сюжети Езопа в байках Крилова, як і в байках Лафонтена, використані творчо, і в цьому їх велика сила і краса.

В українській літературі на Езопові сюжети писали байки Гребінка, Боровиковський, Глібов та ін.

У своїй праці я використовував у різний спосіб сюжети, маски і мотиви Езопових байок, спрямовуючи свої байки проти вад людської вдачі, людських пороків, проти забобонів тощо.

Завдання своє вбачав я в творчому переосмисленні фольклорної спадщини, у використанні гострої зброї сатири для боротьби проти залишків старого і потворного, що неминуче мають зникнути в нашому соціалістичному, новому суспільстві.

Микита ГОДОВАНЕЦЬ

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК

Астроном	78	Вітер і Сонце	46
Базарний Віщун	243	Вовк між Собаками...	41
Базарні Старці	131	Вовк дає концерти	252
Барс і Лисиця	153	Вовк і Вівця	108
Батько і Дочки	234	Вовк і Кінь	161
Бджола	24	Вовк і Козеня	232
Безхвоста Лисиця	165	Вовк і Лев	188
Безхвостий захворів	106	Вовки і Собаки	130
Бик і Козел	168	Вовк і Пастухи	195
Бідак і Божок	103	Вовк і Собача	121
Блоха в порядній хаті	264	Вовк-лікар	263
Блоха і Пастух	134	Вовк та Журавель	207
Богиня сліз	62	Вовк та Іжак	143
Боржник і Позичаль- ник	268	Вовк та Ягня	132
Боягуз і Круки	225	Вовча офіра	172
Важкий скарб	258	Войовничий Віслюк	239
Ведмежа шкура	162	Воли і Вівці	31
Ведмідь і Лисиця	59	Вороги	261
Ведмідь та Іжак	216	Вуж і Рак	89
Веселий Лікар і Хво- рий	277	В чужому житті	272
Вечір танців	128	Гадюка і Батько	18
Вівчар і Море	21	Гадюка і Лисиця	50
Відкушене вухо	68	Гадюка і Пилка	23
Віл і Жаба	135	Гадючий язик	118
Віл і Жаби	166	Геракл і Плутос	42
Віслюк і Золотий Бо- жок	210	Гермесова допомога	37
Віслюк на вулиці	36	Голова, Живіт і Руки	39
Віслюк та Оса	241	Голова і Хвіст	109
		Голомозі і Перуки	222
		Голубка і Кіт	181
		Горобець в сльзці	194

Гуси і Лебеді	189	Кабан і Лисиця	19
Дбайливий Муж	48	Кабан і Осел	253
Дбайливі Сини	34	Каверзна доля	246
Два Сірки	230	Каганець	248
Дешевий Божок	142	Кажан	38
Дивна дружба	52	Кажан і Птахи	250
Дикі Кози	88	Кажан, Терен і Чайка	280
Дівчата і Мачуха	203	Каламут	219
Дід і Смерть	136	Калитка з грішми	265
Дідова казка	148	Квакухи і Видра	79
Дідова смерть	63	Кінь і Віслюк	53
Добряк і Зевес	96	Кінь, Кабан і Мисли- вець	163
Дорожня Жабка	20	Кіт і Миші	177
Дотепна Блоха	167	Кіт і Півень	269
Дроворуб і Дуб	69	Кішка, перетворена на Жінку	274
Дружби ради	56	Коваль та його Пес	25
Дуб і Комиші	86	Коза і Пастух	175
Еп і л о г	283	Козеня і Вовк	169
Єхидна порада	220	Колеса і Бики	29
Жаби і Сонце	16	Колоди	206
Загадковий Осел	199	Комар і Віл	180
Заєць на трибуні	77	Комар і Лев	98
Заздрісна Кішка	120	Коник-стрибунець і Сви- ня	276
Заздрісні Лебеді	281	Коротка розмова	178
Зайці та Жаби	251	Крадена ковбаса	114
Зайці та Орли	240	Кріт	187
Закоханий Лев	45	Кріт у біді	84
За склянкою вина	155	Крук і Ворона	13
Зевес і Звірі	90	Курка і Господарка	26
Зевес і Мом	138	Ластівка	204
Знахар на похороні	40	Ластівка і Гадюка	95
Знахідка	221		
Золочений Лев	122		
Їжак, Гадюка і Жаби	119		

Лев, Вовк і Лисиця . . .	213	Незручний жених . . .	273
Левиця і Свиня . . .	83	Непевна лікарка . . .	231
Лев і Віслюк	58	Никодим і Жайворон-	
Лев і Тигр	228	ки	32
Лев, Лисиця і Олень . . .	145	Обманна криниця . . .	179
Лев, Слон і Комар . . .	154	Ображений Вовк . . .	49
Лисиця-виноградарка . . .	22	Огидне блюдо	190
Лисиця і Вовк	184	Одноокий Крук	260
Лисиця і Козел	15	Одчайдушна Галка . . .	227
Лисиця і Крук	10	Оптиміст	242
Лисиця і Лісник	137	Оратор Демад	156
Лисиця і Осел	12	Орел і Кури	33
Лисиця і Терник	65	Орел і Сорока	113
Лис і Кішка	270	Орел і Черепаха	85
Ляхий Сусід і Лисиці . . .	17	Орлиця і Лисиця	214
Любов і Безсоромність . . .	47	Оса і Виноградар	235
Людина і Чорт	101	Оса та Гадюка	160
Мавпа і Лисиця	183	Осел на хаті	92
Мавпа і Маска	205	Осел у левиній шкурі . . .	211
Материна наука	66	Осичина	127
Мисливець і Вершник	146	Осляча перемога	197
Мисливець і Лісник	170	Павич і Журавель	247
Мишача дружба	54	Павіан на царстві	115
Мишка і Жаба	60	Павук	200
Мореплавці	124	Папуга і Ласочка	99
Мудра порада	81	Папуга і Лисиця	192
Мудрий присуд	208	Папуга і Мавпа	141
Мул	279	Папуга став царем	11
Мурахи і Стрибунець	28	Пастух і Лев	51
Надія	64	Пастушок і Вівці	93
На огляді краси	125	Перебірливий Віслюк	209
На суді	249	Передчасний переляк	233
Невдала кандидатура	245	Пес і Осел	147
Невдячний Пес	102	Пес на кухні	196

Пес на сні	87	Соловей і Шуліка	129
Півень у мішку	223	Співун	157
Півні	107	Сприятні злодії	226
Післяслово автора	285	Статуя	236
Плакальниці і Мамина Доля	150	Степан і Чинбар	237
Погіршливий Віслюк	80	Стіна і Цвяшок	117
Помічний ніжик	198	Страшний звір	259
Породілля	238	Стрижена Вівця	171
Правдива мста	76	Супутниця життя	271
Проба на овес	30	Сурма	224
Пролог	5	Сусідські докори	244
П'ятиборець	282	Танці	158
Рак-моряк	229	Телиця і Віл	202
Рачиха та її Син	73	Три дужчих	116
Ревнивий Осел	61	Три жінки	257
Рибалка	182	Тхір і Миші	212
Рибалка з сопілочкою	201	Формаліст	262
Ріка Мудрості	9	Хворий та Ослята	140
Роги і Ноги	75	Хлопчина в ополонці	174
Садівник і Хлопці	27	Хто навчив?	191
Сакви	126	Цикада і Лисиця	164
Свята душа	215	Цікава Удовичка	70
Син Зевеса	94	Черв'як і Грак	100
Скарана пожадливість	193	Чередник і Лев	91
Скарб	35	Черепаха і Зевес	104
Скупий і Задрісний	266	Чорне Порося	105
Слямаки на сковороді	176	Шкура і натура	123
Собака і Заєць	55	Шлюб Богів	67
Собака на оказії	267	Щастя	139
Сова	74	Щастя і Розум	14
Соловей і Господар	57	Щастя під носом	144
Соловей і Дівчина	173	Щеня і Жаби	159
Соловей і Ластівка	82	Яструбок і Голубка	97

Пролог	5	ЛЮБОВ—ДРУЖБА—РОДИНА	
РОЗУМ—ВІТЧИЗНА—ТРУД		Закоханий Лев	45
Ріка Мудрості	9	Вітер і Сонце	46
Лисиця і Крук	10	Любов і Безсоромність	47
Папуга став царем	11	Дбайливий Муж	48
Лисиця і Осел	12	Ображений Вовк	49
Крук і Ворона	13	Гадюка і Лисиця	50
Щастя і Розум	14	Пастух і Лев	51
Лисиця і Козел	15	Дивна дружба	52
Жаби і Сонце	16	Кінь і Віслюк	53
Лихий Сусід і Лисиці	17	Мишача дружба	54
Гадюка і Батько	18	Собака і Засць	55
Кабан і Лисиця	19	Дружби ради	56
Дорожня Жабка	20	Соловей і Господар	57
Вівчар і Море	21	Лев і Віслюк	58
Лисиця-виноградарка	22	Ведмідь і Лисиця	59
Гадюка і Пилка	23	Мишка і Жаба	60
Бджола	24	Ревнивий Осел	61
Коваль та його Пес	25	Богиня сліз	62
Курка і Господарка	26	Дідова смерть	63
Садівник і Хлопці	27	Надія	64
Мурахи і Стрибунець	28	Лисиця і Терник	65
Колеса і Бики	29	Материна наука	66
Проба на овес	30	Шлюб Богів	67
Воли і Вівці	31	Відкушене вухо	68
Никодим і Жайворонки	32	Дроворуб і Дуб	69
Орел і Кури	33	Цікава Удовичка	70
Дбайливі Сини	34	ВЧАТЬ ЛОЖКАМИ ІСТИ МЕД, ХОДЯТЬ ЗАДОМ НАПЕРЕД	
Скарб	35	Рачиха та її Син	73
Віслюк на вулиці	36	Сова	74
Гермесова допомога	37	Роги і Ноги	75
Кажан	38	Правдива мста	76
Голова, Живіт і Руки	39	Засць на трибуні	77
Знахар на похороні	40	Астроном	78
Вовк між Собаками	41	Квакухи і Видра	79
Геракл і Плутос	42		

Погіршливий Віслюк	80	Золочений Лев	122
Мудра порада	81	Шкура і натура	123
Соловей і Ластівка	82	Мореплавці	124
Левиця і Свиня	83	На огляді краси	125
Крит у біді	84	Сакви	126
Орел і Черепаха	85	Осичина	127
Дуб і Комиші	86	Вечір танців	128
Пес на сні	87	Соловей і Шуліка	129
Дикі Кози	88	Вовки і Собаки	130
Вуж і Рак	89	Базарні Старці	131
Зевес і Звірі	90	Вовк та Ягня	132
Чередник і Лев	91	Блоха і Пастух	134
Осел на хаті	92	Віл і Жаба	135
Пастушок і Вівці	93	Дід і Смерть	136
Син Зевеса	94	Лисиця і Лісник	137
Ластівка і Гадюка	95	Зевес і Мом	138
Добряк і Зевес	96	Щастя	139
Яструбок і Голубка	97	Хворий та Ослята	140
Комар і Лев	98	Папуга і Мавпа	141
Папуга і Ласочка	99	Дешевий Божок	142
Черв'як і Грак	100	Вовк та Їжак	143
Людина і Чорт	101	Щастя під носом	144
Невдячний Пес	102	Лев, Лисиця і Олень	145
Бідак і Божок	103	Мисливець і Вершник	146
Черепаха і Зевес	104	Пес і Осел	147
Чорне Порося	105	Дідова казка	148
Безхвостий захворів	106	Плакальниці і Мамина	
Півні	107	Доня	150
Вовк і Вівця	108		
Голова і Хвіст	109		

САТИРИЧНІ РЕП'ЯХИ
ПРО ОГРІХИ І ГРІХИ

Орел і Сорока	113
Крадена ковбаса	114
Павіан на царстві	115
Три дужчих	116
Стіна і Цвяшок	117
Гадючий язик	118
Їжак, Гадюка і Жаби	119
Заздрісна Кішка	120
Вовк і Собача	121

БЛОХА В ПОРЯДНІЙ ХАТІ,
СОРОКИ ЯЗИКАТІ

Барс і Лисиця	153
Лев, Слон і Комар	154
За склянкою вина	155
Оратор Демад	156
Співун	157
Танці	158
Щеня і Жаби	159
Оса та Гадюка	160
Вовк і Кінь	161
Ведмежа шкура	162

Кінь, Кабан і Мисли- вець	163
Цикада і Лисиця	164
Безхвоста Лисиця	165
Віл і Жаби	166
Дотепна Блоха	167
Бик і Козел	168
Козеня і Вовк	169
Мисливець і Лісник	170
Стрижена Вівця	171
Вовча офіра	172
Соловей і Дівчина	173
Хлопчина в ополонці	174
Коза і Пастух	175
Слимаки на сковороді	176
Кіт і Миші	177
Коротка розмова	178
Обманна криниця	179
Комар і Віл	180
Голубка і Кіт	181
Рибалка	182
Мавпа і Лисиця	183
Лисиця і Вовк	184

ЛЕДАРИ І ХИТРЯКИ —
СПРИТНІ ВІСЛЮКИ

Кріт	187
Вовк і Лев	188
Гуси і Лебеді	189
Огидне блюдо	190
Хто навчив?	191
Папуга і Лисиця	192
Скарана пожадливість	193
Горобець в сильці	194
Вовк і Пастухи	195
Пес на кухні	196
Осляча перемога	197
Помічний ніжик	198
Загадковий Осел	199
Павук	200
Рибалка з сопілочкою	201
Телиця і Віл	202

Дівчата і Мачуха	203
Ластівка	204
Мавпа і Маска	205
Колоди	206
Вовк та Журавель	207
Мудрий присуд	208
Перебірливий Віслюк	209
Віслюк і Золотий Бо- жок	210
Осел у левиній шкурі	211
Тхір і Миші	212
Лев, Вовк і Лисиця	213
Орлиця і Лисиця	214
Свята душа	215
Ведмідь та Іжак	216

ЕГОЇСТИ БЕЗДУШНІ,
ДО ЧУЖОГО ДРУЖНІ

Каламут	219
Єхидна порада	220
Знахідка	221
Голомозі і Перуки	222
Півень у мішку	223
Сурма	224
Боягуз і Круки	225
Спритні злодії	226
Одчайдушна Галка	227
Лев і Тигр	228
Рак-моряк	229
Два Сірки	230
Непевна лікарка	231
Вовк і Козеня	232
Передчасний переляк	233
Батько і Дочки	234
Оса і Виноградар	235
Статуя	236
Степан і Чивбар	237
Породілля	238
Войовничий Віслюк	239
Зайці та Орли	240
Віслюк та Оса	241
Оптиміст	242

Базарний Віщун . . .	243	Калитка з грішми . .	265
Сусідські докори . . .	244	Скупий і Заздрісний .	266
Невдала кандидатура .	245	Собака на оказії . . .	267
Каверзна доля . . .	246	Боржник і Позичаль-	
Павич і Журавель . . .	247	ник	268
Каганець	248	Кіт і Півень	269
На суді	249	Лис і Кішка	270
Кажан і Птахи	250	Супутниця життя . . .	271
Зайці та Жаби	251	В чужому житті	272
Вовк дає концерти . .	252	Незручний жених . . .	273
Кабан і Осел	253	Кішка, перетворена на	
ЖАРТ НЕ ЖАРТ,		Жінку	274
А ПОСМІЯТИСЬ ВАРТ		Коник-стрибунець і Сви-	
		ня	276
Три жінки	257	Веселий Лікар і Хво-	
Важкий скарб	258	рий	277
Страшний звір	259	Мул	279
Одноокий Крук	260	Кажан, Терен і Чайка .	280
Вороги	261	Заздрісні Лебеді	281
Формаліст	262	П'ятиборець	282
Вовк-лікар	263	Епілог	283
Блоха в порядній хаті .	264	Післяслово автора . . .	285
		Алфавітний покажчик .	287

НИКИТА ПАВЛОВИЧ ГОДОВАНЕЦ

Басни в двух томах

Том второй

РЕКА МУДРОСТИ

На сюжеты Эзопа

(На украинском языке)

Видавництво «Дніпро», Київ, Володимирська, 42. Редактор *Ф. Ф. Скляр*. Художник *Ю. В. Северин*. Художній редактор *В. В. Машков*. Технічний редактор *О. І. Дубова*. Коректор *О. С. Назаренко*. Виготовлено на Київській книжковій фабриці Комітету по пресі при Раді Міністрів УРСР, Київ, вул. Воровського, 24. Лінотипист *І. С. Соловйов*. Верстальник *В. І. Шмаков*. Друкарі *Г. Н. Гуца, В. М. Бетущенко*. Палітурники: *М. А. Пилипенко, К. І. Чайчевська, В. Л. Григор'єва*. БФ 06517. Здано на виробництво 25/XII 1967 р. Підписано до друку 4/VI 1968 р. Папір № 1. Формат 70×108¹/₃₂. Фізичн. друк. арк. 9,15. Умовн. друк. арк. 12,95. Обліково-видавн. арк. 7,769. Ціна 99 коп. Замовл. 34. Тираж 13 000.

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ТОВАРИСТВО

З

MENTAL TRAINING
TO OVA FROM TRAINING

2